

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**EĞİTİM BİLİŞİM AĞI (EBA) SİSTEMİNDEKİ 8. SINIF KADER
ÜNİTESİ İÇERİKLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra Binnaz BELİKBAŞI

Danışman: Doç. Dr. Kubat Ali TOPÇUBAY

TOKAT-2024

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Kubat Ali TOPÇUBAY danışmanlığında hazırlamış olduğum “Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Sistemindeki Kader Ünitesi İçeriklerinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

20/11/2024

Büşra Binnaz BELİKBAŞI

JÜRİ KABUL VE ONAY

Büşra Binnaz BELİKBAŞI tarafından hazırlanan “**Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Sistemindeki Kader Ünitesi İçeriklerinin İncelenmesi**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 20/11/2024 tarihinde yapılmış olup Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmza

ONAY

...../...../.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Öncelikle çalışmamda bana desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübesiyle, kıymetli zamanını bana ayırarak yardım eden sayın tez danışmanım Doç. Dr. Kubat Ali TOPÇUBAY'a teşekkürü bir borç bilir ve saygılarımı sunarım.

Çalışmamı değerlendirerek geri dönütlerde bulunan, kıymetli görüşlerini benimle paylaşan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Tuğrul YÜRÜK ve Doç. Dr. Mehmet AYAS'a teşekkürlerimi sunarım.

Koşulsuz her zaman yanımda olan, beni destekleyen, bu hayattaki en büyük şansım canım aileme... Canım annem Ayşe BAŞ, canım babam Osman BAŞ ve canım kardeşlerim Zehra Betül BAŞ ve Meryem Ravza BAŞ'a bana gösterdiğiniz anlayış ve destekleriniz için teşekkür ederim.

Benden dualarını esirgemeyen ve her zaman desteğini hissettiren değerli kayınvalidem Ennur BELİKBAŞI ve değerli kayınbabam Necdet BELİKBAŞI'ya teşekkür ederim.

Sevgisiyle ve varlığıyla her zaman arkamda duran, beni cesaretlendiren, her konuda en büyük yardımcım olan sevgili eşim Yunus Emre BELİKBAŞI'ya teşekkür ederim.

Böyle bir aileye sahip olduğum, bana her zaman iyi ki dedirttiğiniz için size minnettarım.

ÖZET

EĞİTİM BİLİŞİM AĞI (EBA) SİSTEMİNDEKİ KADER ÜNİTESİ İÇERİKLERİNİN İNCELENMESİ

Belikbaşı, Büşra Binnaz

Yüksek Lisans, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kubat Ali TOPÇUBAY

Kasım 2024, xvi + 123 sayfa

İçinde bulunduğumuz bilişim çağında tek ders kaynağımız kitaplar olmaktan çıkmıştır. Önceden yalnızca kaynak aratmak için kullanılan internet artık sunduğu videolar, e kitap ve interaktif içeriklerle bireysel öğrenme imkânı tanımaktadır. Örneğin zaman ve mekândan bağımsız öğrenme ve eğitimde sürdürülebilirliği sağlayan Eğitim Bilişim Ağı öğrenciler için sosyal bir eğitim platformudur. Eğitimdeki bu fırsat eşitliğini sürdürmek ve değişen sistemleri yakalamak için internetteki ve dolayısıyla EBA'daki bilgi ve içerikler de güncellenmelidir. Bu bilgi güncelleme ve içerik değiştirme ise gelişigüzel değil ancak bilimsel verilere dayanarak yapılmalıdır. İslam'ın inanç esaslarından biri olan kader konusunun hem konunun karmaşıklığı hem de öğrencilerin gelişim çağı itibarıyla EBA'da da zengin içeriklere sahip olması kanaatindeyiz. Kaynaklara bakıldığında kader inancı ünitesinin EBA'daki içeriklerine dair herhangi bir müstakil çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürdeki bu boşluğu doldurmak için EBA 8. Sınıf Kader İnancı ünitesinin içerikleri incelenmiştir. Bu minvalde EBA'da üretilen içerikler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesinin aşamaları dikkate alarak sınıflandırılmıştır. Tüm dokümanların analize konu olması mümkün olmadığından sistematik örnekleme ile her başlıktan analiz edilecek dokümanlar seçilmiştir. Öncesinde geliştirilen on maddeden oluşan EBA inceleme kriterleri baz alınarak her başlık altındaki içerikler sırayla analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonrası tablo oluşturularak sonuçların bütün halinde görülmesi amaçlanmıştır. Tablo yorumlandığında üretilen içeriklerin bilimsellik ilkesine uygun olduğu ve EBA'nın eğitim için güvenilir bir kaynak olabileceği, içeriklerin dağılımının öğretim programları

ve yıllık planlarla uyumlu şekilde ünite ve hedeflenen süre bazında dengeli dağılmadığı, içeriklerin görsel ve metin uyumlarının iyi, ses ve görüntünün net ve anlaşılır olduğu, EBA’da farklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin mevcut olduğu ancak incelen içeriklerde tek tip ölçme değerlendirme yöntemi kullanıldığı görülmüştür. Böylece Millî Eğitim Bakanlığı ve ilgili kurumlara bir projeksiyon sunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Bilişim Ağı, Din Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Kader İnancı, Eğitim İçerikleri

ABSTRACT**8TH GRADE KADER IN THE EDUCATION INFORMATION NETWORK (EBA)
SYSTEM REVIEW OF UNIT CONTENTS**

Belikbaşı, Büşra Binnaz

Master's Degree, Department of Philosophy and Religious Sciences

Thesis Advisor: Doç. Dr. Kubat Ali TOPÇUBAY

November, 2024, xvi +123 pages

In the information age we live in, books are no longer our only source of lessons. The internet, which was previously used only to search for resources, now provides individual learning opportunities with videos, e-books and interactive content. For example, the Education Information Network, which provides sustainability in learning and education independent of time and place, is a social education platform for students. In order to maintain this equality of opportunity in education and to catch up with changing systems, the information and content on the internet and therefore on EBA should also be updated. This information updating and content changing should not be done randomly but based on scientific data. We believe that the subject of fate, which is one of the fundamentals of faith in Islam, has rich content in EBA due to both the complexity of the subject and the developmental age of the students. When the sources were examined, no independent study could be found regarding the contents of the belief in fate unit in EBA. In order to fill this gap in the literature, the contents of the EBA 8th Grade Belief in Destiny unit were examined. In this regard, the contents produced in EBA were classified by taking into account the stages of document analysis, one of the qualitative research methods. Since it is not possible for all documents to be subject to analysis, documents to be analyzed from each heading were selected through systematic sampling. The contents under each heading were analyzed sequentially, based on the EBA review criteria, which consisted of ten previously developed items. It is aimed to see the results as a whole by creating a table after the analysis. When the table is interpreted, it is seen that the contents produced are in

accordance with the principle of scientific nature and that EBA can be a reliable source for education, the distribution of the contents is not balanced on the basis of unit and targeted period in line with the curriculum and annual plans, the visual and text harmony of the contents is good, and the audio and video are clear and understandable. It has been observed that there are different measurement and evaluation methods in EBA, but a single type of measurement and evaluation method is used in the contents examined. Thus, it is aimed to present a projection to the Ministry of National Education and relevant institutions.

Key Words: Education Information Network, Religious Education, Religious Culture and Moral Knowledge, Belief in Destiny, Educational Contents

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	3
1.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	8
1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	9
1.4.1. Veri Toplama Araçları	10
1.4.2. EBA İçerik İnceleme Kriterleri ve Verilerin Analizi.....	11
1.4.2.1. İçeriğin Bilimselliği.....	11
1.4.2.2. İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu	14
1.4.2.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı.....	14
1.4.2.4. İçerikte Bilgi Hatasının Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi	16
1.4.2.5. İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu.....	16

1.4.2.6.	İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi	18
1.4.2.7.	Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması	19
1.4.2.8.	Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması	20
1.4.2.9.	Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi	21
1.4.2.10.	Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması	22
KURAMSAL ÇERÇEVE.....		23
2.1.	EĞİTİM VE TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI.....	23
2.2.	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI	24
2.3.	EBA (EĞİTİM BİLİŞİM AĞI)	28
BULGULAR VE YORUMLAR		32
3.1.	EBA İÇERİKLERİ.....	32
3.2.	OYUNLAR	39
3.2.1.	İçeriğin Bilimselliği	41
3.2.2.	İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu	43
3.2.3.	Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı	45
3.2.4.	İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermesi	46
3.2.5.	İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu	47
3.2.6.	İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi.....	48
3.2.7.	Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması	50
3.2.8.	Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması	

3.2.9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi	51
3.2.10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması	53
3.3. TESTLER VE SINAVLAR	53
3.3.1. İçeriğin Bilimselliği	54
3.3.2. İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu	56
3.3.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı	58
3.3.4. İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi	64
3.3.5. İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu	65
3.3.6. İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi.....	65
3.3.7. Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması	67
3.3.8. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması	67
3.3.9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi	68
3.3.10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması	69
3.4. UYGULAMALAR	69
3.4.1. İçeriğin Bilimselliği	70
3.4.2. İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu	70
3.4.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı	74

3.4.4.	İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi	75
3.4.5.	İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu	75
3.4.6.	İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi.....	76
3.4.7.	Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması	77
3.4.8.	Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması 78	
3.4.9.	Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi	79
3.4.10.	Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması	80
3.5.	KONU ANLATIMI	82
3.5.1.	İçeriğin Bilimselliği	82
3.5.2.	İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu	83
3.5.3.	Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı	87
3.5.4.	İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi	88
3.5.5.	İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu	88
3.5.6.	İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi.....	88
3.5.7.	Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması	90
3.5.8.	Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması 91	
3.5.9.	Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi	91
3.5.10.	Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması	92

3.6. EBA SORULARI.....	93
3.6.1. İeriğın Bilimselliğı	95
3.6.2. İeriğın Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu	95
3.6.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı	101
3.6.4. İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi	102
3.6.5. İeriğın İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğı	103
3.6.6. İeriğın Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi.....	104
3.6.7. Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması	105
3.6.8. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması	106
3.6.9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi	107
3.6.10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması	108
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109
4.1. TARTIŞMA VE SONUÇ	109
4.2. ÖNERİLER.....	117
KAYNAKÇA.....	118
ÖZGEÇMİŞ	123

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1- 1: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4 ila 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda 8. Sınıfta Bulunan Üniteler, Kazanım Sayıları, Kazanımların İşlenişi İçin Ayrılabilir Yaklaşık Süre.....	15
Tablo 1- 2: 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı Çerçeve Planına Göre Hazırlanmış Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Ünitelendirilmiş Senelik Planı.....	15
Tablo 3- 1: EBA İçeriklerinin EBA İçerik İnceleme Kriterlerine Göre Analizin Toplu Gösterimi.....	34
Tablo 3- 2: Birinci Oyun İçerisinde Yer Alan Ayetler ve Meal Kaynakları	42
Tablo 3- 3: İkinci Oyun İçerisinde Yer Alan Ayetler ve Meal Kaynakları	43
Tablo 3- 4: 1. Ünite Testi 1 Sorular ve Kazanımları.....	59
Tablo 3- 5: 1. Ünite Testi 2 Sorular ve Kazanımları.....	60
Tablo 3- 6: 1. Ünite Testi 3 Sorular ve Kazanımları.....	60
Tablo 3- 7: 1. Ünite Testi 4 Sorular ve Kazanımları.....	61
Tablo 3- 8: 1. Ünite Testi 5 Sorular ve Kazanımları.....	61
Tablo 3- 9: 1. Ünite Testi 6 Sorular ve Kazanımları.....	62
Tablo 3- 10: Ünite Testi 7 Sorular ve Kazanımları.....	63
Tablo 3- 11: Ünite Testi 8 Sorular ve Kazanımları.....	63
Tablo 3- 12: Araştırmada İncelenen Konu Anlatım İçerikleri, Türleri ve Kazanımları	84
Tablo 3- 13: Öğretim Programındaki Kazanımlar, Yıllık Planda Ayrılan Ders Süreleri ve Araştırmada İncelenen Konu Anlatım İçeriklerinin Türleri ve Süreleri	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2- 1: EBA Sitesi Giriş Sayfası Görseli	28
Şekil 2- 2: EBA Sitesi Dersler Bölümü Görseli	29
Şekil 2- 3: EBA Sitesi 8. Sınıf DKAB Arama Görseli.....	30
Şekil 2- 4: EBA Sitesi DKAB 8. Sınıf Sorular Görseli	31
Şekil 3- 1: EBA Kader İnancı Ünitesi Birinci Oyun Görseli.....	41
Şekil 3- 2: EBA Kader İnancı Ünitesi İkinci Oyun Görseli	45
Şekil 3- 3: EBA Kader İnancı Ünitesi İkinci Oyun Görseli	47
Şekil 3- 4: EBA Kader İnancı Ünitesi Birinci Oyun Görseli	48
Şekil 3- 5: EBA Kader İnancı Ünitesi İkinci Oyun Görseli	49
Şekil 3- 6: EBA Kader İnancı Ünitesi Birinci Oyun Görseli	51
Şekil 3- 7: EBA Kader İnancı Ünitesi İkinci Oyun Görseli	52
Şekil 3- 8: EBA Ünite Testi Görseli.....	55
Şekil 3- 9: EBA Ünite Testi Görseli.....	57
Şekil 3- 10: EBA Ünite Testi-4, 5. Soru Görseli.....	65
Şekil 3- 11: EBA Ünite Testi-5, 9 ve10. Soru Görseli	66
Şekil 3- 12: EBA 1. Ünite Testi- 1 Başlangıç Ekranı.....	67
Şekil 3- 13: EBA 1. Ünite Testi- 2, 5. Soru Görseli.....	69
Şekil 3- 14: EBA Uygulama-1: ‘Kader İnancı (Ölçme Testi) 3. Soru Görseli	75
Şekil 3- 15: 5. Uygulama Görseli	76
Şekil 3- 16: 4. Uygulama Görseli	78
Şekil 3- 17: 6. Uygulama Görseli	79
Şekil 3- 18: 6. Uygulama Sonuç Görseli	80

Şekil 3- 19: 10. Uygulama Görseli	81
Şekil 3- 20: Konu Anlatımı 4: Powerpoint sunu sayfası	83
Şekil 3- 21: Konu Anlatımı İkinci İçerik Video Görüntüsü	86
Şekil 3- 22: İkinci Konu Anlatımı Video Görseli	89
Şekil 3- 23: Beşinci Konu Anlatımı Video Görseli.....	90
Şekil 3- 24: Onuncu Konu Anlatımı İçerik Görseli	90
Şekil 3- 25: Üçüncü Konu Anlatımı Görseli	92
Şekil 3- 26: Yedinci Konu Anlatımı Görseli.....	93
Şekil 3- 27: 6. Soru EBA Görseli	103
Şekil 3- 28: 5. Soru EBA Görseli	104
Şekil 3- 29: 8. Soru EBA Görseli	105
Şekil 3- 30: 1.Soru EBA Görseli	106
Şekil 3- 31: EBA Sorular Bölümü Ana Ekran Görseli.....	107

KISALTMALAR

DKAB	Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
FATİH PROJESİ	Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi Projesi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
LGS	Liselere Geçiş Sistemi

GİRİŞ

21. yüzyıl, bilgi ve teknoloji çağı olarak nitelendirilmektedir. Teknoloji insan beyninde var olan bilgilerin semboller, çizimler ile kâğıt üzerinde ifade edilmesidir. Aynı zamanda bilgilerin süreç veya ürün olarak görünebilir sonuçlar şekline dönüştürülmesidir (Çelikçapa,1992, s. 96). Bu yönüyle teknoloji günümüzde yaşamın her alanına entegre olmuş durumdadır. İş dünyasında, günlük yaşamda ve özellikle eğitim alanında teknolojik ilerlemelerden yararlanılmaktadır.

İnsanlar, yaşamlarını daha kolay hale getirebilmek, yapılan işlerden daha iyi verim elde edebilmek amacıyla teknolojiyi hayatlarının merkezine almışlardır. Teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı alanlardan biri de eğitimidir. Teknoloji etkili bir şekilde kullanıldığında, eğitimde faydalı sonuçlar doğurduğu kabul edilmektedir (Tutar, 2015, s. 1).

Önceden belirlenmiş ilkelere göre insanların davranışlarını belli bir şekilde geliştirmeye yönelik planlı etkiler bütünü olarak tanımlanan eğitim (Oğuzkan,1974; akt. Erdem, 2000, s. 153), artık teknoloji ile iç içedir. Eğitim, teknolojik araç ve gereçler kullanarak öğrenmeyi daha etkili hale getirebilir. Teknoloji, fiziksel ortamdan bağımsız eğitim imkanları sunarak, interaktif videolar, sunumlar ve sorular aracılığıyla hem öğrencinin eğitime erişimini artırır hem de öğrenmeyi etkili ve kalıcı kılar. Ayrıca, eğitimde kullanılan araç gereçleri geliştirip sunarak öğrenme sürecini kolaylaştırabilir. Teknolojik ilerlemeler, toplumsal yaşamın her alanında değişimlere yol açmaktadır. Bu değişimler, eğitim kurumlarının yapılarını ve işlevlerini de etkilemektedir (Akpınar, 2003, s. 80). Bu yönüyle teknolojik gelişmeler, öğrenme ortamlarını daha esnek bir hale getirmektedir. (Göktaş, Yıldırım ve Yıldırım, 2008, s. 32).

İçerisinde bulunduğumuz bilgi ve iletişim çağında, 'her zaman ve her yerde daha fazla bilgi içeren eğitime ihtiyaç duyulması', 'bireylerin yaşam boyu eğitime gereksinim duyması' ve 'daha fazla bireyin eğitime ihtiyaç duyması' gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanmasında ise fiziksel şartlar gereği örgün eğitim yetersiz kalmaktadır. İnternetin yaygınlaşması ve bilgisayarların eğitimde kullanımıyla birlikte eğitime birçok yenilik gelmiş ve eğitim maliyetleri düşmüştür. İnternet, başlangıçta eğitimde araştırma ve kaynaklara erişim açısından fayda sağlarken, günümüzde doğrudan eğitim verilen bir platform haline gelmiştir. (Uça Güneş, 2016, s.

196).

Bu platformlar uzaktan ve evden eğitim gibi çeşitli eğitim ortamlarını beraberinde getirmiştir. Uzaktan eğitim, öğrenci ve eğiticiyi teknolojik araçlar aracılığıyla bir araya getiren aynı fiziksel ortamda olmasını gerektirmeyen bir yöntemdir. Bu yöntem, öğrenci ve eğitici arasında etkileşim kurarak verimli ve etkili eğitim ortamları yaratabilir. Uzaktan eğitim, maliyetleri düşürdüğü gibi fırsat eşitsizliğini de en aza indirebilir ve eğitimin kalitesini artırabilir. Ayrıca, uzaktan eğitim, bireysel ve bağımsız öğrenmeyi teşvik ederek öğrencilere serbestlik sağlar. Çünkü bu yöntem, öğrencileri belli bir zaman dilimi ve kapalı alanda bulunma zorunluluğundan muaf tutar (Akyürek, 2020, s. 7).

Türkiye'de eğitim alanında teknolojiyi etkin şekilde kullanabilmek amacıyla çeşitli projeler geliştirilmekte ve halkın hizmetine sunulmaktadır (Tutar, 2015, s. 1). Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)'in de yapılan çalışmalara ve teknolojik gelişmelere kayıtsız kalmadığı görülmektedir. MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Türkiye'deki okullara eğitim ve altyapı desteğinde bulunmak, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla 22 Kasım 2010 yılında 'Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi' kısaca Fatih Projesi'ni hayata geçirmiştir. Projenin eğitsel elektronik içerik ağı olarak da Eğitim Bilişim Ağı (EBA) kurulmuştur.

Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Müdürlüğü tarafından ücretsiz olarak sunulan EBA, çevrimiçi bir sosyal eğitim platformu olarak tanımlanmıştır (EBA, 2016). EBA, sunmuş olduğu eğitici, çeşitli ve zengin içerikleri aracılığıyla velilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermekte ve bu hedef kitlenin sosyal ağ yapısı üzerinden bilgi alışverişinde bulunmasına olanak tanımaktadır (EBA, 2016). EBA sistemi hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin kullanabileceği eğitim içeriklerinin yanı sıra eğitim araçlarını da içeren bir sistemdir. Söz konusu bilişim ağında yazılı, sesli ve görsel kaynakların yanı sıra videolu anlatım şeklinde kaynaklar da bulunmaktadır. Dosya indirme ve dijital alan sağlama, yarışmalar, farklı düzeylere göre kurslar düzenleme, duyurular verme ve kullanıcılar tarafından paylaşma EBA sisteminin zenginleşmesini sağlayan özelliklerden bazılarıdır.

EBA bu özellikleri ile eğitimin niteliğini artırmaktadır. Ancak bununla kalmayıp bazı olağanüstü durumlarda devletin doğrudan eğitim verilen bir platformuna da

dönüşebilmektedir. Yakın geçmişte yaşanan Covid-19 salgını hayatın tüm alanlarını etkilemiştir. Covid-19 salgınıyla birlikte, ülkelerin aldığı önlemler arasında eğitim ve öğretim faaliyetlerinin durdurulması da yer almıştır (Dikmen ve Bahçeci, 2020, s. 78). Millî Eğitim Bakanlığı, PGM 13/03/2020 tarihli ve 5497866 sayılı, İdari İzin konulu resmi yazıyla okul öncesi, ilköğretim ve lise öğrencileriyle eğitimciler için örgün eğitime ara verme kararı almıştır. Okulların kapanması ve bu sürenin uzaması ihtimalinin yüksek olması, eğitimle alakalı çeşitli senaryoların devreye alınmasını zorunluluk haline getirmiştir. Eğitimde sürekliliğin devamı için bu süreçte halihazırda bulunan EBA önemli bir rol üstlenmiştir. Yine 06/02/2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş depremlerinin büyüklüğü ve ülke genelindeki etkileri nedeniyle T.C. Yükseköğretim Kurulu Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, 11.02.2023 tarihinde yayınladığı basın duyurusu ile bu afet doğrultusunda 2022-2023 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminin uzaktan eğitim yöntemiyle tamamlanmasını uygun bulmuştur. Deprem ve salgın gibi olağan yaşamı etkileyen afet durumlarında eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla uzaktan eğitime başvurulması kaçınılmazdır. Bu da EBA'nın önemini ve gerekliliğini vurgulamaktadır.

EBA her sınıf düzeyinde ve her ders için içerik üreten bir platform olarak dikkat çekmektedir. Öğrenciler ve öğretmenler her an başvurabilmektedir. EBA öğrencilerin sınavlara hazırlanmasına yardımcı olan aynı zamanda örgün eğitimi destekleyici, eksik kalan yönleri tamamlayıcı niteliktedir. Bu noktada her ders için zengin içeriklere sahip olması gerektiği düşünülmektedir.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Günümüzde özellikle ortaöğretim seviyesindeki öğrencilerin kader inancına genellikle ilgili ve meraklı oldukları, bulundukları yaş döneminin etkisiyle bu konuyu fazla sorguladıkları anlaşılmaktadır. Sosyal medya ve aile, öğrencilerin kader konusundaki merak ve ilgilerini etkileyen en önemli faktörler olarak belirlenmiştir; inançsız ya da inançlı bütün öğrenciler sosyal medya aracılığıyla kader konusunu gündemlerinde tutmaktadır (Doğan,2022, s. 163). Gençler dinin, insanın özgürlüğünü sınırladığını düşünebilmekte bu sebeple de vahyin getirdiği sınırlara karşı çıkabilmektedir. Yine nefse zor gelen durumlar insanı dinin koyduğu sınırları

reddetmeye ve beraberinde deizm gibi düşüncelere yönlendirebilmektedir. Özellikle gençlerin ergenlik döneminin etkisiyle bağımsızlık isteği ve kural tanımamazlığı onların din karşıtı akımlara olan ilgisini artırabilmektedir. (Menküç, 2019, s. 28-29). Toplumda öğrenilen yanlış kader anlayışı, dini konulardaki bilgi eksikliği ve gençlerin içinde bulunduğu gelişimsel çağın özelliği olan dini çatışma ve sorgulama sonucu da deizmin son dönemlerde yaygınlaştığı söylenebilir.

Kingiz (2024, s.16, 104-105)), araştırmasında dini bilgi eksiklikleri, gençlerin özgürlük anlayışları ve iman esaslarına inanmakla birlikte dini ritüellerden uzaklaşmış olmaları sebebiyle deizme eğilimin arttığını ortaya koymuştur. Teknolojinin imkanlarını bilinçsiz kullanmak da gençleri yanlış inançlara sürüklemektedir. İnternet vasıtasıyla kolayca ulaşabildiği bilgiyi herhangi bir kitaptan araştırmayan gençler yanlış yönlendirmelere maruz kalmaktadır.

Bilişim çağında her alanda olduğu gibi din alanında da birçok bilgiye bir tuş ile ulaşılabilir. Ancak bilgi fazlalığı oldukça bilginin doğruluğunu ayırt etmek de güçleşmektedir. Hangi bilginin doğru hangisinin yanlış olduğunu ayırt etmek güçleştikçe örgün din eğitiminin de önemi artmaktadır. Kuramsal çerçeve kısmında da bahsedildiği üzere DKAB derslerinin amaç ve hedefleri öğretim programları ile belirlenmekte ve hazırlanan ders kitapları ile somutlaştırılmaktadır. Uzaktan eğitim programları geliştirilmeden önce DKAB ders kitapları DKAB derslerinin amaç ve hedeflerini somutlaştıran önemli bir araçtı. Bu noktada Kaymakcan (2009, s. 40), DKAB ders kitaplarının, bu dersin öğretim programlarında yer alan öğrenim alanları ve konu başlıklarını kapsayan en temel metinler olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda bu kitapların, çok sayıda öğrenci için ömürleri boyunca karşılaştıkları en önemli dinî kaynaklar arasında yer aldığını ifade etmektedir. Dolayısıyla O'na göre ders kitapları din eğitimi alanında incelenmesi gereken önemli materyallerden biridir.

Bu yaklaşımdan hareketle Keskiner (2018, s. 62-63), DKAB ders kitaplarındaki kader öğretisini ele almıştır. Araştırmaya göre, okullarda kader öğretiminin amacının, öncelikle toplumdaki yanlış inanış ve kanaatleri düzeltmektir. Yine araştırmanın sonuçlarına göre uzun bir süre, kaderle ilgili meselelerin ele alınışında yetişkinlere yönelik ilmihal üslubunun esas alındığı, ancak zamanla bu üsluptan uzaklaşmaya çalışılsa da tam anlamıyla başarılı olunamadığı görülmüştür. Kullanılan üslupta dikkat

eken bir diğ er husus ise, neredeyse her konunun kısa   ğ utlerle sonlanmasıdır. G  n  m  zde generlerde yaşanan din i ş  phe ve çatışmaların etkili bir şekilde ele alınabilmesi için   ğ ut vermenin gereğ e uygun bir yaklaşım olmadığı belirtilmiştir.

Bu konudaki diğ er bir araştırma DKAB   ğretmenlerinin görüşlerine dayanarak orta  ğretim   ğrencilerinin kaza-kader algılarını ve DKAB   ğretim programıyla ders kitaplarının bu konudaki etkinliğini incelemiştir. Araştırmanın bulguları, 2018'e kadar liselerde din derslerinin verildiğ i dönemlerde, kader inancı konusunun müfredat ve ders kitaplarında yer aldığını göstermektedir. Ancak, bu konunun ele alınışında yıllar içerisinde din bilimsel ve eğitimsel yaklaşımlara bağlı olarak değişiklikler yaşanmıştır. Uzun seneler boyunca ders kitaplarında geleneksel bir biçimde yer alan kaza ve kader tanımları, kader-irade ilişkisi ve ilgili kavramlar, zamanla daha akılcı açıklamalara ve bilimsel örneklere yer vererek açıklanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, bazı alışılacelmiş açıklama ve örneklere hala ders kitaplarında bulunduğu gözlemlenmiştir. DKAB derslerinin öğrencilerin kader algılarını etkileyebilme konusunda yetersiz kaldığı görülmüştür. Öğretmenlerin çoğu, mevcut DKAB orta  ğretim programının öğrencilerin inanç alanındaki problemlerine yeterli cevap veremediğini ifade etmiştir. Buna ilave olarak müfredatta ahlak ve değerlere fazla yer verilmesine rağmen inanç konusundaki boşluğa dikkat çekmişlerdir. Ders kitaplarının içerik, üslup ve anlatım açısından öğrencilerin kaderle ilgili sorunlarına yeterli yanıt vermediği, dil ve üslup açısından da öğrencilere hitap etmediği belirtilmiştir. Katılımcılar,  ğrencilerin daha güncel örneklere, görseller ve etkili bir anlatım tarzı beklediklerini, aksi halde kitapların öğrencilerin ilgisini çekmediğini ifade etmişlerdir (Doğan, 2022, s. 163-166).

2010'da kabul edilmiş olan İlk  ğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ( DKAB)  ğretim Programı ile 2018'de y r rl ğ e giren yeni  DKAB  ğretim Programı arasındaki değişiklikleri inceleyen başka bir araştırma, eski programın davranışçı yaklaşımı temel aldığını, yeni programın ise yapılandırmacı perspektiflere dayandığını göstermiştir. Yeni müfredatın, daha kapsamlı, ayrıntılı ve düzenli bir yapı sunduğu, ayrıca öğrencileri daha aktif bir öğrenme sürecine dahil ettiği vurgulanmıştır. Ancak, güncellenmiş programda bazı ünite ve kazanımların öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun olmadığı ve bazı ünitelerde öğrencilerin konuyu öğrenebilmesi için gerekli ön bilgilerin sağlanmadığı belirtilmiştir. Bu, yeni müfredat açısından olumsuz bir durum olarak ifade edilmiştir. Özellikle peygamber hayatlarının tanıtılması, ünite ve

kazanımlarla uyumlu sure ve dualar hem konunun hem de surelerin içeriğinin anlaşılmasını artırmaktadır. Bu husus öğrencilerin konuları daha kalıcı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Tetik, 2018, s. 83-84).

Ayas (2020, s. 377-378) tarafından gerçekleştirilen "Kader-Kaza Kavramının Öğretimi ve Kavram Yanılgıları" üzerine yapılan araştırmada, öğrencilerin kavram bilgilerini bilgi düzeyinde kazandıkları ancak neredeyse yarısının kavrama düzeyinde kavram yanılgıları yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kazanımların öğrencilere istenilen şekilde aktarılmasının hem nitel hem de nicel veriler ışığında değerlendirildiğinde başarılı bir şekilde gerçekleşmediği görülmektedir. Bu durum, incelenen örneklem bağlamında, öğrencilerin kader kavramına dair gerekli düzeyde bilgiye ulaşamadıkları izlenimini oluşturmaktadır.

Görüldüğü üzere İslam'ın en temel konusu olan iman esaslarından kader ve kazanın DKAB öğretim programlarında ve ders kitaplarında nasıl işlendiği, müfredattaki yeri, kazanımlarının neler olduğu, eksiklikleri ve öğrencilerin bakış açıları, kavrama düzeyleri hakkında çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde ise kaderle ilgili nitelikli öğrenmede sıkıntılar olduğu söylenebilir. İçinde bulunduğumuz bilişim çağında ise tek ders kaynağımızın kitaplar olmadığı görülür. Örneğin zaman ve mekândan bağımsız öğrenme ve eğitimde sürdürülebilirliği sağlayan EBA da öğrenciler için sosyal bir eğitim platformudur. İslam'ın inanç esaslarından biri olan kader konusunun hem konunun karmaşıklığı hem öğrencilerin gelişim çağı hem de örgün eğitimi tamamlayıcı bir platform olması sebebiyle EBA'da da zengin içeriklere sahip olması gerekir. Kaynaklara bakıldığında kader inancı ünitesinin EBA'daki içeriklerine dair herhangi bir müstakil çalışmaya rastlanamamıştır. Bu kapsamda araştırmanın ana problemi EBA'da yer alan 8. sınıf kader ünitesi içeriklerinin durum tespiti. Belirlenen kriterler çerçevesinde durum tespitine odaklanan bu çalışma şu alt problemler etrafında ele alınmıştır:

- i. 8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi Kader ünitesi kazanımları nelerdir?
- ii. EBA içerik inceleme kriterleri ile EBA 8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi Kader ünitesi içerikleri ne kadar uyumludur?

1.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Literatür tarandığı zaman, EBA ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunda genellikle öğrenci ve öğretmen görüşleri alınmış veya Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi dışındaki derslerin EBA içerikleri incelenmiştir. Bu başlıkta literatürde yer alan ilgili araştırmalar ele alınmıştır.

Yıldız (2021, s. 200) yaptığı çalışmada, DKAB öğretmenlerinin EBA'ya yönelik tutumlarını incelemiş olup, öğretmenlerin EBA'yı eğitim için olumlu bir platform olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir. Ancak, öğretmenlerin tutumlarında yaş, cinsiyet, mezun olunan yükseköğretim programı ve çalışılan okul türü gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir; hizmet yılı az olan öğretmenlerin ise daha olumlu tutum sergilediği ifade edilmiştir.

Akman (2021, s. 80-82) tarafından yapılan araştırmada, DKAB öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının mesleki kıdem, cinsiyet, uzaktan eğitim hakkında bilgi sahibi olma, kurum türü ve öğrenim durumu gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları, ölçeğin orta değerinin altında kalarak olumsuz bulunmuştur.

Ateş, Çerçi ve Derman (2015, s.113) ise betimsel bir araştırma yaparak EBA'daki Türkçe dersine ait videoları çeşitli değişkenler açısından sistematik olarak incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, Türkçe dersi videolarının yarıdan fazlasının sekizinci sınıflara yönelik hazırlandığı ve ders videolarının sınıflara göre eşit bir dağılım göstermediği belirlenmiştir. Ayrıca, videoların süresinin, ders süreçleri ve hedeflenen kazanımlar dikkate alındığında yeterli seviyede olmadığı tespit edilmiştir. Türkçe dersine ait videoların %43,20'lik gibi önemli bir kısmının EBA'da belirtilen sınıf seviyesine uygun olmadığı ve MEB Türkçe Programındaki kazanım dağılımının ders videolarına yeterince yansımadağı tespit edilmiştir. Örnek verilmek istenirse, sekizinci sınıfta işlenmesi gereken kazanımlar yedinci sınıfta ele alınmış; konu başlıklarında da benzer uyumsuzluklar gözlemlenmiştir.

Maden ve Önal (2020, s. 46-47) ise EBA üzerinden erişilebilen ortaokul Türkçe dersine yönelik dokümanları kazanım, sınıf seviyesi, izlenme oran doküman adı ve tür açısından incelemişlerdir. Araştırmada, en fazla içeriğin okuma öğrenme alanına ait olduğu ve bu içeriklerin büyük bir bölümünün söz varlığı kazanımlarına yönelik olduğu

görülmüştür. Okuma öğrenme alanından sonra yazma alanına ilişkin içeriklerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Ancak, EBA’da dinleme/izleme alanına yönelik bir dokümanın bulunması ve konuşma öğrenme alanına yönelik herhangi bir dokümanın olmaması, bu alanların yeterince ele alınmadığını göstermektedir.

EBA’yla alakalı yapılan araştırmalar genel olarak, içeriklerin daha da zenginleştirilmesi gerektiği, altyapı eksiklikleri nedeniyle öğrenciler ve öğretmenler tarafından etkin bir şekilde kullanılmadığı, içeriklerin eğitim kazanımlarıyla uyumlu olmadığı ve düzenli olarak güncellenmesi gerektiği yönündedir. EBA, her ders alanında üzerinde çalışılması gereken bir eğitim platformu olarak değerlendirilmektedir. Dkab dersleri için ise EBA’ya yönelik öğretmen, öğrenci tutumları gibi konular çalışılmıştır. Ancak EBA Dkab ders içerikleri çalışılmamıştır. DKAB dersleri için de EBA içeriklerinin araştırılması gerektiği düşünülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İlköğretim 8. Sınıf kişinin eğitim hayatında önemli noktalardan biridir. İlköğretimde bu son sene LGS olarak bilinen liselere geçiş sistemine hazırlık yılı anlamına da gelir. Bu sınav öğrencilerin hangi liseye gideceklerini belirler gittikleri lise de öğrencilerin gelecekteki eğitim ve kariyer seçeneklerini etkiler. Sınava hazırlık için 8. Sınıf öğrencileri seneyi sürekli ders tekrarları, soru çözümleri ve denemeler yaparak geçirir.

Sosyo-ekonomik şartlar ve fiziki ortamlar gereği her öğrenci aynı eğitim fırsatlarına ulaşamamaktadır. Kimi öğrenci okul dışında hazırlık sürecini özel kurslar ile desteklerken kimi öğrenci bireysel çabaları ile hazırlıklarını devam ettirmektedir. Dolayısıyla her öğrencinin aynı imkanlara sahip olduğunu söylemek zorlaşmaktadır. Bu bağlamda eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve her öğrencinin ücretsiz ders içeriklerine, sorulara, interaktif sunumlara erişimine imkân tanımak için kurulan EBA 8. Sınıf için daha önemli hale gelmektedir. Eğitimdeki bu fırsat eşitliğini sürdürmek, değişen sistemleri yakalamak için EBA’daki bilgi ve içerikler de güncellenmelidir. Bu güncellemeler ve içerik geliştirme çabaları gelişigüzel değil, bilimsel verilere dayanarak yapılması önemlidir.

Bu çalışmada EBA 8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders materyallerinin

durum tespitini yapmak amaçlanmaktadır. Bu minvalde EBA’da üretilen içerikler incelenerek sınıflandırmalar yapılmıştır. İçerikler belli ölçütler çerçevesinde değerlendirilerek üretilen içeriklerin eksik yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece MEB ve ilgili kurumlara bir projeksiyon sunmak amaçlanmıştır.

İlgili araştırmalar kısmında görüldüğü üzere DKAB dersine yönelik EBA içerikleri hakkında mevcut literatürde herhangi bir çalışma olmaması bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Diğer ders alanlarına dair çeşitli EBA içeriklerinin incelendiği çalışmalar mevcutken, DKAB alanındaki bu araştırma, bu konuda yapılan ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır. Din eğitimi alanındaki bu eksikliği doldurması ve yapılacak diğer araştırmalara yön vermesi açısından da önemlidir.

1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğine başvurulmuştur. Nitel araştırma yöntemi, incelenen nesnenin doğal yapısının korunarak müdahale etmeden değerlendirilmesini sağlar. Doküman incelemesinin temel amacı, çalışma konusuyla ilgili birçok bilgi kaynağını detaylı bir şekilde analiz etmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 197). Bu yöntem, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir (Sak, Şahin Sak, Şendil, Nas, 2021, s.228). Bu bağlamda, öncelikle araştırma için gerekli dokümanlar tespit edilmiştir. İhtiyaç duyulan DKAB dersi 8. Sınıf Kader İnancı Ünitesi dokümanları EBA resmî sitesi üzerinden elde edilmiştir. EBA’ya giriş yapıp arama kısmına ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi’ yazıldığında 63292 sonuç ile karşılaşılmaktadır. Bu sonucun tamamının araştırılmasının imkânsız olduğu görülmüştür. Günümüzde hem gençlerin çok sorguladığı konulardan biri hem de İslam’ın inanç esaslarından biri olması itibarıyla ‘Kader İnancı’ ünitesi çalışılmaya karar verilmiştir. EBA içerikleri ‘8. Sınıf Kader İnancı’ olarak taranmıştır. Ardından dokümanların özgünlüğü, dokümanın kimler tarafından, ne zaman geliştirildiği kontrol edilmiş ve EBA resmî sitesinden alındığı için dokümanların güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Daha sonra dokümanların anlaşılması ve çözümlenmesi aşamasına geçilmiştir. Bu noktada dokümanlar ‘oyunlar, testler ve sınavlar, uygulamalar, konu anlatımı ve EBA soruları’ olmak üzere beş başlıkta

sınıflandırılmıştır. Dokümanlara Ekim 2024 ile Mayıs 2025 tarihleri arasında erişim sağlanmıştır.

Dokümanlar tek başına bu araştırmanın veri setini oluşturduğu için sınıflandırmanın ardından kapsamlı bir içerik analizine tabi tutulmuştur. Tüm dokümanların analize konu olması mümkün olmadığından özellikle evren büyük olduğunda kullanılan, evren büyüklüğünün örneklem büyüklüğüne bölünerek seçimler hesaplandığı sistematik örnekleme ile her başlıktan analiz edilecek dokümanlar seçilmiştir (Kadioğlu, 2021, s. 41-42). Öncesinde geliştirilen on maddeden oluşan EBA içerik inceleme kriterleri baz alınarak her başlık altındaki içerikler sırayla analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonrası tablo oluşturularak sonuçların tek bir görselde, bütün halinde görülmesi sağlanmıştır. Analiz sonucu yapılan yorumlar, bulgular ve sonuç kısmında detaylı olarak ele alınmıştır.

1.4.1. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplama aracını geliştirmek ve verilerin analizi için kaynak taraması yapılmıştır. Bu bağlamda Günbaş, Öztürk (2022, s. 254-266).’ ün Eğitim Bilişim Ağı (EBA) içeriklerinde yer alan dijital matematik oyunlarını Bloom taksonomisine göre inceledikleri, Dinler Esim, ve Dinç Artut (2022, s. 13-23) ‘un Eğitim Bilişim Ağı’ndaki (EBA) ortaokul matematik içeriklerine yönelik hazırlanan videoları çoklu ortam tasarım ilkelerine göre inceledikleri, Erensayın, Güler (2017, s. 658-673)’in EBA platformundaki ders materyallerini eğitsel yazılım değerlendirme ölçütlerine göre değerlendirdiği çalışmalara rastlanmıştır. Elektronik içerik ve kitap inceleme ile ilgili tezler taranmıştır. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın ‘Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları’ isimli doküman incelenmiştir. Ulaşılan veriler baz alınarak ‘EBA İçerik İnceleme Kriterleri’ geliştirilmeye karar verilmiştir. Geliştirilen kriterler uzman görüşü alınarak kesinleştirilmiştir. Esas alınan kriterlere göre her bir içerik ‘yeterli/ kısmen yeterli/ yeterli değil’ şeklinde derecelendirilmiştir.

1.4.2. EBA İçerik İnceleme Kriterleri ve Verilerin Analizi

İncelemeye esas olacak kriterler şu şekildedir:

1.4.2.1. İçeriğin Bilimselliği

Ders konuları ile ilgili içerik üretilirken en önemli kriterlerden biri bilimsellik ilkesidir. Bilimsellik ilkesinin çerçevesini çizmek için öncelikle bilim kavramının açıklanması yerinde olacaktır.

Türk Dil Kurumu (TDK, 2024) Türkçe sözlüğe göre bilim:

- i. Evrenin ya da olayların bir kısmını ele alarak deneysel yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuçlar çıkarmaya çalışan sistematik bilgi; bilim:
- ii. Kesinlik ve genel geçerlilik özellikleri taşıyan, yöntemli ve düzenli bilgi.
- iii. Belirli bir konuyu öğrenme arzusundan hareketle, belirli bir amaca yönelik bilgi edinme ve sistemli araştırma süreci.

Bu tanımlara göre, bilim; deneysel yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak evren ve olaylardan sonuçlar çıkarmaya çalışan bir bilgi alanıdır. Ayrıca, bilim, kesin ve genel geçerliliğe sahip yöntemli bir bilgi olarak tanımlanmaktadır. Bilimsel bilgi edinme süreci ise bilgiye olan istek ve belirli bir hedef doğrultusunda sistemli bir araştırma olarak vurgulanmıştır.

TDK'ye göre bilimsellik, bilimsel olma durumu olarak ifade edilir. Bilimsel, bilime dayanan, genel geçer, güvenilir, sistematik, deneysel yöntemlerle ulaşılmış bilgiler dizisidir.

Bilim, evren hakkında araştırmalar yapan, gözlem ve deneyle varlıklar ve olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkilerini çözmeye çalışan, tümevarım yöntemi genel yasalara ulaşmaya çalışan sistematik bir faaliyettir. (Özalp & Çetinkaya, 2012, s. 6). Bilim, doğrudan ya da dolaylı deneyimlerimizle ilgili olgularla sınırlı, güvenilir bilgiler ve bu bilgilerle ilgili araştırmalar anlamına gelir. Bilimin en belirgin özelliklerinden biri, sürekli gelişmeye ve değişmeye açık olmasıdır. Günümüzde bilimsel bilginin doğru ve güvenilir olduğu inancı, insanların bilime olan güvenlerinin temelini oluşturur (Uslu, 2011, s. 8).

Nitekim bilimsellik konusu DKAB öğretim programının da benimsediği önemli ilkelerden biridir. İslam dininin öğretiminde herkes tarafından kabul edilen temel ilkeler, ortak noktalar üzerinde durulan mezheplerüstü yaklaşım kabul edilirken İslam haricindeki dinlerin öğretiminde bilimsel yaklaşım tercih edilmiş ve ‘İslam haricindeki dinlerle ilgili geçmiş ve mevcut bilgiler objektif bir yaklaşımla ortaya konmaya çalışılmıştır’ (Yürük & Topchubayev, 2022, s. 420).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesine uygun olarak hazırlanan T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın hedeflerinden biri, ilkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim seviyelerine ve bireysel özelliklerine uygun şekilde ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip olmalarını sağlamaktır. Bu program, öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duyacakları temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel düşünme becerilerini, sosyal yeteneklerini ve estetik duyarlılıklarını kazanmalarını ve bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı bir yaşam yönelimine sahip bireyler olmalarını amaçlamaktadır. Öğretim programı hazırlanırken öğrenci merkezli yapılandırmacı yaklaşım temele alınmıştır. Öz güven ve öz disipline sahip, bilimsel akıl yürütme becerisini geliştiren bireyler yetiştirmek programın amaçlarından biridir. Bilimsel akıl yürütme ise olaylar arasında neden sonuç ilişki kurabilme ve eleştirel düşünme, tarafsız kalabilme ile mümkündür. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4 ila 8. Sınıflar) Öğretim Programı, İslam dinini ve diğer dinleri betimleyici bir yaklaşımla öğretmeyi amaçlamaktadır. İslam dini, Kur'an ve sünnetin belirlediği temel ilkeler doğrultusunda ele alınmıştır. İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorumlar ise bilimsel yöntemler kullanılarak ve mezhepler üstü bir bakış açısıyla incelenmiştir. Yaşamakta olan diğer dinler ise bilimsel yöntemler kullanılarak, dinler arası bir perspektif ve olgusal bir yaklaşım çerçevesinde öğretilmesi önerilir. İslam dininin öğretilmesinde bilimsellik, merkeze dinin temel kaynakları olan Kur'an ve sünneti alarak doğru ve güvenilir bilgi edinmeyi diğer yorumlara da bilimsel bir yaklaşımla bakarak hurafe ve yanlış inançları tanımaya yardımcı olabilir. Bu şekilde yetiştirilen ve bilimsel bilgiyle ilköğretimde tanışan, bilimsel düşünmeyi beceri haline getiren çocuklar yalnız din konusunda değil hayatın her alanında olay ve olgulara tarafsız bakabilir, doğru ve gerçek bilgiye ulaşmada kolaylık yaşayabilirler. Bu sebeple hazırlanan ders kitaplarının, eğitim içeriklerinin bilimsellik ilkesine dayanması gerekmektedir.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, "Taslak ders kitabı ve eğitim araçlarıyla bunlara ait elektronik içeriklerin incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterleri ve açıklamaları" adlı dokümanda, içeriğin bilimsel olması şu şekilde tanımlamaktadır:

- İçerik; güvenilir, objektif, güncel ve geçerli bilgilere dayandırılmalıdır. Ayrıca, hatalı genelleme, kavram yanlışlığı, çelişki ve tutarsızlık oluşturabilecek ifade ve bilgi tarzlarından kaçınılmalıdır.
- İçeriğin bilimsel güvenilirliği, geçerliliği ve doğruluğu kabul gören kaynaklara dayandırılması gerekmektedir.
- Bilimsel bilgiler dışında kalan kanaat ve görüşlere ait bilgilerin kaynakları belirtilmeli ve bu bilgiler kaynakçada yer edilmelidir.

Bilimsellik ilkesine uygun olabilmesi için içerikte kişisel yorum ve görüş değil de genel geçer, güncel, güvenilir bilgi, yöntem, terim vb. kullanılmalıdır. Bilimsel bilgi önceki araştırmalarla uyumlu olmalıdır. Yeni bilgiler ise mevcut bilgilerle tutarlı olmalıdır. Nesnel verilere dayanma, sistematik bir yöntemi takip etme bilimselliğin temel prensiplerindendir.

Araştırmamızda bilgilerin kişisel yorum içermemesi, tutarsızlık, kavram yanlışlığı, hatalı genelleme barındıran ifadelerden kaçınması yeterlilik için bir kriter olarak kabul edilmiştir.

İçeriklerin bilimsellik ilkesine uygunluğu için bilgilerin, genel geçer, güvenilir kaynaklara dayandırılması gerekmektedir. İçeriklerde yer alan ayetler için güvenilir kaynak devletin kurumu olması itibarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kur'an-ı Kerim meali kabul edilmiştir. Mealle anlam bakımından tutarlı olan ve çelişki içermeyen ayet içeriği olanlar 'yeterli' olarak değerlendirilmiştir.

Ülke geneli yapılan ortak sınavlarda çıkmış sorular, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından seçilen belirli uzmanların süzgecinden geçen, özel bir komisyonun hazırladığı, güvenilirliği geçerli kabul edilen sorulardır. İçerikler incelenirken çıkmış sorular bilimsel yönden 'yeterli' olarak değerlendirilmiştir. Ancak her soruda içeriğin çıkmış sorulardan alınıp alınmadığı belirtilmemektedir. Bu nedenle birçok soru, ayetlerin kullanımı, tutarsızlık, kavram yanlışlığı, hatalı genelleme bulundurmaması

değerlendirilerek bilimselliğine karar verilmiştir.

1.4.2.2. İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu

Kazanımlar, eğitim yoluyla kazandırılabilir tutum, yetenek, ilgi, bilgi ve beceriyi ifade etmektedir (Ertürk, 1972; akt. Yılmaz & Sünbül, 2004, s. 72). Öğrencilerdeki gelişim seviyeleri, programın içeriği ve amaçları dikkate alınmış bir şekilde hazırlanmaktadır. Eğitimin amacına ulaşması için öğrencilerin varması gereken hedeflerdir. Kazanım kelimesi ifade tarzı olarak bile öğrenciyi merkeze almaktadır ki yapılandırmacı eğitimin merkezinde öğrenci bulunmaktadır. Süreç sonunda kazanım edinilmişse öğretim başarılıdır. Öğretmen de gerekli imkanları sunarak öğrenme sürecine rehberlik etmektedir.

İçerik oluştururken de öğretim programında yer alan tüm kazanımların yer almasına dikkat edilmelidir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4 ila 8. Sınıflar) Öğretim Programı; her sınıf seviyesinde 5 üniteye bölünmüştür. Konular ve üniteler oluşturulurken; dersin amaçları, öğretim hedefleri, hazır bulunuşlukları, öğrencilerin gelişim seviyeleri, konulara ait aşamalar ve birbirleri ile olan ilişkisi dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Araştırmamızın konusu olan ‘Kader İnancı’ ünitesi altı adet kazanımdan oluşmaktadır. İçerikler incelenirken bu kazanımlardan kaç tanesine içerikte yer verildiğine bakarak yeterliliği değerlendirilmiştir.

1.4.2.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı

Öğretim programlarında sınıf seviyelerine göre işlenecek konular, kazanım sayıları ve kazanımlar için ayrılacak ders saati sayısı belirlenir (Tablo 1.1).

Tablo 1- 1: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4 ila 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda 8. Sınıfta Bulunan Üniteler, Kazanım Sayıları, Kazanımların İşleniş İçin Ayrılacak Yaklaşık Süre

8. SINIF				
Ünitenin Sırası	Ünitenin Adı	Kazanımların Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdeleri
1	Kader İnancı	6	14	19,44
2	Zekât ve Sadaka	5	14	19,44
3	Din ve Hayat	4	14	19,44
4	Hiz. Muhammed'in Örnekliliği	9	16	22,24
5	Kur'an-ı Kerim ve Özellikleri	4	14	19,44
Toplam		28	72	100

(MEB, 2018)

Kader İnancı ünitesinin kazanım sayısı altıdır. Bu kazanımlar için ayrılacak süre ise 14 ders saatidir. 2023-2024 eğitim ve öğretim yılı çerçeve planına göre hazırlanmış din kültürü ve ahlak bilgisi dersi ünitelendirilmiş senelik planı ise Tablo 1.2.deki gibidir.

Tablo 1- 2: 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı Çerçeve Planına Göre Hazırlanmış Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Ünitelendirilmiş Senelik Planı

AYLAR	HAFTA	TARİH	ÜNİTE NO / ADI	DERS SAAT	KONULAR	KAZANIMLAR	ÖĞRETME-ÖĞRENME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	ATATÜRKÇÜLÜK/ ÖNEMLİ GÜN VE HAFTALAR
EYLÜL	I	11-15	1- Kader İnancı	2	1. Kader ve Kaza İnancı	8.1.1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.	Anlatım, Soru, Cevap Tartışma Örnek olay Gösteri Anlatım, Soru, Cevap, Dramatizasyon	Din Kült.ve Ahl. Bil. Öğretim Programı Din Kült.ve Ahl.Bil. Ders Kitabı Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı Yansıma Cihazı, Sunu Kur'an-ı Kerim Türkçe Anlamı Yansıma Cihazı Akıllı Tahta	15 Temmuz Milli Birlik ve Beraberlik Günü
	II	18-22		2	2. İnsanın iradesi ve Kader	8.1.2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.			
	III	25-29		2	2. İnsanın iradesi ve Kader	8.1.2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.			
EKİM	I	2-6		2	3. Kaderle ilgili Kavramlar (Ömür-Ecel ve Emek-Rızık)	8.1.3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.			
	II	9-13		2	3. Kaderle ilgili Kavramlar (Tevekkül- Başarı-Başarısızlık ve Sağlık-Hastalık)	8.1.3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder. 8.1.4. Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.			
	III	16-20		2	4. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Musa (a.s.)	8.1.5. Hz. Musa'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanıır.			
	IV	23-27		2	5. Bir Ayet Tanıyorum: Ayet el-Kürsi ve Anlamı	8.1.6. Ayet el-Kürsi'yi okur, anlamını söyler.			

İçerik hazırlanırken ünite ve hedeflenen süre bazında dengeli olmasına dikkat edilmelidir. Öğretim programlarına uygun olarak hazırlanan yıllık planlar baz alınmalı hangi kazanıma kaç ders saati ayrıldığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmamızda içerikler için ayrılan süreler öğretim programı ve yıllık planda ayrılan süre karşılaştırılarak dengeli dağılım gösterip göstermediği değerlendirilmiştir.

1.4.2.4. İçerikte Bilgi Hatasının Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi

İçerik hazırlanırken önemli konulardan biri de yazım kuralları ve bilgilerin doğruluğudur. Bilgi hatası bulundurmeyen içerikler güvenilirdir. Güvenilirlik ise özellikle eğitim içerikleri için en temel ilkedir. Öğrencinin en temel bilgi öğrenme kaynağı olan bu içerikler güvenilirliği geçerli olan literatürden hareketle oluşturulmalıdır. Yazım yanlışları ise içeriğin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır hatta zaman zaman kavram kargaşasına sebep olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda yazım yanlış ve bilgi hatası bulunmayan içerikler ‘yeterli’, bir veya iki tane yazım yanlış bulunan içerikler ‘kısmen yeterli’, daha fazla yazım yanlış ve hatalı bilgi bulunan içerikler ise ‘yeterli değil’ olarak derecelendirilmiştir.

1.4.2.5. İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu

İçerik hazırlanırken yaş ve sınıf seviyesine uygunluğunun dikkate alınması önemli bir noktadır. İçeriğin hedef kitlenin gelişim düzeyine, anlama kapasitesine uygun olması, içeriğin anlaşılabilirliğini ve etkililiğini artırır. DKAB derslerinde, bir inancın öğrenilmesi, benimsenmesi ve bireyin yaşamına dahil edilmesinde öncelik, inanmanın ikna yoluyla, bilinçli ve isteyerek gerçekleşmesine dayanmaktadır. Bu da yalnızca düzenli, sistematik ve bireyin gelişim düzeyine uygun bir eğitimle mümkün olabilir. Bu durum, bireyin gelişim aşamalarını bilmeyi ve öğretim materyallerini buna uygun bir şekilde düzenlemeyi zorunlu kılar. Eğitim ve öğretimden beklenen hedef ve kazanımların gerçekleşmesi de bu şartlara bağlıdır (Mücahit, 2020, s. 202).

İçeriğin yaş ve gelişim özelliklerine uygunluğuna bakarken dikkate almamız

gereken faktörlerden biri de dildir. Dil, öğrenim ve öğretimin anahtarı, bilgi biriktirmenin ve aktarmanın tek sağlayıcısıdır (Özkan ve Yılmaz, 2001, s. 148). İçeriğin dili, hedef kitlenin yaşına ve dil becerilerine uygun olmalı, ilköğretim içeriklerinde karmaşık terimlerden kaçınılmalı daha sade, yalın bir dil kullanılmalıdır. Dilin sadeliği içeriğin anlaşılabilirliği ile doğru orantılı görülmektedir. Dil bilinmeyen terimlerle dolduruldukça hedef kazanımlara öğrencinin ulaşması zorlaşmaktadır denilebilir. İçerik, belirli bir yaş ve sınıf seviyesindeki öğrencilerin öğrenme hedeflerine uygun olmalıdır. 8. Sınıf için belirlenen öğrenme hedefleri ise ‘kazanım ve açıklamaları’ kısmında belirtilmiştir. Öğrenme hedefleri ile öğrencinin yaşlarının uyumunu ortaya koyabilmek için bu yaş aralığındaki bireylerin özelliklerine değinmek gerekmektedir.

10-14 yaş aralığını kapsayan ergenlik dönemi, sosyal, psikolojik, zihinsel ve fiziksel açıdan büyüme aşamasıdır. Bu süreçte ergenler hem zihinsel hem de fiziksel değişimler yaşarlar. Genel olarak, ergenin kimliği başladığı şekilde gelişmeye devam eder ve aynı zamanda öğretmenlerin, ebeveynlerin ve yaşıtların ergenin zihinsel ve toplumsal becerileri ile sorumlulukları konusundaki yeni beklentilerinden etkilenir. Çocukluk döneminde daha çok ebeveynlerden etkilenme görülürken, ergenlik döneminde model değişir. Bu dönemde daha çok yaşıtlar, popüler kişiler ve öğretmenler gibi figürler örnek alınmaktadır (Doğan, 2007, s. 172-173).

Dolayısı ile okullar, ergenlerin gelişmesinde büyük etkiye sahip yerler olabilmektedirler. Okullarda verilen kazanımlar, ergenlerin yaş düzeyi ve gelişim özelliklerine uygun şekilde yapılandırılmalıdır. Bu yaşta zihinsel değişimler yaşayan bireylerin, sorgulamalarını ve şüphelerini doğru bilgiler ile ve anlayabilecekleri bir dille yazılmış içerikler ile cevaplaması gereklidir. Çatışmalar ve çelişkiler, çocukların seviyesine uygun şekilde mantıklı ve tutarlı bir biçimde açıklanmalı ve bunların çözümü olan sorunlar olduğu öğretilmelidir. (Mücahit, 2020, s. 212).

Doğan (2007, s. 174-175), ergenlik döneminde bireyselliğin dikkate alınmasının önemli olduğunu belirtmiş ve ekleme yapmıştır, tüm ergenlerde zihinsel, bedensel, sosyal ve psikolojik gelişim yaşanmakla birlikte her birinin bu gelişim ve değişimleri yaşama hızı ve bunlardan etkilenme dereceleri farklılık gösterebilmektedir. Bazı ergenlerde soyut düşünebilme yeteneği geliştiği için, akademik başarıları ve problem çözme becerileri daha iyidir. Ancak aynı sınıfta soyut düşünme yeteneğini kazanmamış

ergenlerse aynı konuda zorluk yaşamaktadır. Sınıf mevcudunun az olması durumunda ise öğrencilerin daha yakından tanınması ve gelişimlerine uygun bir eğitim ortamının oluşturulması mümkündür. Aynı şekilde, ergenlerin ilgi ve yeteneklerine uygun olarak, gelişim özelliklerini de göz önünde bulundurarak ders programlarının hazırlanması önem arz etmektedir.

Ülkemizde ise sınıflarda bulunan öğrenci sayılarının yüksek olması, bazı okullarda fiziki bakımdan yeterli olmayan eğitsel ortamlar ve tek tip ders programları görülmektedir.

Bu sorunlara alternatif olarak, bireysel öğrenme imkânı sunan, mekan ve zamandan bağımsız, eksiklere göre konu anlatım videoları, testler ya da oyunlar gibi seçenekler sunan ve internet ortamında arkadaşlarıyla sosyalleşebileceği bir sosyal eğitim platformu olan EBA bulunmaktadır. Bilgi toplumundaki bireylerin devinişsel, duyuşsal ve bilişsel gelişim özellikleri bir arada ele alınarak bilgiyi yapılandırabilmekte olan bireyler olmaları önem ihtiva etmektedir (Doğan, 2007, s.184). Yapılandırmacı eğitim sistemini desteklemekte olan EBA içeriklerinin de gelişim ve yaş özellikleri dikkate alınarak hazırlanması gereklidir.

Görüldüğü gibi içeriğin ilgili yaş ve sınıf seviyesine uygunluğu için dikkat edilmesi gereken birçok husus bulunmaktadır. Bu durum ayrı bir araştırma konusu oluşturacak kadar geniştir. Bu sebeple araştırmamızda yalnızca dil konusunu kriter olarak alınmıştır.

Dil bilinmeyen terimlerle dolduruldukça hedef kazanımlara öğrencinin ulaşması zorlaşabilmektedir. Araştırmamızda bu kriter değerlendirilirken içeriklerde karmaşık terimlerden uzak, sade ve sınıf seviyesine uygun bir dil kullanılması baz alınmıştır.

1.4.2.6. İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. maddesine uygun olarak hazırlanan T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın amaçlarından biri, öğrencilerin gelişim düzeyine ve bireysel özelliklerine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip bireyler yetiştirmektir. Bu bireylerin, gündelik hayatta ihtiyaç duyacakları temel

düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme becerileri ile sosyal beceriler ve estetik duyarlılık kazanmaları, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı bir yaşam tarzı benimsemeleri hedeflenmektedir. Programın geliştirilmesinde, beceri temelli öğrenme gibi yaklaşımlar dikkate alınmıştır. Beceri temelli öğrenme, öğrencilerin öğrenme sürecinde kazanılması, geliştirilmesi ve hayata aktarılması gereken bilgi, tutum ve becerilerin bütünüdür. Bu bilgilerin ve becerilerin hayata aktarılabilmesi için öğrenme sürecinde, bilgilerin gündelik yaşamla ilişkilendirilerek temellendirilmesi gerekmektedir. Bireylerden alanla ilgili ilke ve olayları çok iyi bilmeleri değil, karşılaştıkları bilgiyi gündelik hayatla ilişkilendirip yaşamda kullanmaları beklenmektedir (Yılmaz, 2008, s. 22). Öğrencilerin sınıf ortamlarında edindikleri birçok bilimsel bilgi, aslında günlük yaşamlarında sık sık karşılaştıkları olaylarla örtüşmektedir (Kıyıcı ve Aydoğdu, 2011, s. 48). Ay (2008, s. 5)'ın belirttiği gibi, öğretmek istenen bilgilerin günlük hayatla ilişkilendirilmesi, öğrencilere bu bilgilerin neden öğrenilmesi gerektiğini de açıklamaktadır. Anlaşılacağı üzere, öğretim sürecinde kazanılan bilgiler, günlük yaşamla ilişkilendirilebildiği oranda kalıcı olmakta ve hayat boyu karşılaşılan yeni durumlara daha kolay uygulanabilmektedir (Büyükşahin ve Demirci Güler, 2014, s. 150). Bu bağlamda, içeriğin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi, öğrencilerin anlamlı ve kalıcı bilgiler edinmeleri ve konunun daha etkili işlenmesi açısından önemlidir.

İçerikler değerlendirilirken verilen örneklerde veya soru köklerinde günlük yaşamla bağlantı kurulması oranında yeterli, kısmen yeterli ve yeterli değil olarak derecelendirilmiştir.

1.4.2.7. Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması

Görseller, hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak ve ilgilerini çekebilecek şekilde hazırlanmalı, metinle bağlantılı olmalıdır. Görsellerin, metnin içeriğini daha anlaşılır hale getirme, açıklama yapma, estetik değer katma ve zihinde kalıcılığı sağlama gibi işlevleri bulunur. 2005 yılından itibaren uygulanan yapılandırmacı öğretim yaklaşımı çerçevesinde, öğrenme ve öğretme süreçlerinde kulağın yerini alan gözün önemi artmış ve bu nedenle öğretim materyallerinde görsel unsurların kullanımı daha da önem kazanmıştır (İlhan ve Yazar, 2021, s. 746).

Görseller, metnin soyut kavramlarını somutlaştırarak öğrencinin metni daha iyi

anlamasına ve okuyucunun metinle ilgili çıkarımlarda bulunmasına yardımcı olur. Görseller estetik bir değer taşıdıkları için kitaplarda ilk olarak görseller dikkat çeker ve öğrenci, ilgisini çeken bir görselin metnini de merak eder (İşcan ve Kanca, 2021, s. 134). Toprak (2011, s. 13), “Kitapların içerdikleri bilgi ve görsel öğelerle öğrenenlerin ilgisini çekmede ve öğretilecek konulara yöneltmede, bilgiye bizzat öğrencilerin ulaşmalarına ortam hazırlama ve yönlendirmeleriyle öğretimi bireyselleştirme gibi önemli işlevleri vardır.” diyerek kitaplardaki görsellerin önemini vurgulamıştır. Araştırmalar ve eğitim içeriklerinde, görsel ile metnin uyumlu olması gerektiği düşünülmektedir. Etkili bir görsel-metin uyumu, içeriğin çekiciliğini artırabilir, okuyucuların dikkatini çekebilir ve içeriğin anlaşılmasını kolaylaştırabilir.

İncelenen içeriklerin metinler ve alt yazıların uyumuna göre yeterliliği değerlendirilmiştir.

1.4.2.8. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi öğretim programına göre, her birey birbirinin aynısı olmadığından, öğretim programları ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme süreçlerinin "herkese uygun" ve "standart" olması, insanın doğasına aykırıdır. Bu nedenle, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde maksimum çeşitlilik ve esneklik sağlanmalıdır. Bu anlayış doğrultusunda, öğretim programlarındaki ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren bazı ilkeler şunlardır:

- i. Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak, tüm öğrencileri kapsayan, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yöntemi uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi yalnızca tek bir yöntem veya teknikle değerlendirilemez.
- ii. Çok boyutlu ölçme ve değerlendirme esastır. Bu süreçte, öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımı sağlanmalıdır (MEB, 2018, s. 5).

Bu anlayışa göre, tek tip olmayan ve öğrencilerin aktif katılımını destekleyen bir ölçme süreci uygun bulunur. Bu sebeple, geleneksel teknikler yerine alternatif değerlendirme yöntemlerinin kullanılması ön planda tutulmuş ve önem kazanmıştır. Alternatif ölçme ve değerlendirme uygulamaları, öğrencilerin öğrenme güçlüklerini

belirleme, öğrenme düzeylerini sürekli izleme ve iyileştirme fırsatları sunar (Sağlam vd., 2008). Yapılandırmacı yaklaşıma dayalı bir öğretim programının ölçme ve değerlendirme süreci, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak çok boyutlu bir değerlendirme yapmalı ve kazandıkları bilgi, beceri, tutum, değer ve anlayışları günlük yaşamda kullanmalarına imkân tanıyan araçlar içermelidir (Özdemir, 2010, s. 792).

Yapılandırmacı yaklaşım, öğretmen merkezli eğitimden öğrenci merkezli eğitime geçişi öngörür, bu da ölçme ve değerlendirme yöntemlerinde değişiklik gerektirir. Eski ilköğretim programlarında geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri varken, 2005 ilköğretim programı bu yöntemlerin yanı sıra alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin uygulanmasını da hedeflemiştir. Alternatif yöntemler arasında portfolyo, performans değerlendirme, proje çalışması, öz değerlendirme, akran değerlendirme, gözlem, görüşme, tanılayıcı dallanmış ağaç, yapılandırılmış grid ve kavram haritası bulunmaktadır (Özenç, Doğan ve Çakır, 2017, s. 589). İçerik hazırlanırken, bu değişim ve öğretim programı dikkate alınarak, tek tip olmayan ve çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılması önemlidir.

Araştırmamızda da tek tip ölçme ve değerlendirme yöntemi bulunan içerikler ‘yeterli değil’ olarak derecelendirilmiştir.

1.4.2.9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi

Etkili öğrenme için içeriklerin açık, anlaşılır, sistemli olması gerekmektedir. Eğer etkileşimli bir içerik ise yönergeler basit ve anlaşılır olmalı karmaşaya yol açacak karmaşık terimlerden ve öğrenci seviyesine uygun olmayan dilden kaçınılmalıdır. Konular sistematik olarak mantıklı bir sıra ile ilerlemelidir. Anlamlı geri bildirimler sağlanmalı ve öğrenci neyi yanlış neyi doğru yaptığını bilmelidir. Ayrıca geri bildirimler zamanında verilmelidir.

Araştırmamızda basit ve anlaşılır yönergelere yer veren, anlamlı geri bildirim veren içerikler ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir. Yönergelerin anlaşılabilirliği güçleştikçe veya geri bildirim olmayan içerikler ise durumlarına göre ‘kısmen yeterli’ ve ‘yeterli değil’ olarak değerlendirilmiştir.

1.4.2.10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması

Teknolojinin hızlı gelişimi, eğitim alanında da önemli değişikliklere yol açmaktadır. Eğitim kurumlarında akıllı tahtaların kullanımı, öğrencilere tablet bilgisayarların dağıtılması ve derslerin internet üzerinden takip edilmesi, teknolojik ilerlemeler ile eğitim araçlarının yakın ilişkisini örnekler. Mobil cihazların ve internet erişiminin artmasıyla, birçok akademik kurum ders içeriklerini elektronik formatta ve uzaktan erişilebilir olarak sunmaktadır. Geleneksel metinlerde içeriği zenginleştirmek için genellikle resim veya grafik gibi basit öğeler kullanılırken, dijital ortamlarda hazırlanan içeriklere çok sayıda farklı multimedya unsuru eklenebilmektedir (Daş, Yıldırım, Bölen, & Çeliker, 2013, s. 2).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, bilginin işlenmesi, depolanması, erişimi ve iletilmesi sistemlerini etkilemiş; farklı ortam, araç ve uygulamaların ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu durum, bilgi edinme ve öğrenme ortamlarını yeniden şekillendirerek, bilgi kaynaklarının ve hizmetlerinin dijital olarak sunulmasına neden olmaktadır. Dijital ortamlarda sunulan bilgi, bireylerin bilgiye kolayca erişimini sağlamaktadır (Özel, 2016, s. 288).

Web Tabanlı Eğitim (WTE) kapsamında, eğitim içeriğinin bir ağ üzerinden ve web sitesi aracılığıyla sunulması gerekmektedir. WTE, eş zamanlı (senkron) ya da farklı zamanlı (asenkron) düzenlenebilir, bu da öğrencilere etkinliklere katılmada esneklik sağlar. Web tabanlı eğitim, çeşitli materyalleri sunarak çeşitliliği destekler ve her tür materyalin kullanılmasını teşvik eder (Dulda, 2009, s. 7). Eğitim içeriğinin etkili ve kalıcı olabilmesi için ses ve görüntülerin net ve anlaşılır olması önemlidir. Ayrıca, ses ve görüntü senkronizasyonunun sağlanması, içeriğin dikkatle izlenmesi ve yanlış öğrenmelerin önlenmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Ses ve görüntünün net, anlaşılır ve senkronize olduğu içerikler ‘yeterli’ olarak değerlendirilmiştir

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ‘Eğitim ve Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları’, ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı’ ve programda 8. Sınıfta yer alan üniteler, kazanım sayıları, kazanımların işlenişi için ayrılacak yaklaşık süre, EBA (Eğitim Bilişim Ağı) konuları incelenecektir.

2.1. EĞİTİM VE TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI

Eğitim, birey davranışlarının değişme sürecidir (Yılmaz & Sünbül, 2004, s. 66). Davranışlardaki değişim, eğitim sürecinin planlı ve programlı bir şekilde yürütülmesiyle mümkündür. Bu süreç, eğitim öğretim programları aracılığıyla somut hale gelir.

Eğitim programı, çeşitli tanımlarla ifade edilebilir. Varış’a göre, eğitim programı, müfredat programının karşılığı olarak kullanılır, okulun görev ve sorumluluğu çerçevesinde çocuğa sağlanan tüm öğretim deneyimlerini kapsar (Varış, 1968, s. 253). Demirel’e göre ise öğretim programı, eğitim programının hedeflerine ulaşmak için öğrencilere kazandırılması gereken bilgi, beceri, tutum ve davranışları içeren, öğrenme ve öğretme süreçleriyle ilgili tüm faaliyetlerin planlandığı ve sunulduğu dokümanlardır (Demirel, 2015, s. 6).

Türkiye Cumhuriyeti MEB tarafından hazırlanan tüm öğretim programları, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun etrafında geliştirilir. DKAB öğretim programları da söz konusu kanunun amaçlarını gerçekleştirmeye yöneliktir. Bu bağlamda 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde belirtilen ‘Genel Amaçlar’ dan bahsetmek yerinde olacaktır. Bu kanuna göre Türk Milli Eğitiminin amaçları şunlardır:

Madde 2- Türk milletinin tüm bireylerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine, Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

İlgi, yetenek ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte çalışma alışkanlıklarını kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak; nihayetinde Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.

DKAB dersleri de bu amaçlara hizmet etmektedir. Ailesini, vatanını, milletini seven ve yüceltmek için çalışan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Ülkesine karşı görev ve sorumluluklarını bilen, insan haklarına saygılı kişilerin yetiştirilmesinde etkilidir. DKAB dersleri bireylerin ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri benimsemesinde önemli rol oynamaktadır.

2.2. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (2018)'e göre eğitim ve öğretim programlarının amacı ilkökul ve ortaokul için aşağıdaki hedeflere ulaşmaktır:

- İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve bireyselliğine uygun olarak, ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip bireyler olmalarını sağlamak. Bu süreçte, gündelik hayatta ihtiyaç duyacakları temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme, sosyal beceriler ve estetik duyarlılık kazandırmak ve bu becerileri etkin bir şekilde kullanmalarını desteklemek.
- Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkökulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmeleri sağlanarak, millî ve manevi değerleri benimseyen, haklarını

kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren bireyler olmalarını sağlamak. Ayrıca, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve disiplinlere özgü alanlarda belirtilen temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazandırmak.

DKAB Dersi (4 ila 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın geliştirilmesinde; yapılandırmacı öğrenme modelini destekleyen çoklu zekâ, öğrenci merkezli öğrenme ve beceri temelli öğrenme gibi yaklaşımlar dikkate alınmıştır. Beceri temelli öğrenme, öğrencilerde öğrenme süreci içinde kazanılması ve geliştirilmesi tasarlanan bilgi, tutum ve becerilerin bütününe ifade eder. Program, öğrencinin aktif katılımını sağlayan, öğretmen rehberliğine imkân tanıyan, araştırma yapma, keşfetme, problem çözme ve çözüm önerilerini tartışma fırsatları sunan ortamların önemini vurgular. Ayrıca, öğrencilerin gelişim düzeyine uygun, ön bilgileri harekete geçiren ve anlamlı öğrenmelerin gerçekleşebileceği, farklı öğrenme stillerine uygun öğretme ortamlarının sağlanması hedeflenmiştir.

Program, ahlak ve dinle alakalı temel kavramların öğretimini, bu kavramların kavramsal temellerinin oluşturulmasını ve kavramlar arası ilişkilendirmelerin yapılmasını hedefler. Bu sayede öğrencilerin dinî ve ahlaki kavramları yorumlamaları ve bazı temel becerileri (problem çözme, sorgulama ve araştırma, iletişim kurma gibi) geliştirmeleri amaçlanır.

DKAB Dersi (4 ila 8. Sınıflar) Öğretim Programı, İslam dini ve diğer dinleri betimleyici bir yaklaşımla öğretmeyi amaçlar. İslam dini, Kur'an ve sünnetin ortaya koyduğu temel ilkeler çerçevesinde ele alınır ve İslam düşüncesindeki yorumlar bilimsel bir metotla ve mezhepler üstü bir yaklaşımla incelenir. Diğer dinler ise bilimsel bir metotla, dinler açılımı ve olgusal bir yaklaşımla öğretime sunulur.

Bu temel felsefeye uygun olarak geliştirilen program, 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri”ne uygun olarak öğrencilerin:

- i. Dinî ve ahlaki kavramları tanımlarını,
- ii. Dinin sosyal hayat, kültür ve medeniyet unsurları üzerindeki etkilerini kavramalarını,
- iii. Farklı inanç ve yorumları tanımlarını ve bunlara saygı duymalarını,

- iv. Çevresindeki dinî davranış, yorum, tutum ve deneyimlerin farkında olmalarını,
- v. Ahlaki değerleri tanımalarını ve bunları içselleştirmelerini,
- vi. İslam dininin ana kaynaklarını tanımalarını,
- vii. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatını ve örnek ahlakını tanımalarını,
- viii. İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak ilkelerini açıklamalarını,
- ix. Bazı dua ve surelerin muhtevasını ana hatlarıyla tanımalarını,
- x. İnanç ve ibadetlerin davranışları güzelleştirmedeki olumlu etkisinin farkına varmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

DKAB Dersi (4 ila 8. Sınıflar) Öğretim Programı, her sınıf düzeyinde beş üniteye ayrılmıştır. Ünite ve konuların oluşturulmasında; öğretim hedefleri, dersin amaçları, öğrencilerin gelişim düzeyleri, hazır bulunuşlukları, konuların aşamaları ve birbirleriyle olan ilişkileri dikkate alınmıştır.

Eğitim süreci sonucunda öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri, tutum ve değerleri ifade eden kazanımlar, programların en önemli unsurlarındandır. Kazanımlar, öğrencilerin gelişim düzeyleri, programın amaçları ve içeriği dikkate alınarak hazırlanmıştır. Öğrencilerin öğrenme başarıları, bu kazanımların edinilmesine bağlıdır. Öğretmenin görevi, bu kazanımların gerçekleşmesinde öğrencilere gerekli ortam ve imkânları sunarak öğrenme sürecine rehberlik etmektir.

DKAB Dersi (4 ila 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda 8. sınıfta yer alan üniteler, kazanım sayıları ve kazanımların işlenişi için ayrılacak yaklaşık süre Tablo 1.1.de verilmiştir:

Araştırmamızın konusu olan 8. Sınıf Kader İnancı ünitesinin kazanım ve açıklamaları ise şu şekildedir:

8.1. Kader İnancı

Ünite Açıklaması

Bu ünite, aşağıdaki konulara sırasıyla yer verilmektedir:

- (1) Kader ve Kaza İnancı
- (2) İnsanın İradesi ve Kader
- (3) Kaderle İlgili Kavramlar

(4) Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Musa (a.s.)

(5) Bir Ayet Tanıyorum: Ayet el-Kürsi ve Anlamı

Ünite genelinde, ayetler ve hadis gibi kutsal metinlerin yanı sıra anlatımı zenginleştirmek için edebî metinlerin de kullanıldığı görülmektedir. Konular ele alınırken, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, seviyeleri ve deneyimleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, kaderi, pasif bir bekleyiş ve çaresizlik olarak gören yanlış kanaatlerin giderilmesine yönelik açıklamalara da yer verilmelidir.

Öğretim Programı'nda yer alan bilgiler yalnızca ünite açıklaması ile sınırlı değildir. Üniteye yer alan kazanımlar ve açıklamaları da yer almaktadır.

Kazanımlar ve Kazanımlara Ait Açıklamalar

8.1.1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

⇒ Allah'ın (c.c.) her şeyi bir ölçüye göre yaratmasına,

⇒ Sünnetullah kavramı kapsamında evrendeki fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalara yer verilir.

8.1.2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.

8.1.3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

⇒ Kavramlar; ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, sağlık ve hastalık ile sınırlandırılır; kavramlar, kaderle ilişkilendirilerek ele alınır.

8.1.4. Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.

⇒ Alın yazısı, kara talih, baht, kısmetsizlik gibi kalıp yargılar,

⇒ Gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmaması sonucunda yaşanan iş kazalarının kaderle olumsuz bir şekilde ilişkilendirilerek bireysel ve toplumsal sorumluluğunun göz ardı edilmesi gibi yanlış anlayışlar eleştirel bir bakışla ele alınır.

8.1.5. Hz. Musa'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.

⇒ Hz. Harun'dan (a.s.) kısaca bahsedilir. Kazanım, A'râf, Tâhâ ve Kasas surelerindeki ilgili ayetler kapsamında öğrenci düzeyi dikkate alınarak ele alınır.

8.1.6. Ayet el-Kürsi'yi okur, anlamını söyler.

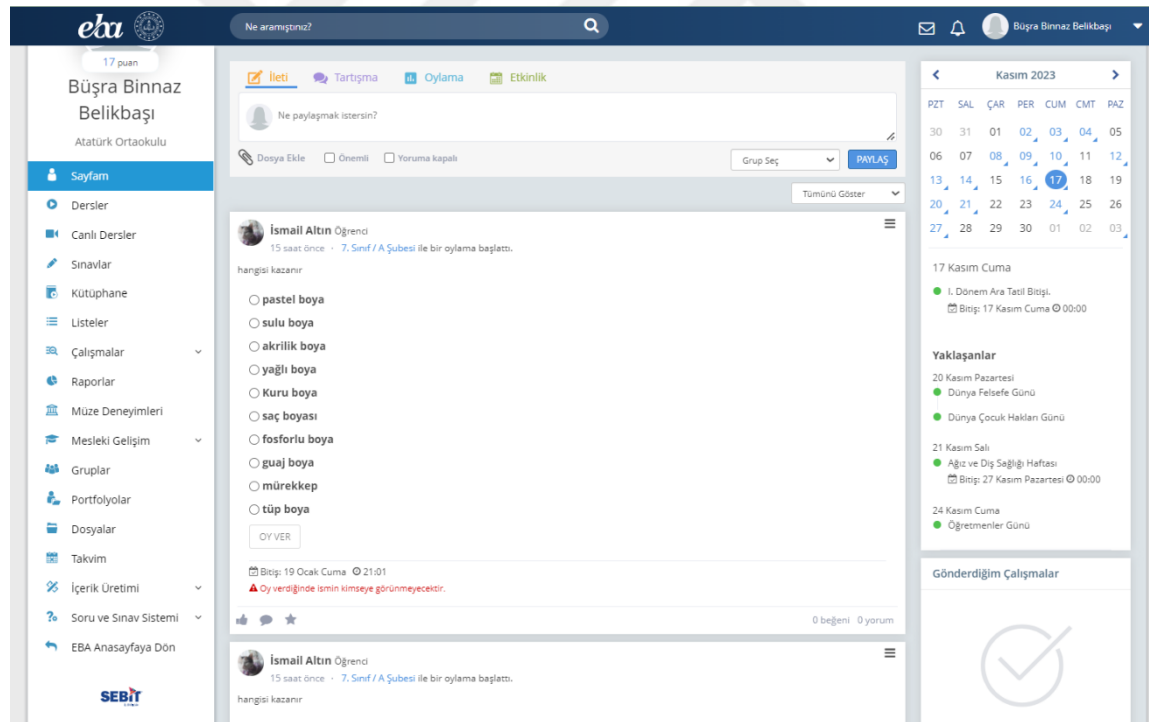
⇒ Ayet el-Kürsi ile ilgili kısa açıklamalara yer verilir, ayette verilen mesajlara ve ayetin nerelerde okunduğuna değinilir.

Anahtar Kavramlar

Kader, kaza, sünnetullah, küllî irade, cüzî irade.

2.3. EBA (EĞİTİM BİLİŞİM AĞI)

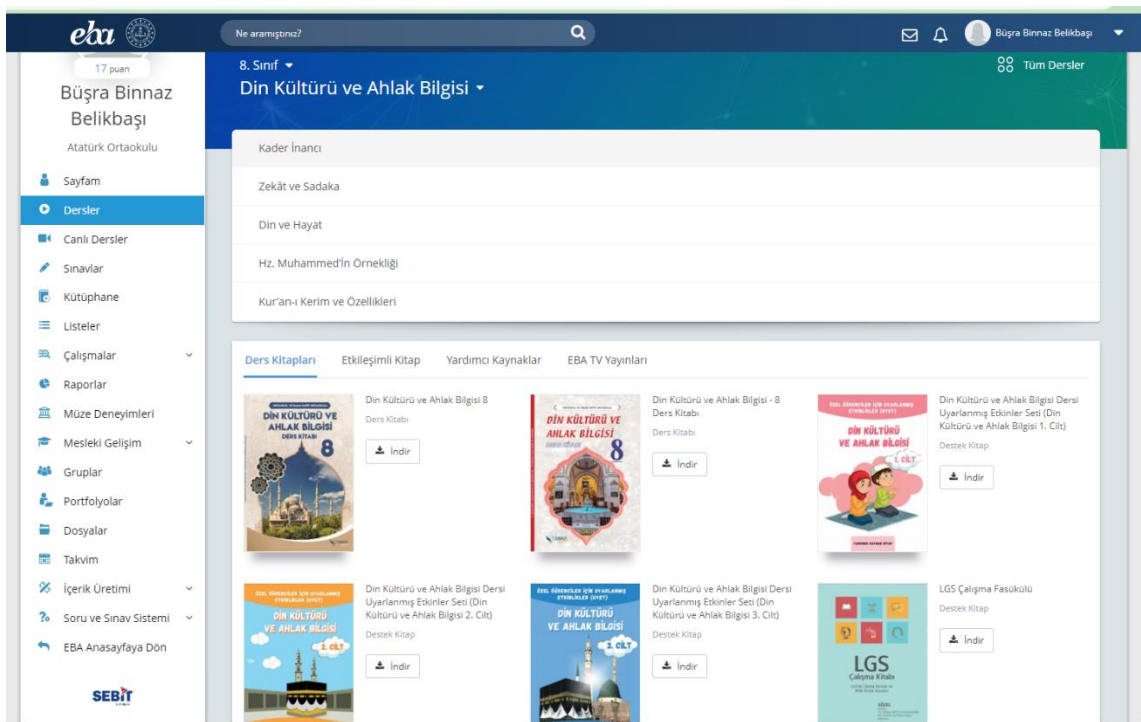
EBA, MEB tarafından geliştirilmiş olan online (çevrimiçi) bir sosyal eğitim platformudur (EBA, 2016). Öğrencilerin ve öğretmenlerin, ücretsiz olarak ders içeriklerine erişebildikleri ve okula yardımcı kaynakların bulunduğu bir platformdur (Aktay ve Keskin, 2016, s. 27).

Şekil 2- 1: EBA Sitesi Giriş Sayfası Görseli

EBA sitesine giriş yapıldığı zaman şekil 1’de görüldüğü üzere sol bölümde öğretmen ve öğrencilerin paylaşım yaptıkları ‘sayfam’ bölümü, sınıf seviyelerine göre belirlenmiş ders kitapları, etkileşimli kitaplar, yardımcı kaynaklar, EBA TV

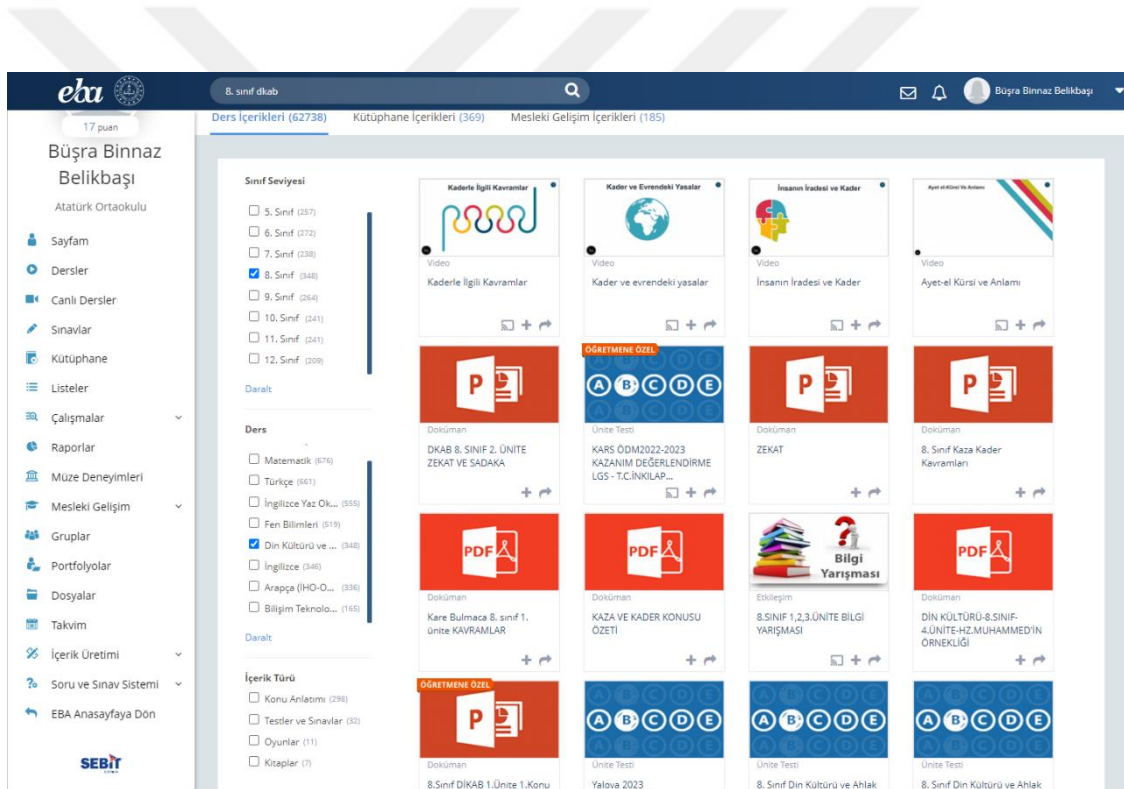
yayınlarının bulunduğu ‘dersler’ kısmı, özellikle pandemi süreci boyunca yoğun olarak kullanılmış çevrimiçi eğitim kapsamında oluşturulan ‘canlı dersler’ kısmı, tarama testleri, kazanım kavrama testleri gibi soruların bulunduğu ‘sınavlar’ kısmı, çizgi filmlerden radyo tiyatrosuna oyunlardan bilim teknoloji videolarına kadar sağlık, kültür ve sanat, doğa ve çevre gibi alanlarda birçok içeriğin bulunduğu ‘kütüphane’ kısmı, istenen ders ve içeriği eklenip oluşturan ‘listeler’ kısmı, yazılı, sözlü ve dijital çalışmaların oluşturulmuş olduğu ‘çalışmalar’ kısmı, öğrencilerin bireysel ve sınıfların genel performanslarının incelenebileceği ‘raporlar’ kısmı, müzelere dair bilgilerin bulunduğu ‘müze deneyimleri’ kısmı, canlı eğitimler ve kursların bulunduğu ‘mesleki gelişim’ kısmı, girilen şubelerin listelendiği, ekleme çıkarma yapılabildiği ‘gruplar’ kısmı, öğrenci EBA portfolyolarının bulunduğu ‘portfolyolar’ kısmı, öğrencilerle paylaşılan dosyaların bulunduğu ‘dosyalar’ kısmı, önemli gün ve haftaların da belirtildiği ‘takvim’ kısmı, yeni eğitsel içeriklerin eklenebileceği ‘içerik üretimi’ kısmı, okul türü, sınıf ve ders filtrelemesi yapılabilen sınav ve soruların bulunduğu ‘soru ve sınav sistemi’ kısmı yer almaktadır.

Şekil 2- 2: EBA Sitesi Dersler Bölümü Görseli

Dersler kısmına tıklayıp 8. Sınıf ve ders olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisini seçtiğimizde çıkan ekranda MEB Öğretim Programı'na uygun olarak beş ünite şeklinde sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu bölümde 5 (beş) tane ders kitabı, 1(bir) tane etkileşimli kitap, yardımcı kaynaklar kısmında 14 (on dört) tane çalışma fasikülü, EBA TV Yayınları kısmında ise 80 (seksen) tane konu anlatım ve soru çözüm videosu bulunmaktadır.

8. Sınıfın ilk ünitesi olan 'Kader İnancı' nı seçtiğimizde 6 (altı) tane ders kitabı, destek anlatımlar kısmında 3 (üç) tane video, EBA TV Yayınları kısmında ise 21 (yirmi bir) tane video bulunmaktadır.

Şekil 2- 3: EBA Sitesi 8. Sınıf DKAB Arama Görselfi

'Ne aramıştınız?' kısmına 8. Sınıf DKAB yazdığımızda karşımıza tüm derslerle ilgili 63292 içeriğin yer aldığı bir ekran çıkmaktadır. Sol kısımdan sınıf seviyesini 8, dersi din kültürü ve ahlak bilgisi olarak filtrelediğimizde ise 298 (iki yüz doksan sekiz) tane etkileşimli içerik, pdf, powerpoint ve video şeklinde konu anlatım içeriğine, 32 (otuz iki) tane test ve sınava, 11 (on bir) tane oyuna ve 6 (altı) tane ders kitabına ulaşılmaktadır.

Şekil 2- 4: EBA Sitesi DKAB 8. Sınıf Sorular Görseli

EBA 8. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile ilgili soru ve sınav içeriklerine ulaşmak için ise EBA'ya giriş yapıp sayfam bölümü açıldıktan sonra sol kısımda bulunan 'Soru ve Sınav Sistemi' başlığı seçilir. Bu kısım yalnız öğretmenlerin ulaşabildiği bir bölüm olduğundan ayrı yerde bulunmaktadır. Sorular kısmını 'Ortaokul', '8. Sınıf' ve 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi' olarak filtrelediğimizde 1164 (bin yüz altmış dört) tane EBA sorusuna ulaşılmaktadır. Sınavlar kısmını da yine 'Ortaokul', '8. Sınıf' ve 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi' olarak filtrelediğimizde 71 (yetmiş bir) tane EBA sınavına ulaşılmaktadır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde bulgular EBA içerikleri, oyunlar, testler ve sınavlar, uygulamalar, konu anlatımı ve EBA soruları başlıkları altında verilecektir.

3.1. EBA İÇERİKLERİ

EBA içerikleri ‘oyunlar’, ‘testler ve sınavlar’, ‘uygulamalar’, ‘konu anlatım içerikleri’ ve ‘EBA soruları’ olarak sınıflandırılmıştır. EBA 8. Sınıf DKAB Kader Ünitesi içeriklerini **“Oyunlar”** olarak filtrelediğimizde dört içerik karşımıza çıkmaktadır. Bu içeriklerden iki tanesi oyun, bir tanesi video ve bir tanesi de bulmacadır. Video ve bulmaca ‘oyunlar’ başlığında yer alsa da oyun olmadığı için incelemeye dahil edilmemiştir. Oyun olan iki içerik EBA içerik inceleme kriterlerine göre incelenmiştir.

İçerikleri **“Testler ve Sınavlar”** olarak filtrelediğimizde karşımıza birinci ünite ile ilgili 22 tane sonuç çıkmaktadır. Bu içeriklerin 14 tanesi destekleme ve yetiştirme kursları izleme sınavı ve hazır bulunuşluk sınavı gibi karma sınavlardır. Sekiz tanesi ise birinci ünite olan ‘kader inancı’ ile ilgili testlerdir. Her biri onar sorudan oluşan bu sekiz ünite testi incelenmiştir.

“Uygulamalar” kısmına baktığımızda karşımıza birinci ünite ile ilgili 40 tane içerik çıkmaktadır. Tamamı incelemeye dahil edilemeyeceğinden 10 tanesi sistematik örnekleme ile seçilerek kriterlere göre değerlendirilmiştir.

“Konu Anlatımı” içeriklerine baktığımızda ise birinci ünite ile ilgili 88 tane içerik ile karşılaşılacaktır. Bunlardan sistematik örnekleme ile belirlenmiş 10 içerik incelenmiştir.

Sınıflandırmada son başlığımız olan **“EBA Soruları”** bölümü öğrenci giriş sayfalarında bulunmamaktadır. Bu kısım öğretmenlere özeldir. Öğretmenler EBA Soruları kısmında bulunan sorulardan istediklerini seçip düzenleyerek öğrenciler için sınav oluşturabilmekte ve öğrenci gruplarıyla paylaşabilmektedir. EBA’ya giriş yaptıktan sonra sol kısımda yer alan seçeneklerden ‘Soru ve Sınav Sistemi’ tıklanıp ‘Sorular’ seçildiğinde ‘EBA Sorularına’ ulaşılmaktadır. Soruları 8. Sınıf Kader Ünitesi

olarak filtrelediğimizde karşımıza 534 tane EBA sorusu çıkmaktadır. Sistematik örnekleme ile bu sorulardan 10 tanesi seçilmiş ve incelenmiştir.

EBA içeriklerine bakıldığında sayı olarak en zengin içeriğin ‘EBA Soruları’ başlığında bulunduğu görülmektedir. Fakat bu kısım öğretmenlere özel olduğu için öğrencilerle paylaşılmadığı sürece öğrenciye herhangi bir katkısı bulunmamaktadır. Öğrenciler için ise en çok içerik ‘Konu Anlatımı’ başlığında mevcuttur. Bu içerikler pdf, powerpoint, etkileşimli içerik, word ve video olarak hem içerik türü hem de sayısı açısından EBA’nın konu anlatımında oldukça zengin olduğunu göstermektedir. Öğrenciler eksik oldukları konularda ilgi alanlarına ve eksiklerine göre farklı türde birçok içerik bulabilmektedirler. Bu bağlamda EBA’nın öğrencilerin konuyu öğrenmelerini kolaylaştırma veya konuyu pekiştirme açısından faydalı olduğu söylenebilir. ‘Oyunlar’ ise EBA’da en az içeriğin bulunduğu başlıktır. Oyunun eğitimdeki rolü ve önemi göz önüne alındığında bu sayının oldukça yetersiz kaldığı ve içeriklerin zenginleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

İnceleme ile ulaşılan sonuçlar öncelikle toplu bir şekilde görülmesi amacı ile aşağıda tablo olarak verilmiştir. Ardından her başlık eba içerik inceleme kriterlerine göre değerlendirilmiştir.

Tablo 3- 1: EBA İçeriklerinin EBA İçerik İnceleme Kriterlerine Göre Analizin Toplu Gösterimi

EBA İÇERİKLERİ	1. İçerik bilimselliği			2.İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu			3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı			4. İçerikte Bilgi Hatasının Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi			5. İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu			6. İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi			7. Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması			8. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması			9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi			10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması		
	Yeterli	Kısmen	Yeterli	Yeterli	Kısmen	Yeterli	Yeterli	Kısmen	Yeterli	Yeterli	Kısmen	Yeterli	Yeterli	Kısmen	Yeterli	Yeterli	Kısmen	Yeterli	Yeterli	Kısmen	Yeterli	Yeterli	Kısmen	Yeterli	Yeterli	Kısmen	Yeterli	Yeterli	Kısmen	Yeterli
Oyun 1			✓		✓		✓					✓		✓				✓	✓					✓						✓
Oyun 2			✓		✓		✓				✓				✓			✓	✓					✓						✓
Testler ve Sınavlar – Test 1			✓		✓		✓				✓				✓			✓	✓						✓					✓
Testler ve Sınavlar – Test 2			✓		✓		✓					✓			✓			✓	✓						✓					✓

Tablo 3-1 devamı

Testler ve Sınavlar – Test 3			✓		✓		✓					✓			✓			✓		✓	✓					✓			✓
Testler ve Sınavlar – Test 4			✓		✓		✓				✓			✓			✓			✓	✓					✓			✓
Testler ve Sınavlar – Test 5			✓		✓		✓				✓			✓			✓			✓	✓					✓			✓
Testler ve Sınavlar – Test 6			✓		✓		✓				✓			✓			✓			✓	✓					✓			✓
Testler ve Sınavlar – Test 7			✓		✓		✓				✓			✓			✓			✓	✓					✓			✓
Testler ve Sınavlar – Test 8			✓		✓		✓				✓			✓			✓			✓	✓					✓			✓
Uygulamalar 1			✓		✓		✓				✓			✓			✓			✓	✓					✓			✓
Uygulamalar 2			✓		✓		✓				✓			✓	✓					✓	✓					✓			✓
Uygulamalar 3			✓		✓		✓				✓			✓			✓			✓	✓					✓			✓
Uygulamalar 4			✓		✓		✓				✓			✓		✓				✓	✓					✓			✓
Uygulamalar 5			✓		✓		✓				✓		✓			✓				✓	✓					✓			✓

Tablo 3-1 devamı

Uygulamalar 6			✓		✓		✓					✓		✓		✓					✓	✓				✓				✓
Uygulamalar 7			✓		✓		✓					✓		✓		✓					✓	✓					✓			✓
Uygulamalar 8			✓		✓		✓					✓		✓		✓					✓	✓					✓			✓
Uygulamalar 9			✓		✓		✓					✓		✓	✓						✓	✓					✓			✓
Uygulamalar 10			✓			✓	✓					✓		✓	✓						✓	✓					✓			✓
Konu Anlatımı Video 1			✓			✓	✓					✓		✓		✓					✓	✓					✓			✓
Konu Anlatımı Video 2			✓		✓		✓					✓		✓		✓					✓	✓					✓			✓
Konu Anlatımı Etkileşim			✓			✓	✓					✓		✓		✓					✓	✓					✓			✓
Konu Anlatımı PPT		✓			✓		✓					✓		✓			✓				✓	✓					✓			✓
Konu Anlatımı Video 3			✓			✓	✓					✓		✓			✓				✓	✓					✓			✓
Konu Anlatımı PDF			✓		✓		✓					✓		✓			✓				✓	✓					✓			✓

Tablo 3-1 devamı

Konu Anlatımı Video 4			✓			✓	✓				✓			✓			✓	✓							✓			✓
Konu Anlatımı Etkileşim			✓			✓	✓				✓			✓		✓		✓	✓						✓			✓
Konu Anlatımı Görsel			✓			✓	✓				✓			✓		✓		✓	✓						✓			✓
Konu Anlatımı PDF			✓			✓	✓				✓			✓	✓			✓	✓						✓			✓
EBA Soruları 1			✓			✓	✓				✓			✓		✓		✓	✓						✓			✓
EBA Soruları 2			✓			✓	✓				✓			✓			✓		✓	✓					✓			✓
EBA Soruları 3			✓			✓	✓				✓			✓			✓		✓	✓					✓			✓
EBA Soruları 4			✓			✓	✓				✓			✓			✓		✓	✓					✓			✓
EBA Soruları 5			✓			✓	✓				✓			✓			✓		✓	✓					✓			✓
EBA Soruları 6			✓			✓	✓			✓			✓				✓		✓	✓					✓			✓
EBA Soruları 7			✓			✓	✓				✓			✓		✓		✓	✓						✓			✓

Tablo 3-1 devamı

EBA Soruları 8			✓		✓		✓					✓			✓		✓				✓	✓					✓			✓
EBA Soruları 9			✓			✓	✓					✓			✓			✓			✓	✓					✓			✓
EBA Soruları 10			✓	✓			✓					✓			✓			✓			✓	✓					✓			✓

3.2. OYUNLAR

Oyun, “Bireylerin fiziksel, zihinsel yeteneklerini geliştirici, yaşantıyı zevkli kılıcı, sanatsal ve estetik nitelikleri ve beceriyi geliştirici etkinliklerdir” (Bilen, 1999; akt. Bayat, Kılıçaslan, Şentürk, 2004, s. 205). Özellikle öğrenme sürecinde sınıfta belirli bir amaç doğrultusunda kullanılan oyunlar, "eğitsel oyunlar" olarak adlandırılmaktadır. Eğitsel oyunlar hem öğrenci hem öğretmen için öğrenme sürecini daha verimli hale getiren bir öğretim tekniğidir. Eğitsel oyunlar öğrenciye yaparak yaşayarak öğrenme imkânı sunarken aynı zamanda derse dikkatini artırır. Öğretmen de eğitsel oyunlar sayesinde bireysel farklılıkları değerlendirebilir ve öğrenciyi aktif derse katma imkânı bulur. (Hazar ve Altun, 2018, s. 56)

Eğitimde oyunu kullanmanın birçok yararı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Konuyu anlatmada faydalı bir tekniktir.
- Öğrencilerin derse katılımını artırır.
- Gerçek bilgiyi elde etmeye ve hafızada tutmaya yardımcı olur.
- Gerçek hayattaki iş sorunlarına benzer.
- Bilgiyi bir araya getirmeye ve özetlemeye yardımcı olur.
- Öğrenciler arasında iletişimi sağlar.
- Birey, öğrenmeye daha ilgili hale gelir,
- Akran öğrenmelerine imkân sağlar (Uskan ve Bozkuş, 2019, s.128).

Teknoloji ve iletişim günümüzde birbirinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bilgisayarların hızlanması, cep telefonlarının yaygın kullanımı ve tablet ile masaüstü bilgisayarların etkin kullanımı sayesinde bireyler hızlı bir şekilde bilgiye erişim sağlamakta ve bu bilgileri çevresiyle paylaşılabilmektedir. Bu iletişim araçlarının internet ortamında aktif kullanımı, insanların vakitlerinin çoğunu dijital ortamlarda geçirmelerine neden olmaktadır. Dijitalleşme her alanda etkili olduğu gibi çocuk ve oyun alanında da kendini göstermektedir. Dijital oyun dünyası, çocukların hayallerini cezbeden ve kendilerini rahat hissettikleri sınırsız interaktif platformlar sunmaktadır. Yeni nesil çocuklar, bilgisayar, televizyon, cep telefonu ve tablet gibi araçlarla bu

platformların etkisi altında büyümeaktadır (Çakmak, 2016, s. 432-438).

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte oyun tarzları da değişmiş ve oyunlar gerçek alanlardan dijital ortamlara taşınmıştır. Bu durum dijital oyun sektörünün ortaya çıkmasına yol açmıştır. Günümüzde oyun dendiğinde, gençlerin aklına sokakta oynadıkları saklambaç, yakalamaca veya kör ebe gibi oyunlar değil, sanal dünyada bilgisayar, konsol veya mobil platformlarda oynadıkları oyunlar gelmektedir. Önceki nesiller için yaşam alanı sadece gerçek dünya iken, artık gençler ve dijitalle uyum sağlayan yetişkinlerin yaşam alanlarına sanal dünya da dahil olmuştur. 2000 yılı sonrası doğanları tanımlamak için kullanılan Z nesli ifadesini yalnızca doğum yılıyla değil, bu neslin özellikleriyle tanımlamak daha doğru olacaktır. Bu bireylerin en belirgin özelliği teknolojiyle iç içe bir yaşam sürmeleridir. İnternet, bilgisayar ve özellikle cep telefonları, bu nesil için temel yaşam araçları arasında yer almaktadır (Savaş, Güler, Kaya, Çoban ve Güzel, 2021, s. 124-126).

Ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin %70,3'ü dijital oyun oynadığını, %29,7'si ise oynamadığını belirtmiştir. Bu, öğrencilerin önemli bir kısmının dijital oyunları oynadığını göstermektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında, kız öğrencilerin %57,2'si ve erkek öğrencilerin %88'i dijital oyun oynadıklarını ifade etmiştir (Korkmaz ve Korkmaz, 2019, s. 804- 805). Bu veriler ışığında, oyun tabanlı öğrenmenin günümüz öğrencileri için etkili bir araç olabileceği söylenebilir. Oyun tabanlı öğrenmenin bazı özellikleri şunlardır (Palancı, 2021):

- Öğrenmeye motive eder ve dikkat çekicidir.
- Öğrenenlerin daha uzun süre konuya odaklanmalarına imkân tanır.
- Öğrenci, Oyun tabanlı öğrenmede katılımcı durumdadır. Direkt olarak deneyimin içinde yer alır ve bundan faydalanırlar.
- Oyun tabanlı öğrenmede geri bildirimin verilmesi gerekir ki öğrenciler yanlışlarından dolayı vakit kaybetmesinler ve yanlışlarını düzeltmek için hemen harekete geçsinler.
- Oyun tabanlı öğrenme sayesinde öğrenciler daha kolay öğrenir, karmaşık olayları, kavramları daha rahat hatırlarlar.

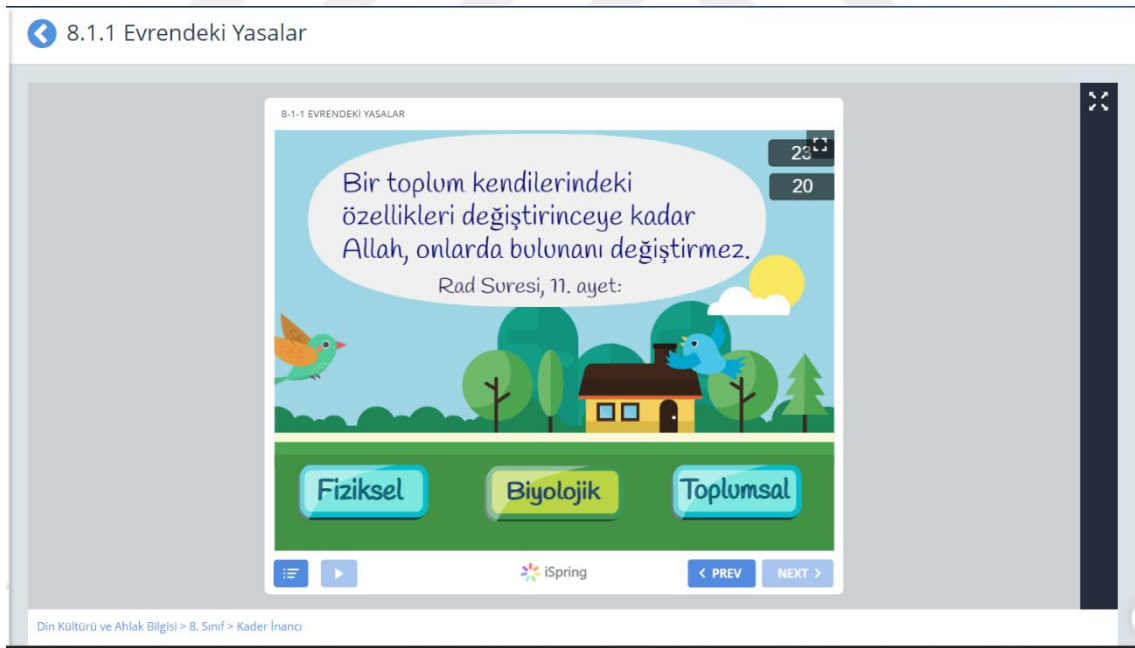
Kalıcı öğrenmelerin sağlanabilmesi için öğrencilerin motivasyonlarının

artırılması ve çeşitli uyarıcılara hitap eden yeni öğretim materyallerinin kullanılması gerekmektedir. Geleneksel öğretim yöntemleri ve teknikleri bu bağlamda yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, yenilikçi öğretim yöntemleri ve tekniklerine duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır (Savaş, Güler vd., 2021, s. 127).

Öğrencilere bireysel eğitim imkânı sunan EBA bu dijital formlardan biridir. Oyunun eğitimdeki yerine bakıldığında EBA içeriklerinden oyunlar bölümünü de incelemenin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. EBA 8. Sınıf DKAB Kader Ünitesi oyunlar kısmındaki iki içeriğin incelenmesi şu şekildedir:

3.2.1. İçeriğin Bilimselliği

Her iki oyunun da bilimsellik ilkesi gözetilerek oluşturulduğu, bu kriterde her ikisinin de ‘yeterli’ olarak derecelendirilmesi gerektiği görülmüştür.

Şekil 3- 1: EBA Kader İncası Üitesi Birinci Oyun Görseli

Araştırma ve açıklamalara baktığımızda içeriğin bilimselliği için bilginin geçerli ve güvenilir kaynaklara dayandırılması gerekmekte idi. Birinci oyunun Şekil 5’te verilen görseline ve diğer sorulara bakıldığında tamamının ayet olduğu görülmektedir.

İslam dini için ise Kur'an-ı Kerim en temel ve güvenilir kaynaktır. İçeriklerde yer alan ayetler için güvenilir kaynak devletin kurumu olması itibariyle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kur'an-ı Kerim meali kabul edilmiştir. Oyun içerisinde yer alan on ayet ve meallerin kaynakları Tablo 3.2.de verilmiştir.

Tablo 3- 2: Birinci Oyun İçerisinde Yer Alan Ayetler ve Meal Kaynakları

AYET İSMİ/ NUMARASI	ALINAN MEAL
Alak Suresi / 2. Ayet	Emrah Demiryent Meali
Ali İmran Suresi / 137. Ayet	Diyanet Vakfı Meali
Enbiya Suresi / 33. Ayet	Kur'an Yolu Meali (Diyanet İşleri)
Mürselat Suresi / 20. Ayet	Diyanet Vakfı Meali
Neml Suresi / 61. Ayet	Kur'an Yolu Meali (Diyanet İşleri)
Nur Suresi / 43. Ayet	Ali Bulaç Meali
Rad Suresi / 11. Ayet	Diyanet Vakfı Meali
Şuara Suresi / 7. Ayet	Diyanet Vakfı Meali
Şura Suresi / 32. Ayet	Diyanet Vakfı Meali
Yunus Suresi / 6. Ayet	Diyanet İşleri Meali

Diyanet Mealleri ve bu meallerle anlam bakımından tutarlı olan ve çelişki içermeyen ayet içeriği olanlar 'yeterli' olarak değerlendirilmiştir. Tabloya bakıldığında da on ayetin iki tanesi hariç Diyanet mealleri olduğu görülmektedir. Kalan iki ayet de anlam bakımından Diyanet mealleri ile tutarlıdır.

İkinci oyunda geçen ayet ve mealler ise Tablo 3.3.de verilmiştir.

Tablo 3- 3: İkinci Oyun İçerisinde Yer Alan Ayetler ve Meal Kaynakları

AYET İSMİ/ NUMARASI	ALINAN MEAL
Bakara Suresi / 153. Ayet	Süleyman Ateş Meali
İsra Suresi / 37. Ayet	Bahaeddin Sağlam Meali
Kehf Suresi / 29. Ayet	Diyanet İşleri Meali (eski)
Rahman Suresi / 7-8. Ayet	Diyanet Vakfı Meali

(www.kuranmeali.com)

Tabloya bakıldığında oyunda yer alan dört ayetin ikisinin Diyanet meallerinden alındığı görülmektedir. Diğer iki meal ise anlam bakımından Diyanet ile çelişki oluşturmamaktadır.

Yine bilimsellik için içerik geçerli, güncel ve objektif bilgilere dayandırılmalı; kavram yanılgısı, hatalı genelleme, tutarsızlık ve çelişkiye yol açabilecek bilgi ve ifade tarzı barındırmamalı denilmektedir. Oyunun tüm soruları ayetlerden oluşmaktadır. Yine Müslümanlara göre Kur'an meali hatalı genelleme, tutarsızlık ve çelişkili bilgi barındırmayan, tüm çağlara hitap eden bu sebeple de her zaman güncelliğini koruyan bir kitaptır.

İncelenen ikinci oyun ise TEOG sınavlarında kaza ve kader ünitesinden çıkmış sorular derlenerek hazırlanmıştır. Özel bir komisyonun oluşturduğu bu sorular pek çok uzmanın süzgecinden geçmektedir. Bu soruların da tamamı objektif bilgilere dayanan, tutarsızlık barındırmayan, geçerli ve güvenilir bilgilerdir. Sonuç olarak bu verilerden hareketle oyunlar kısmının bilimsellik ilkesi gözetilerek oluşturulduğu belirtilebilir.

3.2.2. İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları

Karşılama Durumu

EBA'daki iki oyun kazanımlar açısından incelenmiş her ikisinin de 'kısmen yeterli' seviyede puanlanması gerektiği görülmüştür. Her oyunun açıklamasında hangi kazanım ile ilgili olduğu yazmaktadır.

Birinci oyun ‘Evrendeki yasalar’ ın kazanımları:

- Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.
- Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Şeklinde verilmiştir. Öğretim programında bu kazanımların açıklamaları ise aşağıdaki gibidir:

8.1.1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

⇒ Allah’ın (c.c.) her şeyi bir ölçüye göre yaratmasına,

⇒ Sünnetullah kavramı kapsamında evrendeki fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalara yer verilir.

8.1.3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

⇒ Kavramlar; ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, sağlık ve hastalık ile sınırlandırılır; kavramlar, kaderle ilişkilendirilerek ele alınır.

Oyun incelendiğinde ilk kazanımda yer alan fiziksel, biyolojik, toplumsal yasalara oyunda yer verilmiş ve Allah’ın her şeyi bir ölçü ile yarattığına dair ayetler oyunda yer almıştır. Ancak ikinci kazanımda yer alan tevekkül, başarı, hastalık gibi kavramlara oyun içerisinde hiç yer verilmemiştir.

İkinci oyun ‘Kaza ve Kader Bilgi Yarışması’ nın kazanımları ise:

- İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.
- Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.
- Ayet’el Kürsi’yi okur, anlamını söyler.

Şeklindedir. Öğretim programında bu kazanımların açıklamaları ise şöyledir:

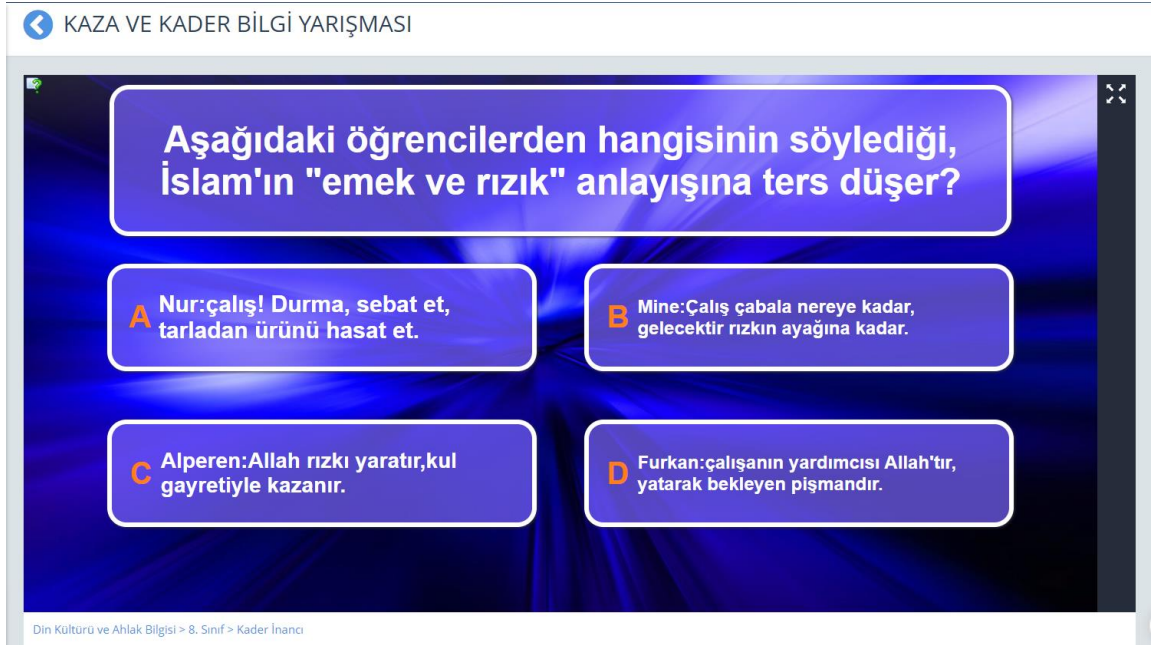
8.1.2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.

8.1.3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

⇒ Kavramlar; ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, sağlık ve hastalık ile sınırlandırılır; kavramlar, kaderle ilişkilendirilerek ele alınır.

8.1.6. Ayet el-Kürsi’yi okur, anlamını söyler.

⇒ Ayet el-Kürsi ile ilgili kısa açıklamalara yer verilir, ayette verilen mesajlara ve ayetin nerelerde okunduğuna değinilir.

Şekil 3- 2: EBA Kader İnancı Ünitesi İkinci Oyun Görseli

İkinci oyuna baktığımızda ilk kazanım olan irade, sorumluluk ve kader bağlantısında sorular yer almaktadır. Ayet' el Kürsi kazanımı da verilmiştir. Ancak kaza ve kader ile ilgili kavramlar kısmında eksikler bulunmaktadır. Verilen görselde rızık konusuna örnek bir soru alınmıştır. Yine tevekkül, başarı gibi kavramlar da sorularda yer almaktadır. Fakat ömür, sağlık, hastalık gibi kavramlara dair soruya rastlanamamıştır. Oyunlar incelendiğinde kazanımlarda belirtilen tüm kavramları örneklemeyi görülmüştür. Oyunlar açıklamasında belirtilen kazanım ile uyumludur fakat kazanımı örneklemeye yetersizdir. Bu sebeple her iki oyunun da tabloda 'kısmen yeterli' olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

3.2.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı

Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi ünitelendirilmiş yıllık planı daha önce yukarıda verilmiştir. Plana bakıldığında hangi kazanım için kaç ders saati ayrıldığı

görülmektedir. Yıllık planda birinci oyunun kazanımları için beş ders saati ayrılmıştır ancak oyuna baktığımızda ayrılan süre otuz beş (35) saniyedir. Beş ders saati ayrılan bir kazanımın oyunu için bu süre oldukça yetersiz görülmektedir. Yine oyun tek bir kazanım üzerine yoğunlaşmış oyunda belirtilen diğer kazanıma dair hiç içerik verilmemiştir. Bu durum da bize içeriğin dağılımının dengeli olmadığını göstermektedir.

İkinci oyunun açıklamalarında belirtilen kazanımlarına baktığımızda, yıllık planda bu kazanımlar için ayrılan süre dokuz ders saatidir. Oyunda süre sınırı yoktur ancak toplam altı soru vardır. Yanlış yaptığında oyun kaybedilmiş ve başa dönmüş olmaktadır. Dokuz ders saati ayrılan, üç kazanımı kapsadığını belirten bir oyun için altı soru oldukça az görünmektedir. Kaldı ki yanlış yapıp yeni oyuna başladıkça sorular tekrara da düşmektedir. Oyunun soruları tüm kazanımları kapsamadığı gibi altı soru ile kazanımlar için ayrılan süreyi de karşılaması oldukça zor görünmektedir. Bu sebeple her iki oyunda tabloda içeriğin ünite ve hedeflenen süre bazında dengeli dağılımı noktasında ‘yeterli değil’ olarak derecelendirilmiştir.

3.2.4. İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermesi

İçeriğin güvenilir ve anlaşılabilirliği için bilgi hatası, yazım yanlışı içermemesi gerekmektedir. Oyunlar incelendiğinde birinci oyunda herhangi bir yazım yanlışı ve bilgi hatasına rastlanmamıştır. Bu sebeple ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

İkinci oyunda şekil 7’de gösterildiği gibi bazı yazım yanlışları bulunmaktadır. Görselde ve bunun dışında iki soruda, soru işareti (?) yerine nokta (.) kullanıldığı görülmüştür. Yine bir soruda Ayet’el-Kürsi kelimesi Ayetiel-Kürsi şeklinde yanlış yazılmıştır.

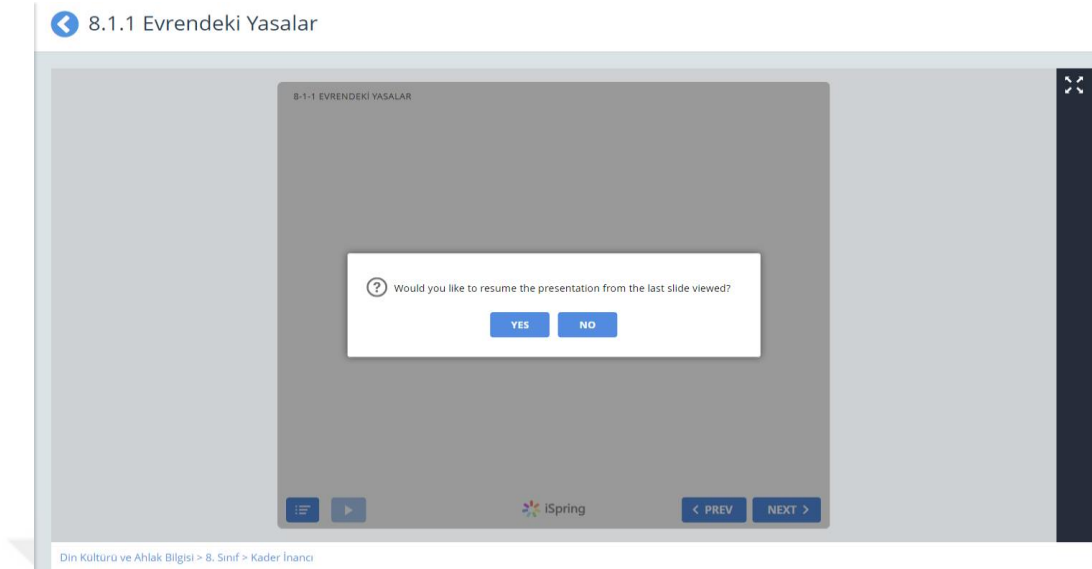

Şekil 3- 3: EBA Kader İnancı Ünitesi İkinci Oyun Görseli

İkinci oyunda bilgi hatasına rastlanmamıştır. Ancak bulundurduğu yazım yanlışlarından ötürü ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.2.5. İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu

Oyunlar incelendiğinde sekizinci sınıfın yaş seviyesine uygun olan kazanımlara göre hazırlandığı görülmektedir. Kriterlerde belirttiğimiz gibi oyunlar dil açısından incelendiğinde sade, anlaşılır bir dil kullanılmaktadır. Oyun içindeki sorularda ünite geçen ayet ve kavramlar yer almaktadır. Bunlar öğrencinin ünite konu anlatımında karşılaştığı ve öğrendiği terimlerdir. Ancak birinci oyun Şekil 8’de belirtildiği üzere İngilizce bir soru ile başlamaktadır. Öğrenci bununla karşılaştığında tedirginlik yaşayabilir. Bu durum içeriğin anlaşılabilirliğini olumsuz etkilemektedir.

Şekil 3- 4: EBA Kader İnancı Ünitesi Birinci Oyun Görseli

Gelişim özelliklerinden biri olan bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak EBA oyunlara bakıldığında birinci oyun için verilen otuz beş saniyenin oldukça az olduğu düşünülmektedir. Oyun için verilen otuz beş saniye akademik başarısı, problem çözme becerisi daha zayıf olan öğrenci için olumsuz etki yaratabilir ve kaybetme duygusu ile öğrenciyi platformdan uzaklaştırabilir. İkinci oyunda süre bulunmaması ise bu noktada avantajlı görülebilir. Bu sebeple tabloda birinci oyun ‘kısmen yeterli’, ikinci oyun ise ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.2.6. İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi

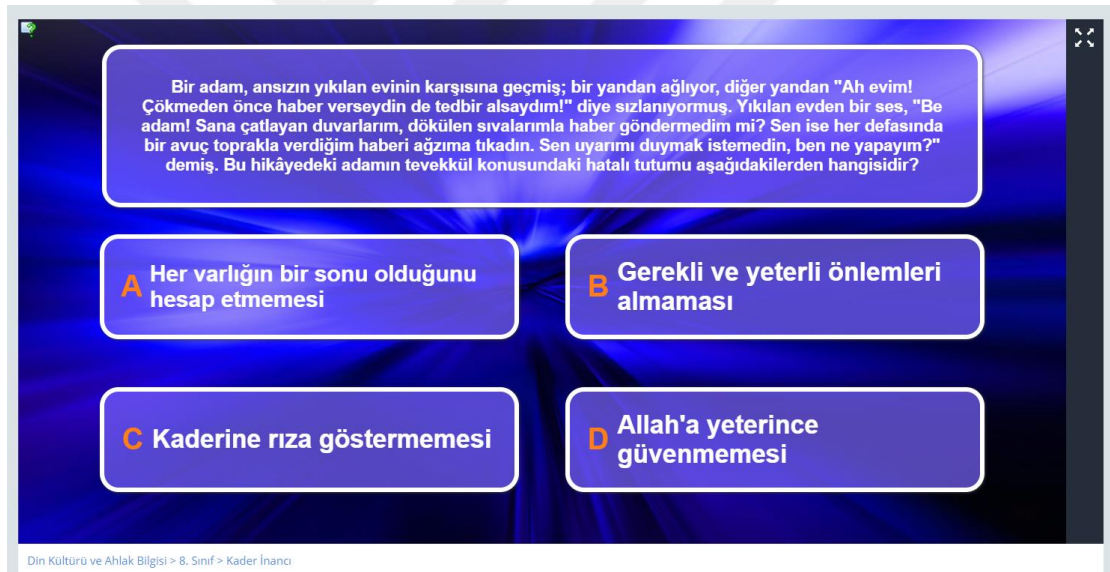
Oyunlar aşağıdaki ayetler çerçevesinde günlük yaşamla ilişkilendirilmeye çalışılmıştır:

- ‘O, geceyi, gündüzü, güneşi, ayı yaratandır. Her biri bir yörüngede yüzmektedir.’ (Enbiya Suresi-33. Ayet)
- ‘Yeryüzüne bir bakmazlar mı! Orada her güzel çiftten nice bitkiler yetiştirdik.’ (Şu’arâ Suresi-7. Ayet)
- ‘Şüphesiz gece ve gündüzün ard arda değişmesinde, ..., Allah’a karşı gelmekten sakınan bir toplum için pek çok deliller vardır.’ (Yûnus Suresi- 6. Ayet)

- ‘Görmedin mi? Allah bulutları sürmekte, aralarını birleştirmekte, sonra da onları üst üste yığmaktadır; böylece, yağmurun bunların arasından çıktığını görürsün.’ (Nur Suresi-43. Ayet)

İçerikte yer alan ayetlere bakıldığında Allah’ın çevremizden örnekler vererek delillendirdiği görülmektedir. Gece ve gündüzün art arda gelişi, Ay’ın, Güneş’in, bulutların hareketleri, yeryüzünde yetişen bitkiler vb. örneklerin tamamı günlük yaşamımızda var olan, her an gözlemleyebildiğimiz şeylerdir. Bu şekilde öğrencilerin kader konusunu günlük yaşamla bağlantı kurarak ayetlerle delillendirmesinin konunun anlaşılması ve kalıcılığı açısından etkili olacağı düşünülmektedir.

İkinci oyuna ait bir görsel ise Şekil 3-5’teki gibidir:

Şekil 3- 5: EBA Kader İncancı Ünitesi İkinci Oyun Görseli

Bu soruda da olduğu gibi ünite ile ilgili kavramlar günlük yaşamdaki konulardan örneklerle bağlantı kurularak verilmeye çalışılmıştır. İkinci oyunun renkleri ve formatı olarak televizyonda yayınlanan ‘Kim Milyoner Olmak İster?’ yarışması ile aynı olması da öğrencinin günlük yaşamla ilişkilendirmesi noktasında etkili olabilir diye düşünülmektedir. Bu sebeple her iki oyun da ‘yeterli’ olarak derecelenmiştir.

3.2.7. Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması

Oyunlar görsel ve metin uyumu açısından incelenmiştir. Birinci oyun ‘Evrendeki Yasalar’ başlığını taşımaktadır ve içerikte de yasaları konu alan ayetler verilip hangi yasa ile ilgili olduğu sorulmuştur. Yarışmada arka plan olarak ağaçlar, bulutlar, güneş, bir ev ve kuşlardan oluşan bir manzara kullanılmıştır. Ayetlerde de Allah’ın evrene koyduğu düzenden, bulutların hareketlerinden, Ay ve Güneş’in hareketlerinden, yeryüzünde her güzel canlıdan çiftler yaratıldığından bahsedilmektedir.

İkinci oyunda ise ‘Kader ve Kaza Bilgi Yarışması’ başlığı kullanılmıştır. Oyun görseli televizyon yarışma programı olan ‘Kim Milyoner Olmak İster?’ formatında yapılmış her soru için 500,1000,5000...1000000 şeklinde artan bir puanlama ödülü konulmuştur. Bu oyunu oynarken öğrenci kendini televizyon yarışmasında gibi hissedebilir ve bu durum motivasyonunu etkileyebilir.

Birinci oyuna baktığımızda içerik ön plandadır ve görseller içeriğe göre düzenlenmiştir. İkinci oyunda ise yarışma formatı ön plandadır içerik ve renkler formata göre düzenlenmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucu, görsel ve metin uyumu açısından her iki oyun da ‘yeterli’ bulunmuştur.

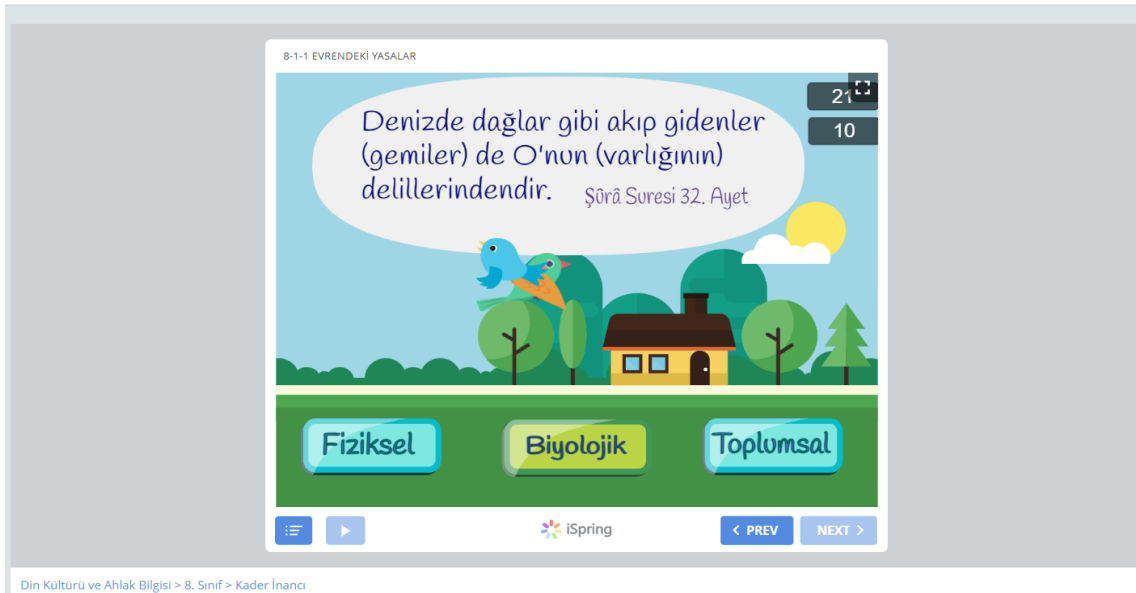
3.2.8. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması

EBA oyunlar incelendiğinde her iki oyunun da tamamının çoktan seçmeli sorulardan oluştuğu görülmektedir. EBA oyunlar öğrencinin eğitim hayatına yansıyan bir ölçme ve değerlendirme alanı değildir ancak oyunun öğrenmeye katkısı literatür tarandığında görülmüştür. Öğrenci için eğlenerek kalıcı öğrenme imkânı sunan oyunlar bölümünde ölçme araçları açısından çeşitlilik olması beklenmektedir. EBA oyunları çağımızda öğrencilerin oynadıkları dijital oyunlarla kıyaslandığında ses efektleri, oyun görselleri vb. açıdan yetersiz kaldığı söylenebilir. Bu sebeple her iki oyun da bu madde açısından ‘yeterli değil’ olarak değerlendirilmiştir.

3.2.9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi

Araştırmaların ortak sonucu olarak, etkili öğrenme için içeriklerin açık, anlaşılır, sistemli olması gerektiğini söylenebilir. İçerik etkileşimli ise anlaşılır yönergelerin, anlamlı ve zamanında geri bildirimlerin önemi daha da artabilir. Bu bağlamda EBA kader ve kaza ünitesi oyunları incelenmiştir.

8.1.1 Evrendeki Yasalar

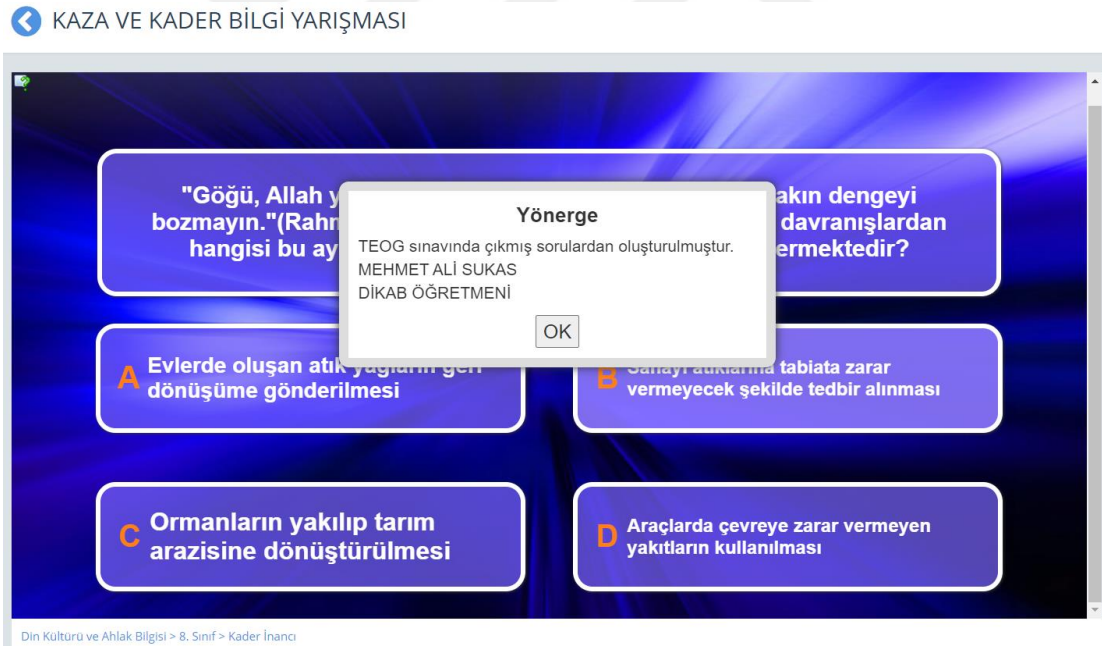

Şekil 3- 6: EBA Kader İnancı Ünitesi Birinci Oyun Görseli

Birinci oyun Şekil 8’de belirtildiği üzere İngilizce bir soru ile başlamaktadır. Sunulan yes veya no seçeneklerinden hangisi seçilirse seçilsin oyunun başlangıç ekranı gelmektedir. Dolayısıyla işlevsiz bir butondur. Oyuna ‘start’ butonuna tıklayarak başlanmaktadır.

Oyun için ne kadar süre verildiği veya nasıl oynanması gerektiğine dair herhangi bir yönerge bulunmamaktadır. Oyunun sağ üst köşesinde 35’ten geriye doğru akan saniyenin oyun süresi olduğu oynarken anlaşılmaktadır. Şekil 10’da görüldüğü üzere üç yasa altta verilmiştir. Ayeti okuyup seçeneklerden birini seçtiğinizde ‘aferin’ veya ‘yanlış’ şeklinde sesli geri dönüt verilmektedir. Geri dönüt anında verilmektedir

ancak görsel olarak seçeneklerde renk değişimi veya herhangi bir işaretle değişiklik görülmemektedir. Bu durum öğrencinin doğru ya da yanlış cevap verdiğini açık bir şekilde ortaya koyamamaktadır. Öğrenci cevabının doğru veya yanlış olduğunu ancak bilgisayarın sesi açık olursa anlayabilmektedir. Eğer bilgisayarın sesi kapalı ise yanlış cevap olduğu sürenin hemen altında bulunan puan kısmından anlaşılabilmektedir. Her doğru cevap için 10 puan eklenmekte her yanlış cevap içinse 10 puan, puan hanesinden düşürülmektedir. 10 sorunun tamamı cevaplandığında oyun sona ermektedir. Bu noktada oyunla ilgili herhangi bir yönergenin verilmemesi eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Oyunun yönergesi ancak oyun oynarken anlaşılabilmektedir. Oyun bir bütün olarak değerlendirildiğinde içerik olarak anlaşılır, anında dönüt verebilen oyun olmasına rağmen yönerge olarak eksik bir içeriktir. Bu hususlara dayanarak birinci oyun ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

Şekil 3- 7: EBA Kader İncanı Ünitesi İkinci Oyun Görseli

İkinci oyunu açıldığında ekrana bir yönerge çıkmaktadır. Fakat bu yönerge oyunun nasıl oynandığı veya puanlaması hakkında herhangi bir bilgi içermemektedir. Yalnızca soruların nereden alındığını ve kim tarafından oyunun geliştirildiğini belirten bir metindir. Doğru seçenek seçildiğinde yeşil yanmakta puanın arttığını gösteren ekran

çıkılmaktadır. Yanlış seçeneği işaretlendiğinde ise seçilen seçenek turuncu olmakta ve doğru seçenek yeşil yanmaktadır. Böylece anında geri bildirim ile hangi bilginin doğru olduğu öğrenilebilmektedir. Yönerge açısından zayıf fakat geri bildirim açısından iyi olduğu düşünülen ikinci oyun da ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.2.10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması

Teknoloji, eğitim alanında önemli değişikliklere yol açmıştır. Akademik kurumlar artık ders içeriklerini uzaktan erişilebilir şekilde sunabilmektedirler. Geleneksel metinlerde içeriği zenginleştirmek için resim veya grafik gibi basit araçlar kullanılırken, dijital ortamda hazırlanan içerikler çeşitli öğelerle desteklenebilmektedir (Daş, Yıldırım, Bölen ve Çeliker, 2013, s.2). Görüntüye eklenebilen sesler ve video içerikler bunlardan bazılarıdır.

EBA oyunları incelendiğinde birinci oyunda seçtiğimiz her seçenek için ‘afetin’ veya ‘yanlış’ şeklinde geri bildirim verilmektedir. Bu ses anlaşılır ve seçeneği işaretlememizle eş zamanlıdır. Oyunun bitmesine beş saniye kala sesli bir şekilde ‘beş saniye’ diye uyarmaktadır. Yine oyun sonunda ‘puanınız ...’ şeklinde geri dönüt sağlamaktadır. Görüntü de oldukça net ve anlaşılırdır. İkinci oyuna baktığımızda ise herhangi bir sesli komut veya geri bildirim bulunmamaktadır. Fakat görüntü net ve anlaşılırdır. Bu sebeple her iki oyun da ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.3. TESTLER VE SINAVLAR

Eğitimin en temel unsurlarından biri olarak kabul edilen ölçme ve değerlendirme, öğrencilerin kazanılmış davranış, özellik ve becerilerini ölçmekte kritik bir rol oynar (Demirel, 2015, s. 174). Bu süreç, öğrencilerin hedeflenen bilgileri edinip edinmediğini belirlemekle kalmayıp, eğitim sisteminin işleyişini izlemeye, kontrol etmeye ve geliştirmeye de yardımcı olur (Koğar ve Aygün, 2015, s.668).

Bir düzenek veya işleyişin sağlıklı olup olmadığını anlamak, sağlıklıysa devamını sağlamak ve sağlıklı bozan nedenleri tespit etmek ancak ölçme ve değerlendirme ile mümkündür. Eğitim ve öğretim faaliyetleri de bu prensibe dayanır;

etkili planlama ve programlama, ölçme ve değerlendirmenin sağladığı geçerli ve güvenilir verilerle gerçekleştirilebilir. Bu da eğitim hedeflerinin istenilen düzeyde gerçekleştirilmesini sağlar. Dolayısıyla, değerlendirmeyi mümkün kılan ölçme araçlarının geçerlik, güvenilirlik ve kullanışlılık açısından uygun olması önemlidir (Ünlü, Öztürk ve Tağa, 2014, s.514).

Türkiye'de eğitim kurumlarına yerleşim ve kademeler arası geçişler için zaman içinde çeşitli sınav uygulamaları yapılmaktadır. Temel eğitimden ortaöğretime geçiş sürecindeki ilk büyük ayırım, liselere geçişte yapılan sınavlarla gerçekleşmektedir. Geçmişte Liselere Giriş Sınavı (LGS) ve Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) gibi sınavlar uygulanırken, 2013-2014 eğitim ve öğretim zamanında Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sistemi getirilmiştir. Bu sistem, altı temel derse yönelik merkezi ortak sınavlar aracılığıyla ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin yerleştirilmesini sağlamıştır (Gül, Gül, Bökeoğlu ve Özkan, 2017, s. 1901). Ancak MEB, 2013-2014 eğitim ve öğretim zamanından itibaren uygulanan TEOG sistemini kaldırmış ve 5 Kasım 2017'de Liselere Geçiş Sistemi'ni (LGS) uygulamaya koymuştur (Öner, 2022, s.12).

Yukarıda görüldüğü üzere isim ve soru sayılarında değişiklik olsa da tüm bu sınavlar çoktan seçmeli şekilde yapılmaktadır. Liseye geçiş için sınavlara hazırlanan 8. sınıf öğrencilerinin ise en çok son senelerinde soru çözdükleri düşünülebilir. Bu sebeple 8. sınıfta EBA'nın daha yoğun kullanıldığı söylenebilir. İçerikleri incelendiğinde çoktan seçmeli soruların yer aldığı görülmektedir.

EBA içerikleri 'Kader inancı' ünitesi ile ilgili olan her biri onar sorudan oluşan sekiz testin incelemesi şu şekildedir:

3.3.1. İçeriğin Bilimselliği

Öğrencilerin en çok test çözdüğü ve LGS'ye hazırlık yaptığı sekizinci sınıfta aktif olarak kullanılan EBA platformundaki testlerin de genel geçer, güvenilir ve güncel olması beklenmektedir. Bu sayede öğrenciler ve öğretmenler eğitimde belirlenen hedeflerin ne düzeyde gerçekleştiğini görme imkânı bulabilirler.

EBA testler ve sınavlar kısmı incelenmiş kader inancı ünitesine dair sekiz tane

ünite testi bulunmuştur. Bu sekiz testin EBA inceleme kriterlerinden bilimsellik ilkesine uygunluğuna bakıldığında sekizi de ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir. Bilimsellik için içerik geçerli, güncel ve objektif bilgilere dayandırılmalı; kavram yanlışlığı, hatalı genelleme, tutarsızlık ve çelişkiye yol açabilecek bilgi ve ifade tarzı barındırmamalı denilmektedir. Sekiz testteki onar soru da incelenmiş ve hatalı genelleme, şahsi yorum, tutarsızlık barındırmadığı görülmüştür.

8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 1. Ünite
Testi-5

1. "De ki: 'Sinelerinizde olanı gizleseniz de açığa vursanız da Allah onu bilir. Göklerde ve yerde olanları da bilir. Allah, her şeye kadirdir.' " (Âl-i İmran-29)

Yukarıda verilen ayet Allah'ın (c.c);
I. İlim
II. İrade
III. Kudret
sıfatlarından hangileri ile ilişkilendirilebilir?

A) Yalnız I.
B) I ve II.
C) I ve III.
D) I, II ve III.

2. "Sizi önemsenmeyen bir sudan yaratmadık mı? Onu belli bir süreye kadar sağlam bir yere yerleştirdik." (Mürselat Suresi 20-22. ayetler)

Yukarıdaki ayet Allah'ın (c.c) koyduğu yasalardan hangisine bir örnektir?

A) Fiziksel Yasalar
B) Biyolojik Yasalar
C) Toplumsal Yasalar
D) Kimyasal Yasalar

4. "(Öyle) Bir fitneden sakının ki aranızdan yalnız haksızlık edenlere erişmekle kalmaz (hepinize erişir)..." (Enfal Suresi 25. Ayet)

Yukarıda verilen ayette evrendeki yasalardan hangisine işaret edilmektedir?

A) Fiziksel Yasalar
B) Toplumsal Yasalar
C) Biyolojik Yasalar
D) Kimyasal Yasalar

5. "Firavun'un karısı, o, senin ve benim göz aydınlığımızı, muradımız olsun! Onu öldürmeyin, belki bize faydası dokunur veya onu evlât edinirsiniz.' demişti. Onlar, işin farkında değillerdi." (Kasas suresi, 9. ayet)

Yukarıdaki ayette hangi Peygamberden bahsedilmektedir?

A) Hz. Harun B) Hz. Musa C) Hz. Yusuf D) Hz. İsa

6. Yurt dışında üniversite okuyan üç arkadaştan,
-Tom, İnci'e,
-Alex, Tevrat'a,
-Ammar ise Kur'an-ı Kerim'e inanmaktadır.
Yukarıda verilen bu örnek, hangi kavram ile

Şekil 3- 8: EBA Ünite Testi Görseli

Şekil 3-8’de görüldüğü üzere soru metinlerinde daha çok ayetlerden alıntılar yapılmış ve yer aldıkları sureler de belirtilmiştir. İncelenen toplam sekiz testte 47 tane ayet yer almaktadır. Bu ayetlerden 34 tanesi Diyanet’in meallerinden alınmıştır. 7 ayet ise Ali Bulaç, Süleyman Ateş ve Abdülbaki Gölpınarlı meallerinde yer almaktadır. Kalan 6 ayet ise herhangi bir mealde kelimesi kelimesine aynı değildir. Bu sebepten herhangi bir

kaynak atfedilememektedir. Ancak ayetlere bakıldığında tamamının Diyanet mealleri ile anlam bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak sekiz test de bilimsellik ilkesine uygundur denilebilir.

3.3.2. İeriğın Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu

İçerik oluştururken programda yer alan tüm kazanımları karşılaması gerektiğinden bahsedilmişti. Kader inancı konulu sekiz test kazanımlar açısından incelenmiştir. Tüm testler karma kazanımlardan oluşmaktadır, ancak hiçbir test tüm kazanımlara ait soru bulundurmamaktadır. şekil 13'te verildiğı üzere bir testte aynı kazanımlar tekrarlanmış fakat öğretim programında yer alan altı kazanım da aynı testte yer almamıştır.

1. İyi bir sporcu, kendisine verilen akıl ve irade nimeti ile başarıya ulaşacak yolları belirler. Elinden gelen tüm çaba ve gayretle kendini geliştirip yarışlara hazırlar. Katıldığı müsabakada başarılı ya da başarısız olur. Başarılı olduğu zaman; "Allah'ım, sana şükürler olsun beni başarılı kıldın", başarısız olduğunda ise; "Allah'ım, senin hikmetinden sual olunmaz, her işte bir hayır vardır, bana düşen sabırlı olmaktır." der. Buna göre; bireysel bir spor dalında **başarısız** olan bir sporcunun aşağıdakilerin hangisini söylemesi doğru **olmaz**?

- A) Yeterince antrenman yapmamışım.
B) Oyun tekniklerini iyi öğrenememişim.
C) Kaderde yenilmek varmış.
D) Zamanı iyi kullanamadım.

Kazanım: Kaza ve Kader ile ilgili kavramları analiz eder.

2. Aşağıdaki ayetlerden hangisi toplumsal yasalarla ilgilidir?

- A) "...Allah için şahitlik yaparak adaleti ayakta tutan kimseler olun..." (Nisa suresi, 135. ayet.)
B) "O'nun koyduğu yasalarla denizde akıp gitsin diye gemileri de hizmetinize verdi." (İbrahim suresi, 32. ayet.)
C) "...Karanı verdiğin zaman artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever." (Â-li İmrân suresi, 159. ayet.)
D) "Yeryüzünde yaşayan bütün canlıların rızık Allah'a aittir." (Hûd suresi, 6. ayet.)

Kazanım : Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

3. "Kim doğru yolu seçerse kendi iyiliği için seçmiş olur, kim de doğru yoldan saparsa kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkâr başka bir günahkârın günah yükünü yüklenmez." (İsra suresi, 15. ayet) Bu ayette aşağıdaki kavramlardan hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Küllî İrade
B) Kader
C) Cüzî İrade
D) Tevekkül

Kazanım: İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.

4. Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi; çevremizde sıklıkla rastladığımız yanlış kader anlayışıyla ilgili bir örnek **değildir**?

- A) Antrenman yapmadan şampiyon olmak isteyen sporcu
B) Oturarak zengin olmayı bekleyen tüccar
C) İsteddiği okulu kazanmak için çalışan öğrenci
D) Virüs salgınından korunmak için muska yaptıran kişi

Kazanım: Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.

5. Emek; bir insanın bedensel, zihinsel veya sanatsal yeteneklerini kullanmasına denir. Yüce Allah (c.c.) insanın rızıkını emeğe bağlamıştır. Aşağıda yer alan atasözü ve deyimlerden hangisi bu açıklama kapsamında **değerlendirilemez**?

- A) Ne kadar emek o kadar yemek.
B) Ne doğrarsan aşına o çıkar kaşığına.
C) Parayı veren düdüğü çalar.
D) Emeksiz yemek olmaz.

Kazanım: Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

6. • "...Güneş de kendi yörüngesinde akıp gitmektedir. Bu, mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen Allah'ın takdirdir." (Yasin suresi, 38. ayet.)
• "...Şüphesiz ki bir topluluk kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez." (Ra'd suresi, 11. ayet.)
• "Allah sizi topraktan, sonra nutfeden yarattı. Sonra da sizi birbirinize eş kıldı. O'nun bilgisi olmadan hiçbir dişi ne gebe kalır ne doğurur." (Fatır suresi, 11. ayet.)

Bu ayet meallerinin ilgili olduğu yasalar aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak sıralanmıştır?

- A) Toplumsal - Fiziksel - Biyolojik
B) Fiziksel - Toplumsal - Biyolojik
C) Biyolojik - Toplumsal - Fiziksel
D) Toplumsal - Biyolojik - Fiziksel

Kazanım: Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

Şekil 3- 9: EBA Ünite Testi Görseli

EBA testler kısmını kullanan öğrenci birinci üniteye dair sekiz testin tamamını çözmediği takdirde ünitenin tüm kazanımlarını tek bir testte görme imkânı yoktur. Her

testte on soru bulunmaktadır. Ünitenin kazanım sayısı ise altıdır. Tek bir testi çözen öğrencinin tüm kazanımları görmesi açısından içeriğin tüm kazanımları karşılaması önemlidir denilebilir. Ayrıca öğrencinin eksik olduğu kazanımı fark edebilmesi için daha çok soru çözmesi gerekmektedir. Her testte kazanımlar dengeli dağıtılmış olsaydı öğrenci bir testi çözerek hangi kazanımlarda eksik olduğunu görebilirdi. Bu sebeplerden sekiz test de ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.3.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı

8. Sınıf DKAB kader inancı ünitesi öğretim programında yer alan kazanımlar aşağıda verilmiş ünitelendirilmiş yıllık planda da belirtilen kazanım için kaç ders saati ayrıldığı parantez içinde gösterilmiştir:

8.1.1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar. (2 ders saati)

⇒ Allah'ın (c.c.) her şeyi bir ölçüye göre yaratmasına,

⇒ Sünnetullah kavramı kapsamında evrendeki fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalara yer verilir.

8.1.2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar. (4 ders saati)

8.1.3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder. (3 ders saati)

⇒ Kavramlar; ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, sağlık ve hastalık ile sınırlandırılır; kavramlar, kaderle ilişkilendirilerek ele alınır.

8.1.4. Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular. (1 ders saati)

⇒ Alın yazısı, kara talih, baht, kısmetsizlik gibi kalıp yargılar,

⇒ Gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmaması sonucunda yaşanan iş kazalarının kaderle olumsuz bir şekilde ilişkilendirilerek bireysel ve toplumsal sorumluluğunun göz ardı edilmesi gibi yanlış anlayışlar eleştirel bir bakışla ele alınır.

8.1.5. Hz. Musa'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır. (2 ders saati)

⇒ Hz. Harun'dan (a.s.) kısaca bahsedilir. Kazanım, A'râf, Tâhâ ve Kasas surelerindeki ilgili ayetler kapsamında öğrenci düzeyi dikkate alınarak ele alınır.

8.1.6. Ayet el-Kürsi'yi okur, anlamını söyler. (2 ders saati)

⇒ Ayet el-Kürsi ile ilgili kısa açıklamalara yer verilir, ayette verilen mesajlara ve ayetin nerelerde okunduğuna değinilir.

EBA kader inancı ünitesi testler ve sınavlar bölümünde bulunan sekiz tane test incelenmiştir. Testin içeriği ve her sorunun ilgili olduğu kazanım şu şekildedir:

8. Sınıf Dkab Dersi 1. Ünite Testi -1

10 sorudan oluşmaktadır ve soruların tamamı çoktan seçmelidir. Testte yer alan kazanımlar Tablo 3.4'de gösterilmiştir. Test için herhangi bir süre sınırlaması konulmamıştır.

Tablo 3- 4: 1. Ünite Testi 1 Sorular ve Kazanımları

Sorular	1.Kazanım	2.Kazanım	3.Kazanım	4.Kazanım	5.Kazanım	6.Kazanım
1.Soru						✓
2.Soru					✓	
3.Soru		✓				
4.Soru	✓					
5.Soru				✓		
6.Soru		✓				
7.Soru		✓				
8.Soru	✓					
9.Soru	✓					
10.Soru	✓					

8. Sınıf DKAB Dersi 1. Ünite Testi -2

10 sorudan oluşmaktadır ve soruların tamamı çoktan seçmelidir. Testte yer alan kazanımlar Tablo 3.5'de gösterilmiştir. Test için herhangi bir süre sınırlaması konulmamıştır.

Tablo 3- 5: 1. Ünite Testi 2 Sorular ve Kazanımları

Sorular	1.Kazanım	2.Kazanım	3.Kazanım	4.Kazanım	5.Kazanım	6.Kazanım
1.Soru			✓			
2.Soru	✓					
3.Soru		✓				
4.Soru				✓		
5.Soru			✓			
6.Soru	✓					
7.Soru	✓					
8.Soru	✓					
9.Soru				✓		
10.Soru		✓				

8. Sınıf DKAB Dersi 1. Ünite Testi -3

10 sorudan oluşmaktadır ve soruların tamamı çoktan seçmelidir. Testte yer alan kazanımlar Tablo 3.6'da gösterilmiştir. Test için herhangi bir süre sınırlaması konulmamıştır.

Tablo 3- 6: 1. Ünite Testi 3 Sorular ve Kazanımları

Sorular	1.Kazanım	2.Kazanım	3.Kazanım	4.Kazanım	5.Kazanım	6.Kazanım
1.Soru	✓					
2.Soru		✓				
3.Soru	✓					
4.Soru	✓					
5.Soru	✓					
6.Soru			✓			
7.Soru		✓				
8.Soru	✓					
9.Soru	✓					
10.Soru	✓					

8. Sınıf DKAB Dersi 1. Ünite Testi -4

10 sorudan oluşmaktadır ve soruların tamamı çoktan seçmelidir. Testte yer alan

kazanımlar Tablo 3.7’de gösterilmiştir. Test için herhangi bir süre sınırlaması konulmamıştır.

Tablo 3- 7: 1. Ünite Testi 4 Sorular ve Kazanımları

Sorular	1.Kazanım	2.Kazanım	3.Kazanım	4.Kazanım	5.Kazanım	6.Kazanım
1.Soru			✓			
2.Soru	✓					
3.Soru					✓	
4.Soru	✓					
5.Soru			✓			
6.Soru		✓				
7.Soru		✓				
8.Soru			✓			
9.Soru		✓				
10.Soru	✓					

8. Sınıf DKAB Dersi 1. Ünite Testi -5

10 sorudan oluşmaktadır ve soruların tamamı çoktan seçmelidir. Testte yer alan kazanımlar Tablo 3.8’de gösterilmiştir. Test için herhangi bir süre sınırlaması konulmamıştır.

Tablo 3- 8: 1. Ünite Testi 5 Sorular ve Kazanımları

Sorular	1.Kazanım	2.Kazanım	3.Kazanım	4.Kazanım	5.Kazanım	6.Kazanım
1.Soru	✓					
2.Soru	✓					
3.Soru	✓					
4.Soru	✓					
5.Soru					✓	
6.Soru		✓				
7.Soru		✓				
8.Soru		✓				
9.Soru	✓					
10.Soru		✓				

8. Sınıf DKAB Dersi 1. Ünite Testi -6

10 sorudan oluşmaktadır ve soruların tamamı çoktan seçmelidir. Testte yer alan kazanımlar Tablo 3.9’da gösterilmiştir. Test için herhangi bir süre sınırlaması konulmamıştır.

Tablo 3- 9: 1. Ünite Testi 6 Sorular ve Kazanımları

Sorular	1.Kazanım	2.Kazanım	3.Kazanım	4.Kazanım	5.Kazanım	6.Kazanım
1.Soru						✓
2.Soru	✓					
3.Soru						✓
4.Soru						✓
5.Soru	✓					
6.Soru	✓					
7.Soru		✓				
8.Soru	✓					
9.Soru	✓					
10.Soru	✓					

8. Sınıf DKAB Dersi 1. Ünite Testi -7

10 sorudan oluşmaktadır ve soruların tamamı çoktan seçmelidir. Testte yer alan kazanımlar Tablo 3.10’da gösterilmiştir. Test için herhangi bir süre sınırlaması konulmamıştır.

Tablo 3- 10: Ünite Testi 7 Sorular ve Kazanımları

Sorular	1.Kazanım	2.Kazanım	3.Kazanım	4.Kazanım	5.Kazanım	6.Kazanım
1.Soru					✓	
2.Soru	✓					
3.Soru			✓			
4.Soru		✓				
5.Soru			✓			
6.Soru			✓			
7.Soru					✓	
8.Soru	✓					
9.Soru		✓				
10.Soru			✓			

8. Sınıf DKAB Dersi 1. Ünite Testi -8

10 sorudan oluşmaktadır ve soruların tamamı çoktan seçmelidir. Testte yer alan kazanımlar Tablo 3.11’de gösterilmiştir. Test için herhangi bir süre sınırlaması konulmamıştır.

Tablo 3- 11: Ünite Testi 8 Sorular ve Kazanımları

Sorular	1.Kazanım	2.Kazanım	3.Kazanım	4.Kazanım	5.Kazanım	6.Kazanım
1.Soru			✓			
2.Soru		✓				
3.Soru			✓			
4.Soru	✓					
5.Soru			✓			
6.Soru			✓			
7.Soru		✓				
8.Soru		✓				
9.Soru		✓				
10.Soru		✓				

Öğretim programında bu ünite için ayrılan zaman on dört (14) ders saatidir. Sekiz testte toplam soru sayısı ise seksen (80)’dir. Tablolar incelendiğinde öğretim programında yer alan altı kazanıma soru sayılarının dağılımı şu şekildedir: Birinci

kazanıma dair 32 soru, ikinci kazanıma dair 22 soru, üçüncü kazanıma dair 14 soru, dördüncü kazanıma dair 3 soru, beşinci kazanıma dair 5 soru ve altıncı kazanıma dair 4 soru bulunmaktadır. Ünitelendirilmiş yıllık planda en uzun süre 4 ders saati ile ikinci kazanıma ayrılmışken, testlerde en çok soru sayısı 2 ders saati ayrılan birinci kazanıma aittir. Kaldı ki yıllık planda birinci kazanıma da 2 ders saati ayrılmışken testlerde bulunan soru sayısı 32'dir, altıncı kazanıma da 2 ders saati ayrılmışken soru 4'tür. Bu durum bize açıkça göstermektedir ki ünite ve hedeflenen süre bazında dengeli bir dağılımdan söz etmek zordur. Sekiz testi de çözecek olan öğrenci tüm kazanımları görmektedir ancak bazı kazanımlara çok daha fazla süre ayrıldığını, daha fazla içerik olduğunu fark edecektir. Bu sebeple tüm testler içerik değerlendirme tablosunda 'yeterli değil' olarak derecelendirilmiştir.

3.3.4. İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi

Sekiz test bu açıdan değerlendirildiğinde altı tanesinde herhangi bir yazım yanlışı veya bilgi hatası görülmemiştir. Ancak Şekil 14'te gösterilen Test-4, beşinci soruda sorunun cevap şıkları 'î' işaretiyle başlayıp bitmektedir. Ayetler tırnak işareti içine alınmak istenmiş fakat yazım yanlışı yapılarak bu şekilde yazıldığı düşünülmektedir. Yine de bu bir yazım yanlışı olduğu için test-4 'kısmen yeterli' olarak değerlendirilmiştir. Test-1 2. soruya bakıldığında soru kökünde "...Onu emzir, başına bir şey gelmesinden endişe ettiğinde onu nehre bırak. Korkup kaygılanma. Biz onu sana geri döndüreceğiz ve onu peygamberlerden biri yapacağız..." (Kasas Suresi 4. Ayet) ayeti yer almaktadır. Meallere bakıldığında bu ayetin Kasas suresi 4. ayet değil 7. ayet meali olduğu görülmektedir. Yapılan bilgi hatasından dolayı bu test de 'kısmen yeterli' olarak değerlendirilmiştir. Diğer altı test ise 'yeterli' olarak derecelendirilmiştir.

ÜNİTE TESTİ | 8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 1. Ünite Testi-4

5. Aşağıda verilen ayetlerden hangisi vermek istediği mesaj itibarıyla diğerlerinden farklı bir kavrama örnektir?

A) İYeryüzünde bulunan her canlı yok olacaktır.İ (Rahman suresi, 26. ayet)

B) İÖlümsüz ve daima diri olan Allah'a güvenip dayanı (Furkan suresi, 58. ayet)

C) İDe ki: Sizin kendisinden kaçıp durduğunuz ölüm var ya, o mutlaka size ulaşacaktır.İ (Cuma suresi, 8. ayet)

D) İNerede olursanız olun sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır.İ (Nisa suresi, 78. ayet)

Doğru Seçenek: B

1 A B C D
2 A B C D
3 A B C D
4 A B C D
5 A B C D
6 A B C D
7 A B C D
8 A B C D
9 A B C D
10 A B C D

5 / 10

Cevapları Göster

KAPAT

Şekil 3- 10: EBA Ünite Testi-4, 5. Soru Görseli

3.3.5. İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu

Testler incelendiğinde ilgili sınıfın hedeflerine uygun olarak hazırlandığı, kullanılan dilin sekizinci sınıf seviyesine uygun olduğu düşünülmektedir. Sorularda yer alan kavramlar ünite içerisinde geçen kavramlardır. Testlere süre sınırı koyulmaması da öğrencilerin bireysel gelişimi ve her birinin algılama hızlarının farklı oluşuyla uyumludur denilebilir. Bu sebepten sekiz test de ‘yeterli’ olarak değerlendirilmiştir.

3.3.6. İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi

İçeriklerin günlük yaşam ilişkilendirilmesi bağlamında EBA testler ve sınavlar bölümü incelendiğinde her testte konuyu günlük yaşamla ilişkilendiren örneklerle rastlanmıştır. Ünite kavramları yalnızca tanım olarak sorulmamış, günlük yaşamdaki örnekleri ile ilişkilendirilerek öğrenciler için daha anlaşılır ve kalıcı hale getirilmeye çalışılmıştır denilebilir.

9. Süt yoğurdun ana maddesidir. Yoğurt yapan insanlar sütü alır ve yaklaşık 93 dereceye kadar ısıtırlar. Sütü bu yüksek sıcaklıkta ortalama 20 dakika bırakırlar. Sütü ne kadar uzun süre ısıtırlarsa, yoğurt o kadar katı olur. Sütü ısıttıktan sonra, sıcaklığı yaklaşık 44 dereceye kadar hızla düşürürler. Ardından bakteri gelir. İşte sütü yoğurda dönüştüren bu bakterilerdir yani mikroskobik canlılardır. Bu ilginç gelebilir, ama bu tür bakteriler hastalık yapan değil, yararlı bakterilerdir. Bu tür bakteriler süttaki şekeri yerler. Bakteriler süt şekerini yedikçe, laktik asit üretirler. Laktik asit süt proteinlerini keser. Bakteri sayesinde süt, yoğurt haline gelir.

Verilen metin evrendeki yasalardan hangileriyle ilgilidir?

- A) Fiziksel ve Toplumsal
B) Biyolojik ve Kimyasal
C) Fiziksel ve Biyolojik
D) Biyolojik ve Toplumsal

2

8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 1. Ünite Testi-5

10. Aysun, marketten eve dönüş esnasında yolda eşyalarını taşımakta zorlanan yaşlı bir amcaya rastlar. Ona yardım edip etmeme konusunda biraz düşündükten sonra, kalbinin sesini dinler ve Allah'ın (c.c.) hoşnutluğunu kazanma adına o yaşlı amcaya yardım etmeye karar verir.

Anlatılan olayda ön plana çıkan kavramlar aşağıdakilerden hangisidir ?

- A) Ecel ve ömür
B) Kaza ve kader
C) Akıl ve irade
D) Emek ve rızık

Sekil 3- 11: EBA Ünite Testi-5, 9 ve10. Soru Görseli

Ünite testi-5 ‘ten alınan Şekil 3-11’de günlük yaşamla ilişkilendirilmiş iki soru gösterilmektedir. Birincisinde sütün mayalanmasından fen bilimleri kavramları ile bahsedilmiştir. Verilen ikinci soruda ise alışverişten dönen yaşlıya yardım eden bireyden söz edilmektedir. Her ikisi de günlük hayatta sık sık karşılaşılabilecek durumlardır. Bu bağlamda tüm testler inceleme kriterinin bu maddesinde ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.3.7. Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması

Şekil 3- 12: EBA 1. Ünite Testi- 1 Başlangıç Ekranı

Testler ve sınavlar kısmı görsel ve metin uyumu açısından incelenmiş, sekiz testin de içeriğinin başlıkla uyumlu olduğu görülmüştür. Başlıklar 8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 1. Ünite Testi-1 ,2...8 şeklindedir. Testin başlangıç ekranında da soru sayısı belirtilmiştir. Teste başladığımızda da düz beyaz zemin üzerine siyah yazılmış sorular görülmektedir. Testler olması gerektiği gibi gereksiz görsellerden uzak ve sınav kâğıdı şeklinde hazırlandığından görsel, metin ve başlık uyumlu olarak değerlendirilmiştir. Sekiz test de tabloda ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.3.8. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi öğretim programına göre, her bireyin benzersiz özellikleri göz önüne alındığında, öğretim programlarının ve ölçme-değerlendirme süreçlerinin “herkese uygun” ve “herkes için geçerli ve standart” olmasının mümkün olmadığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde geniş bir çeşitlilik ve esneklik anlayışının benimsenmesi gerekmektedir. Örgün eğitim sürecinde okullarda performans değerlendirme, proje çalışması, gözlem gibi farklı ölçme değerlendirme yöntemleri uygulanmaktadır. Fakat ilköğretim sonunda yapılan Liselere Geçiş Sınavı’nda soruların tamamı çoktan seçmeli şekilde sorulmaktadır. Bu durum diğer ölçme araçlarının değerini düşürebilmektedir. Bu şekilde

öğrenciler teste yönlendirilmektedir denilebilir.

EBA Testler ve sınavlar başlığını incelediğimizde tamamının başlıkla uyumlu şekilde çoktan seçmeli test olduğu görülmüştür. LGS hazırlık sürecinde olan öğrencilerin pratik yapması açısından testlerin çoktan seçmeli olması avantaj olarak düşünülmektedir. Fakat ‘Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinde çeşitlilik sağlanması’ kriteri baz alındığında tüm testler yalnızca çoktan seçmeli sorulardan oluşup herhangi bir alternatif soru tarzı barındırmadığından ‘yeterli değil’ olarak derecelendirilmiştir.

Yapılandırmacı yaklaşımla uyumlu şekilde yeni nesil sorulara testlerde yer verildiği görülmektedir. Ancak günümüzde daha çok bireyin okuduğunu anlamasına yönelik paragraf soruları ön plandadır. EBA testlerinin ise bu konuda eksik kaldığı söylenebilir.

3.3.9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi

Testler ve sınavlar bölümü öğrencinin aktif katılacağı içeriklerde anlaşılır, sistematik yönergelere yer verilmesi ve uygun sürede geri bildirim verilmesi bağlamında incelenmiştir. Teste başlarken ilk ekranda soru sayısı belirtilmekte ve ‘başla’ butonu görülmektedir. Soruları çözerken seçilen şıklar sağda bulunan optiğe otomatik işaretlenmektedir. On soru tamamlanıp sağ altta bulunan ‘bitir’ butonuna tıklandığında cevaplar kontrol edilmektedir. Şekil 17’de gösterildiği gibi öğrencinin cevapları ve doğru cevaplar yan yana gösterilmektedir. Yanlış sorulara anında geri dönülüp çözümüne ulaşılabilir.

ÜNİTE TESTİ | 8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 1. Ünite Testi-2

5. Emek; bir insanın bedensel, zihinsel veya sanatsal yeteneklerini kullanmasına denir. Yüce Allah (c.c.) insanın rızkını emeğe bağlamıştır. Aşağıda yer alan atasözü ve deyimlerden hangisi bu açıklama kapsamında değerlendirilemez?

A) Ne kadar emek o kadar yemek.
 B) Ne doğrarsan aşına o çıkar kaşığına.
 C) Parayı veren düdüğü çalar.
 D) Emeksiz yemek olmaz.

Doğru Seçenek: C

Çözüm
 Cevap: C. Burada, emekten ziyade doğru alışveriş kuralı ele alınmaktadır.

	Senin Cevapların	Doğru Cevaplar
1	A B C D	C
2	A B C D	A
3	A B C D	C
4	A B C D	C
5	A B C D	C
6	A B C D	B
7	A B C D	B
8	A B C D	C
9	A B C D	C
10	A B C D	A

5 / 10 KAPAT

Şekil 3- 13: EBA 1. Ünite Testi- 2, 5. Soru Görseli

Testler ve sınavlar bölümünde anlaşılır, sistematik yönergeler kullanıldığı ve uygun sürede geri bildirim verildiği düşünülmektedir. Sekiz test de ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.3.10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması

EBA testler ve sınavlar bölümü sesli ve hareketli bir içeriği sahip değildir. Bu sebeple içerikte ses ve görüntü senkronizasyonu aranmamıştır. Bu bölüm incelendiğinde her bir sorunun açık ve net şekilde yazıldığı, görüntülerin net olduğu görülmektedir. Testler ve sınavlar bölümüne ait tüm içerikler ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.4. UYGULAMALAR

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesine uygun olarak hazırlanan T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın hedeflerinden biri, ilkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık kazanmış, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik yaşamda ihtiyaç duyacakları temel seviyede bilimsel, sayısal

ve sözel akıl yürütme, sosyal beceriler ve estetik duyarlılığı kazanmış bireyler olmalarını sağlamaktır. Ergenlik döneminde bireyselliğin dikkate alınması önemlidir; zira bedensel, zihinsel, psikolojik ve sosyal gelişim her bireyde farklı hızlarda ve derecelerde gerçekleşir. (Doğan, 2007, s.174-175).

Yapılandırmacı yaklaşım, bu bağlamda bireyselliği ön plana alan bir eğitim yaklaşımı olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşım, öğrencileri öğrenme ortamında pasif kalmaktan kurtarıp bağımsız düşünme ve problem çözme yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin ezbere bilgi kullanmak yerine düşünmeye teşvik edilmesi, bilişsel yönlerinin gelişmesini sağlar ve öğrenme sürecini bir keşif olarak görmelerine yardımcı olur. Bu da öğrencilerin motivasyonunu artırarak yeni öğrenme etkinliklerine yönelmelerini destekler (Şaşan, 2002, s.51).

EBA uygulamalar kısmı bireysel öğrenmeye hizmet eden, öğrencileri düşünmeye yönlendirerek bilişsel yönü geliştiren ve derslerde de kullanılabilecek olan birçok etkileşimli içeriğin bulunduğu interaktif öğrenme alanıdır. EBA içeriklerinden ‘8. Sınıf DKAB Kader Ünitesi’ ile ilgili seçilen 10 uygulamanın incelemesi şu şekildedir:

3.4.1. İçeriğin Bilimselliği

Uygulamalar kısmından seçilen on örnek incelenmiş bilimsellik ilkesi gözetilerek oluşturulduğu görülmüştür. Tamamı güvenilir ve objektif bilgiler içermektedir. Kişisel yorumlar içerikte yer almamaktadır. Dil olarak da açık, anlaşılır ve objektiftir. Bu sebeple on uygulama da ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.4.2. İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu

EBA uygulamalar kısmından on örnek öğretim programındaki kazanımları karşılama açısından incelendiğinde öğretim programında yer alan altı kazanımı birlikte içeren bir uygulamaya rastlanmamıştır. Her uygulama öğretim programındaki bir veya birkaç kazanım baz alınarak hazırlanmıştır. Uygulamalar ve içerikleri şu şekildedir:

Uygulama 1

‘Kader İnancı (Ölçme Testi)’ başlıklı, çoktan seçmeli bir testtir.

Link: <https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/OlcmeTestOnizle18652.html>

Kazanımlar:

1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.
2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.
3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Soru Sayısı: 8’dir. Herhangi bir süre sınırlaması yoktur.

Uygulama 2

‘Kader İnancı (Bilgi Küpü)’ başlıklı, sorunun yanıtını karışık olarak verilen harfleri sıraya koyarak yazdığımız açık uçlu sorulardan oluşan bir uygulamadır.

Link: <https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/PassaparolaOnizle18359.html>

Kazanımlar: 1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

Soru Sayısı: 10’dur. Herhangi bir süre sınırlaması yoktur.

Uygulama 3

‘Evrensel Yasalar (Sınıflandırma)’ başlıklı, solda verilen kavramları sağda yer alan başlıkların altına sürükleyerek yerleştirdiğimiz, kavram- başlık eşleştirme şeklinde bir uygulamadır.

Link: <https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/SiniflandirmaOnizle26688.html>

Kazanımlar: 1. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Soru Sayısı: 13’tür. Herhangi bir süre sınırlaması yoktur.

Uygulama 4

‘Kader ve Kaza ile İlgili Kavramlar (Kelime Tahmin)’ başlıklı, cevabın yalnızca kaç harften oluştuğu verilen, açık uçlu sorulardan oluşan bir uygulamadır.

Link:

<https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/KelimeTahminOnizle20884.html>

Kazanımlar: 1. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Soru Sayısı: 11'dir. Herhangi bir süre sınırlaması yoktur.

Uygulama 5

'Ayetlerde Kader ve Kaza İnancı (Eşleştirme)' başlıklı, solda verilen kavramların sürükleyerek sağda verilen ilgili ayetle eşleştirildiği bir uygulamadır.

Link: <https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/ResimEslestirOnizle24209.html>

Kazanımlar: 1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

Soru Sayısı: 9'dur. Herhangi bir süre sınırlaması yoktur.

Uygulama 6

'Kader ve Kaza İnancı (Doğru- Yanlış)' başlıklı, verilen yargıların doğru veya yanlış olarak seçilmesine bağlı bir uygulamadır.

Link: <https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/EvetHayirOnizle16478.html>

Kazanımlar: 1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.
3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.
4. Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.

Soru Sayısı: 9'dur. Verilen süre ise 60 saniyedir.

Uygulama 7

'Kader ve Kaza (Bulmaca)' başlıklı, kare bulmaca şeklinde oluşturulmuş bir uygulamadır.

Link: <https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/BulmacaOnizle18666.html>

Kazanımlar: 1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.
3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.
4. Hz. Musa'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.
5. Ayet el-Kürsi'yi okur, anlamını söyler.

Soru Sayısı: 15'tir. Herhangi bir süre sınırlaması yoktur.

Uygulama 8

‘Kaderle İlişkilendirilen Bazı Kavramlar (Kelime Sıralama)’ başlıklı, karışık şekilde verilen kelimeleri sıralayarak anlamlı ve doğru bir cümle oluşturmamızı isteyen bir uygulamadır.

Link:

<https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/KelimeSiralamaOnizle24217.html>

Kazanımlar: 1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

2. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Soru Sayısı: 9'dur. Herhangi bir süre sınırlaması yoktur.

Uygulama 9

‘Ayet’el Kürsi’nin Okunuşu (Sıralama)’ başlıklı, kelimelerin karışık olarak verildiği ve düzgün bir şekilde sıralayarak Ayet’el Kürsi’nin doğru okunuşunu oluşturmamızı isteyen bir uygulamadır.

Link: <https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/OlayOrgusuOnizle18532.html>

Kazanımlar: 1. Ayet el-Kürsi'yi okur, anlamını söyler.

Soru Sayısı: 10 tane cümle şeklinde verilmiştir. Herhangi bir süre sınırlaması yoktur.

Uygulama 10

‘Ayet’el Kürsi’nin Anlamı (Dinleme)’ başlıklı, Ayet’el Kürsi’nin Arapça metninin, okunuşunun, Türkçe mealinin ve sesli okunuşunun verildiği bir uygulamadır.

Link: <https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/DinlemeOnizle21411.html>

Kazanımlar: 1. Ayet el-Kürsi'yi okur, anlamını söyler.

Uygulamalar incelendiğinde öğretim programında yer alan 6 kazanıma da içeriklerde yer verildiği görülmüştür. ‘Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.’ ve ‘Hz. Musa’nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.’ kazanımlarına birer uygulamada yer verilirken ‘Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.’ ve ‘Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.’ kazanımlarına 6 uygulamada yer verilmiştir. İçerikler açıklamasında bulunan kazanıma göre incelendiğinde yalnızca ‘Uygulama 10: Ayet’el Kürsi’nin Anlamı (Dinleme)’nin kazanımı tam olarak kapsadığı, diğer uygulamaların ise açıklamadaki kazanımla uyumlu fakat tam kapsayıcı olmadığı düşünülmektedir. Bu sebeple dokuz uygulama ‘kısmen yeterli’, bir tanesi de ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.4.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı

Uygulamalar incelendiğinde ünitelendirilmiş yıllık planda 2 ders saati ayrılan birinci kazanım ‘Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar’a 6 uygulamada, 4 ders saati ayrılan ikinci kazanım ‘İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.’a 3 uygulamada, 3 ders saati ayrılan üçüncü kazanım ‘Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.’e 6 uygulamada, 1 ders saati ayrılan dördüncü kazanım ‘Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.’ a 1 uygulamada, 2 ders saati ayrılan ‘Hz. Musa’nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.’ a 1 uygulamada ve 2 ders saati ayrılan altıncı kazanım ‘Ayet el-Kürsi'yi okur, anlamını söyler.’e 3 uygulamada yer verildiği görülmüştür. Yıllık planda dört ders saati ile en çok vakit ayrılan ikinci kazanıma dair de 3 uygulama bulunmaktadır, iki ders saati ayrılan altıncı kazanıma dair de 3 uygulama bulunmaktadır. Bu tabloya bakılarak kazanımların hedeflenen süre bazında dengeli dağılmadığı söylenebilir. Bu sebeple on uygulama da

‘yeterli değil’ olarak değerlendirilmiştir.

3.4.4. İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi

EBA uygulamalar kısmındaki on içerik incelenmiştir.

SORU 3:

"Gerçekten biz her şeyi, bir ölçü ve denge de yarattık." (Kamer suresi, 49. ayet.)
Bu ayete göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

☐ A) Evrende var olan her şeyi Allah (c.c.) yaratmıştır.	☐ B) Allah (c.c.) her şeyi bir ölçüye göre yaratmıştır.
☐ C) Deprem, sel , afet gibi olaylar kendince ortaya çıkar.	☐ D) Evrende kusursuz bir düzen ve intizam vardır.

Şekil 3- 14: EBA Uygulama-1: ‘Kader İnancı (Ölçme Testi) 3. Soru Görseli

Dokuz tanesinde herhangi bir yazım yanlışı veya bilgi hatasına rastlanmamıştır. Ancak Şekil 3-14’de verilen Uygulama-1: ‘Kader İnancı (Ölçme Testi)’ başlıklı içeriğin üçüncü sorusunda yazım yanlışı bulunmaktadır. Soruda verilen ‘Gerçekten biz her şeyi, bir ölçü ve denge de yarattık.’ (Kamer suresi, 49. Ayet) ayetinde ‘de’ eki bitişik ‘dengede’ şeklinde yazılmalıydı. İçeriğin güvenilir ve anlaşılabilirliği için bilgi hatası ve yazım yanlışı bulundurmamasının öneminden bahsedilmişti. Bu bağlamda birinci uygulama ‘kısmen yeterli’ diğer dokuz uygulama ise ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.4.5. İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu

EBA uygulamalar kısmı incelendiğinde büyük oranda sekizinci sınıfın yaş ve sınıf seviyesine uygun olarak içerik hazırlandığı görülmüştür. Ancak altıncı uygulamada dokuz cümle verilip doğru yanlış olarak kodlanmış, öğrenciye de doğru işaretlenip işaretlenmediği sorulmuştur. Yani öğrenci önce cümleyi okuyup anlayacak, bunun doğru mu yanlış mı olduğunu zihninden cevaplayacak, ardından cümle doğru ve orda da doğru olarak işaretlenmişse öğrenci de doğruyu seçecektir. Cümle yanlış fakat orada doğru olarak kodlanmışsa yanlış seçecektir. Bir nevi bir öğrencinin sınav kağıdını

okumak gibi denilebilir. Bu içerikte dokuz soru için ise altmış saniye süre verilmiştir. İçeriğin karmaşık yapısı itibarıyla bu sürenin yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bu sebeple altıncı uygulama ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

İçeriğin yaş ve gelişim özelliklerine uygunluğuna bakarken dikkate almamız gereken faktörlerden biri de dildir. Dil bilinmeyen terimlerle dolduruldukça hedef kazanımlara öğrencinin ulaşması zorlaşabilmektedir. Bu bağlamda uygulamalar incelendiğinde genel olarak sekizinci sınıfın yaş ve gelişim özelliklerine uygun bir dil kullanıldığı, karmaşık terimlerden kaçınıldığı görülmüştür. Ancak şekil 19’da yansıtılan beşinci uygulamada yer alan ‘Hidayet ve Dalalet’ kavramları kazanımlar içerisinde yer almamaktadır. Hidayet kavramı öğrencinin toplumda biraz daha aşina olduğu bir kavram denilebilir. Fakat Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi’nde ‘Haktan yüz çevirip bâtila yönelme, ilâhî buyruklara aykırı davranma anlamına gelen bir terim.’ olarak tanımlanan dalalet kavramı günümüzde yaygın olarak kullanılmamaktadır. Anlaşılması güç kelimelerin içeriğin hedefe ulaşmasını zorlaştırdığı görülmektedir. Yine aynı şekilde sekizinci uygulamada hidayet ve dalalet kavramları yer almaktadır. Bu bağlamda beş, altı ve sekizinci uygulamalar ‘kısmen yeterli’ diğer uygulamalar ise ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

Kader ve kaza ile ilgili kavramları ayetlerle eşleştiriniz.	
Akıl	• “İşte biz, bu örnekleri insanlar için getiriyoruz fakat onları ancak bilenler düşünüp (akledebilir) anlayabilir.” (Ankebut suresi, 43. ayet.)
Sorumluluk	• “Kim iyi bir iş yaparsa bu kendi lehinedir. Kim de kötülük yaparsa aleyhinedir. Rabb’in kullara zulmedici değildir.” (Fussilet suresi, 46. ayet.)
	• “Hiçbir kimse yok ki ölümü Allah’ın iznine bağlı olmasın. (Ölüm), belli bir süreye göre yazılmıştır...” (Âl-i İmrân suresi, 145. ayet.)
	• “Yeryüzünde yürüyen her canlının rızıkı, yalnızca Allah’ın üzerinedir...” (Hüd suresi, 6. ayet.)
	• “Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.” (Necm suresi, 39. ayet.)
	• “Rabbimize gönülden ve gizlice yalvarın. Doğrusu O aşır gidenleri sevmez.” (A’raf suresi, 55. ayet.)
	• “Ey iman edenler! Sabır ve namaz ile Allah’tan yardım isteyin. Çünkü Allah muhakkak sabredenlerle beraberdir.” (Bakara suresi, 153. ayet.)
	• “Allah kimi hidayete erdirirse, doğru yolu bulan odur. Kimi de şaşırtırsa, işte asıl ziyana uğrayanlar onlardır.” (A’raf suresi, 178. ayet.)
	• “Eğer iyilik ederseniz kendinize etmiş, kötülük ederseniz yine kendinize etmiş olursunuz.” (İsrâ suresi, 7. ayet.)

Şekil 3- 15: 5. Uygulama Görseli

3.4.6. İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi

İçeriğin günlük yaşam ile ilişkilendirildiği ölçüde kalıcı ve etkili olduğuna değinilmişti. EBA uygulamalar kısmı incelendiğinde birinci uygulamada sekiz çoktan

seçmeli sorunun dört tanesinin günlük yaşamla ilişkilendirildiği görülmüştür. Üçüncü uygulamada verilen örneklerin yasalarla eşleştirilmesi istenmiştir ve ‘suyun kaynaması, suyun kaldırma kuvveti, ısıtılan metalin genişlemesi’ gibi günlük yaşamdan örnekler verilmiştir. Bu sebeple ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

İkinci uygulamada tanımları verilen kavramların isimleri istenmiş, altıncı uygulamada verilen yargı cümlelerinin doğru ve yanlışlığı sorulmuş, sekizinci uygulamada kelimeleri karışık verilen cümlelerin doğru bir şekilde düzenlenmesi istenmiş, dokuz ve onuncu uygulamada da Ayet’el Kürsi’nin Arapçası, Türkçe okunuşu ve seslendirilmesi verilmiştir. Fakat bu dört uygulamada da içerikleri günlük yaşamla ilişkilendiren herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu sebeple bu dört uygulama ‘yeterli değil’ olarak derecelendirilmiştir.

Dördüncü uygulamada on bir soru bulunmaktadır bunların yalnızca iki tanesinde ‘suyun kaldırma kuvveti, miras hukuku’ gibi kavramlarla günlük yaşamla ilişkilendirilmiştir. Beşinci uygulamada yine ayetlerin bazıları günlük yaşamla ile ilişkilendirilmiştir. Yedinci uygulamada ‘Piramit şeklindeki Firavun mezarlarının olduğu ülke’ sorusu ile günlük yaşamla bağlantı kurulmuş denilebilir. Bu bağlamda bu üç uygulama ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.4.7. Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması

EBA uygulamalar kısmı görsel ve metin uyumu açısından incelenmiştir. Uygulamalarda düz zemin üzerine renkli yazılar ve tablo kullanılmıştır. Şekil zemin bağlamında uygun renkler tercih edilmiştir. Uygulamalara bakıldığında yalnızca 2 tanesinde görsel kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan biri ‘Ayet’el Kürsi’nin Anlamı (Dinleme)’ başlıklı uygulamadır. Ayet’el Kürsi’nin Arapça metni görsel olarak verilmiştir. Diğer de ‘Kader ve Kaza ile İlgili Kavramlar (Kelime Tahmin)’ başlıklı şekil 20 ‘de görseli verilen dördüncü uygulamadır. Burada sorulan kavramlar çağrışım yapan görsellerle desteklenmiştir. Kullanılan görsellerin, içeriği daha akılda kalıcı hale getirdiği, metnin daha kolay anlaşılmasını sağladığı düşünülmektedir. Bu bağlamda on uygulama da ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

Sonuç		
	TEVEKKÜL	
	KADER	
	KAZA	
	ÖMÜR	
	KUDRET	
	İLİM	
	BİYOLOJİK YASA	
	FİZİKSEL YASA	
	TOPLUMSAL YASA	
	SÜNNETULLAH	
	EVRENSEL YASALAR	

Şekil 3- 16: 4. Uygulama Görseli

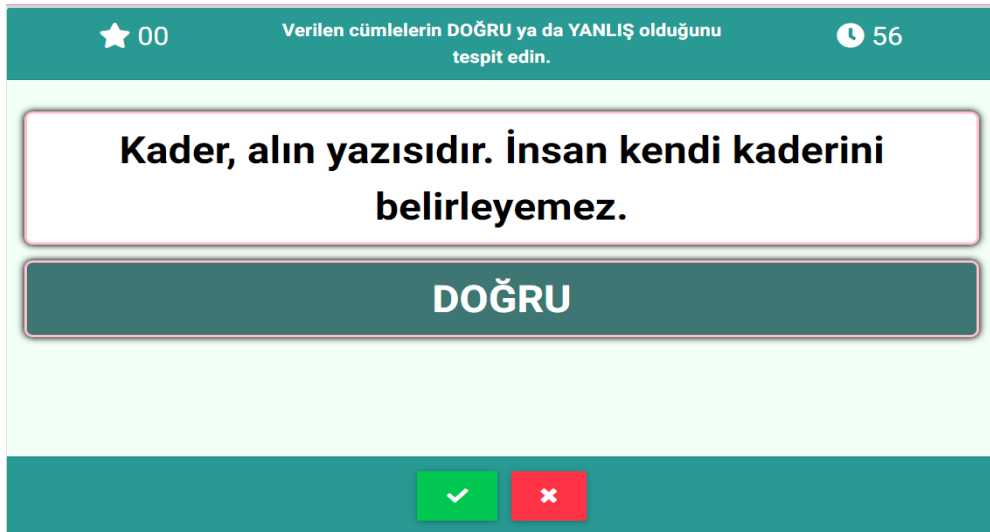
3.4.8. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması

Uygulamalar incelendiğinde birinci uygulamanın çoktan seçmeli test, ikinci uygulamanın açık uçlu sorulardan oluşan ‘pasaparola oyunu’, üçüncü uygulamanın kavram ve başlık eşleştirme, dördüncü uygulamanın açık uçlu sorular, beşinci uygulamanın ayet ve kavram eşleştirme, altıncı uygulamanın D/Y seçimli sorular, yedinci uygulamanın kare bulmaca, sekizinci uygulamanın karışık verilmiş kelimeleri sıralayıp anlamlı cümle oluşturma, dokuzuncu uygulamanın karışık verilen ayetleri düzgün sıralama, onuncu uygulamanın da Ayet’el Kürsi’nin Arapça, Türkçe ve sesli okunuşundan oluştuğu görülmektedir. Aslında uygulamalar bölümüne bakıldığında on

uygulamanın da farklı yöntem ve teknik kullandığı bu açıdan oldukça zengin içeriklere sahip olduğu görülmüştür. Ancak her bir uygulama tek tek ele alındığında yalnız bir yöntemle sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla on uygulamanın yeterli olduğunu söylemek zorlaşmaktadır.

3.4.9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi

Etkileşimli içeriklerde açık, anlaşılır yönergelerin, anlamlı ve zamanında geri bildirimlerin önemi oldukça fazladır denilebilir. Uygulamalardan biri seçilip tıklandığında ‘<https://dogm.eba.gov.tr/etkilesimli/icerik/...>’ diye yeni bir sekme açılmakta ve karşımıza uygulamanın içeriği çıkmaktadır. Her uygulamanın başında ‘Kader ve kaza ile ilgili kavramları ayetlerle eşleştiriniz.’, ‘Ayetel-Kürsi’nin okunuşunu sıralayınız. Sayfa altında bulunan kontrol et butonunu tıklayınız’ gibi yönergesi bulunmaktadır. Uygulamaların hemen altında ise ‘Kontrol Et’, ‘Cevapları Göster’ gibi seçeneklerle sonuçlar gösterilmektedir. Her uygulamanın sonunda doğru ve yanlış yapılan sorular ile doğru seçenekler anında gösterilerek uygun zamanda geri dönüt verilmektedir. Yalnızca şekil 21’de verilen altıncı uygulamada doğru veya yanlış olarak kodlanmış cümlelerin doğruluğu ve yanlışlığını seçmemiz istenmektedir.

Şekil 3- 17: 6. Uygulama Görseli

Verilen yönergenin uygulamayı en başta anlamak için yetersiz olduğu düşünülmektedir. Eğer cevabımız doğru ise bir sesle anında geri dönüt verilip * kısmında puan 10 sayı artmaktadır. Yanlış ise yine bir sesle dönüt verilmekte fakat puan değişmemektedir. Yanlış cevaplanan sorular doğrusunu işaretleyene kadar tekrar tekrar ekrana gelmektedir. Toplam dokuz soru bulunmakta verilen 60 saniyenin ise yetersiz olduğu düşünülmektedir.

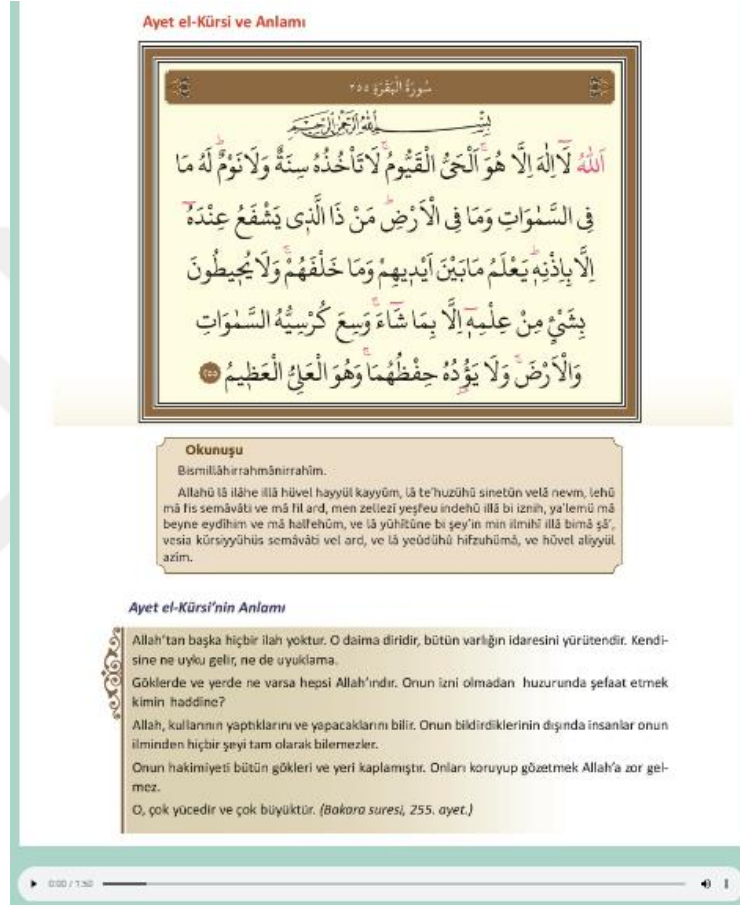
Şekil 3- 18: 6. Uygulama Sonuç Görseli

Sorular tamamlandığında Şekil 3-18’de yansıtılan puanlama ekranı karşımıza çıkmaktadır. Ancak puanlamanın nasıl yapıldığına dair hiçbir açıklama yer almamaktadır. Üzerine düşünüldüğünde soru bitiminde kalan sürenin on ile çarpıldığı görülmektedir. Daha sonra doğru cevapla alınan puanlar ile çarpılan puanlar toplanmaktadır. Böylece öğrencinin toplam puanı ekrana yansıtılmaktadır. Görüldüğü üzere altıncı uygulama karmaşık bir yapıya sahiptir. Ayrıca bu durumu açıklayıcı bir yönerge de yer almamaktadır. Bu sebeple altıncı uygulama ‘kısmen yeterli’ diğer dokuz uygulama ise ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.4.10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması

Uygulamalar incelendiğinde sekiz uygulamanın ses barındırmayan yalnızca

görüntülü, etkileşimli içerik olduğu görülmektedir. Görüntüler ise oldukça net ve anlaşılırdır. Bu da uygulamanın etkililiği için önemlidir. Altıncı uygulamada ise ‘Doğru’ veya ‘Yanlış’ seçenek için bildirim sesi şeklinde bir geri dönüt verilmektedir. Ses ile de doğru veya yanlış olduğu anlaşılabilir.

Şekil 3- 19: 10. Uygulama Görseli

Şekil 3.19’da verilen onuncu uygulamada ise Ayet’el Kürsi’nin Arapça metni, okunuşu, anlamı ve sesli şekilde okunuşu verilmektedir. Okunuştaki ses de oldukça net, açık ve anlaşılırdır. Dinlerken aynı zamanda görselinden rahatlıkla takip edilebilir. Böylece hem göze hem kulağa hitap ettiğinden öğrenme daha kalıcı olacaktır da denilebilir. Bu bağlamda on uygulama da ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.5. KONU ANLATIMI

Yapılan araştırmaların birinde öğrencilere 'EBA Ders web sitesi ders konularını öğrenmenizde ne türlü katkılar sağlamaktadır?' sorusunu yöneltilmiş, onlardan da 'başarı artırma, konu tekrarı ve test çözme' cevaplarını alınmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere öğrenciler EBA Ders web sitesini okula yardımcı bir kaynak olarak görmektedirler. Öğrenciler EBA Ders web sitesinin yararlarını sayarken; sınavlara hazırlık, ders tekrarı yapma ve konuları pekiştirme yönlerinden bahsetmişlerdir. Bu durum göstermektedir ki öğrenciler ders ve sınavlarına faydalı olduğunu düşündüğü için EBA Ders web sitesinin kullanmaktadır. (Tüysüz & Çümen, 2016, s.292)

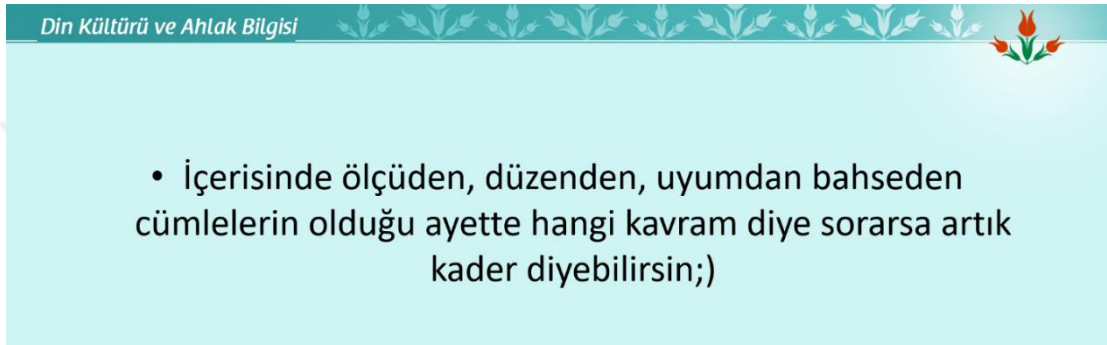
Kana & Aydın (2017, s.1502) ise yaptıkları araştırmada öğretmen ve öğrencilerin EBA'yı en çok kullanma sebeplerinden birinin konu anlatımlı videolar olduğunu tespit etmiştir. Öğrenciler sürekli sınava girdikleri için sık sık konu tekrarı ve test çözümü yapmaktadırlar. Öğrencilerin bu ihtiyaçlarını da EBA karşılamakta, öğrencilerin EBA'yı çoğunlukla test çözmek ve konu anlatımlarını dinleyip, okumak için kullandıkları görülmektedir.

Konu anlatımı kısmında seçilen ders ve ünite ile ilgili pdf, powerpoint, etkileşimli içerik, word ve video türünde konu anlatım içerikleri bulunmaktadır. Öğrencinin bireysel ve mekândan bağımsız öğrenmesine fırsat sunan bu bölüm öğretmen için de konu tekrarı ve pekiştirme için kullanılabilir. Bu bölümden seçilen 10 örneğin incelemesi şu şekildedir:

3.5.1. İçeriğin Bilimselliği

Konu anlatım içerikleri bilimsellik ilkesi açısından incelenmiştir. On içeriğin dokuz tanesi 'yeterli' olarak değerlendirilmiştir. İçerikler geçerli, güvenilir ve objektif bilgilere dayandırılmaktadır. Bu dokuz içerikten iki tanesi ise EBA tv yayınıdır ve bilimsel ilkelere özen gösterilerek hazırlanan içerikler olduğu kabul edilmektedir. İncelenen 1. İçerik, 4. İçerik, 5. İçerik ve 6. İçerikte toplam 24 tane ayet meali yer almaktadır. Bu meallerden 8 tanesi Diyanet, 4 tanesi de başka yazarların meallerinden alınmıştır. Kalan 12 meal ise hiçbir meal ile kelime olarak bire bir aynı değildir. Ancak

alınan tüm örneklerin anlam bakımından Diyanet'in mealleri ile tutarlı ve uyumlu olduğu görülmüştür. '8. Sınıf Kaza Kader Kavramları' isimli PowerPoint türü dördüncü içeriğe şekil 24'te gösterildiği gibi bireysel yorum katılmıştır. Ayrıca başka bir slaytta bir sayfaya yalnızca 'CİBRİL HADİS-İ ŞERİFİ' yazılmış ve herhangi bir açıklama yapılmadan konuya devam edilmiştir. Bu sebeple dördüncü içeriğin bilimsellik ilkesine uygunluğu 'kısmen yeterli' olarak kabul edilmiştir.

Şekil 3- 20: Konu Anlatımı 4: Powerpoint sunu sayfası

3.5.2. İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu

Seçilen konu anlatımı içerikleri öğretim programında yer alan kazanımları karşılama açısından incelenmiştir. Seçilen içerikler, türleri ve kazanımları Tablo 5.1.deki gibidir.

Tablo 3- 12: Araştırmada İncelenen Konu Anlatım İçerikleri, Türleri ve Kazanımları

İçerik Adı	Türü	1.Kazanım: Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.	2.Kazanım: İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.	3.Kazanım: Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.	4.Kazanım: Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.	5.Kazanım: Hz. Musa'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.	6.Kazanım: Ayet el- Kürsi'yi okur, anlamını söyler.
1.İnsanın İradesi ve Kader	Video		✓				
2. Kader İnancı- Kader ve Kaza Kavramları	Video	✓					
3.Kader İnancı (Soru Çarkı)	Etkileşimli İçerik			✓			
4. 8. Sınıf Kaza Kader Kavramları	Ppt Sunusu	✓					
5.Kader ve Kaza İnancı Soru Çözümü – 3	Video	✓	✓	✓			
6.Kaza ve Kader Konusu Özeti	Pdf	✓	✓	✓	✓		✓
7. Kaderle İlgili Kavramlar- 2	Video			✓	✓		
8. Kaderle İlgili Kavramlar	Etkileşimli İçerik			✓			
9.Kader Hakkındaki Doğrular ve Yanlışlar	Görsel				✓		
10. Hz. Musa'nın Hayatı	Pdf					✓	

Tabloya bakıldığında öğretim programında yer alan tüm kazanımlarla ilgili içerik hazırlandığı görülmektedir. Öğretmen konu anlatımı içeriklerinden dilediği kazanımla ilgili içerik bulabilmektedir. Yine öğrenciler eksik kaldıkları, pekiştirmek istedikleri kazanıma göre konu anlatım içeriği tercih edebilmektedirler. Öğretim programında yer alan altı kazanımın tamamını kapsayan bir konu anlatımı içeriği bulunmamaktadır. Ancak yedi içerik açıklamasında yer alan kazanımı karşılamaktadır. Bu sebeple ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir. Kalan üç içerik ise şöyledir:

İkinci içerik videonun kazanımı ‘Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.’ şeklinde verilmiştir. Şekil 25’te belirtildiği üzere videoda kader ve kaza kavramları açıklanmıştır devamında da TEOG sınavında çıkmış iki örnek soru çözülmüştür. Kader ve kaza kavramını açıklarken herhangi bir ayet veya hadisten yararlanılmamıştır. Bu durum kazanımı verebilmek için yetersiz görülmektedir. MEB DKAB Öğretim Programı’nda bahsedilen kazanım:

8.1.1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

⇒ *Allah’ın (c.c.) her şeyi bir ölçüye göre yaratmasına,*

⇒ *Sünnetullah kavramı kapsamında evrendeki fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalara yer verilir.’*

Şeklinde verilmektedir. Yine ikinci içerik olan videoda yasalara dair herhangi bir bilgi ise bulunmamaktadır. Bu durum da içeriğin kazanımı tam olarak kapsamadığını göstermektedir.

KADER İNANCI-KADER VE KAZA KAVRAMLARI

KADER

- **Kelime Anlamı:** Ölçü, miktar, düzen, değer verme, hükmetmek, gücü yetmek, belirlemek
- **Terim Anlamı:** Allah'ın ezelden ebede kadar olacak her şeyin zamanı, yeri ve özelliklerini sınırsız bilgisiyle takdir etmesi yani belirlemesidir.
- Plandır.
- **İlgili Sıfatlar:** İlim, İrade
- Kur'an'da; ölçü, ahenk, denge, düzen, yasa anlamlarına gelir.

KAZA:

- **Kelime Anlamı:** Emir, hüküm, bitirmek, yaratmak, karara bağlamak.
- **Terim Anlamı:** Allah'ın ezelde irade ve takdir ettiği her şeyi yeri ve zamanı gelince ezeldaki ilim ve takdire uygun olarak yaratmasıdır.
- Planın gerçekleşmesidir.
- **İlgili Sıfatlar:** Kudret, Tekvin(Yaratma)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi > 8. Sınıf > Kader İnancı

Bu video Kader İnancı Ünitesi ile ilgili LGS'ye yönelik özet bilgiler içermektedir.

KAZANIM

Görme Engelliler Ortaokulu - İmam Hatip Ortaokulu - İşitme Engelliler Ortaokulu - Ortaokul - Ortopedik Engelliler Ortaokulu - Özel Eğitim Ortaokulu
 8. Sınıf > Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi > Kader İnancı
 • DKB20180801K01 Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

Şekil 3- 21: Konu Anlatımı İkinci İçerik Video Görüntüsü

Dördüncü içerik Powerpoint sunusunun kazanımı ‘Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.’ şeklinde verilmiştir. Sunuya baktığımızda Allah’ın evrene koyduğu düzene dair ayetlerden örnekler verilerek kader ve kaza kavramlarının açıklandığı görülmektedir. Ancak öğretim programında bu kazanımın altında yer alan sünnetullah kavramı ve evrensel yasalara dair hiçbir içerik bulunmamaktadır. Dolayısıyla kazanımı tam karşılayamamaktadır.

Altıncı içerikte de kader ve kaza konusunun özeti pdf türünde verilmiştir. Bu konu anlatımı örneğinin açıklamasında beş kazanım yer almaktadır. Fakat içerik incelendiğinde ‘Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.’ kazanımına dair herhangi bir örnek bulunmadığı görülmektedir.

Bu bulgulara dayanarak üç konu anlatımı ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.5.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı

Tablo 3.13’de ünite kazanımları, yıllık planda ayrılan ders süreleri, incelenen on içerik, türleri ve süreleri verilmektedir.

Tablo 3- 13: Öğretim Programındaki Kazanımlar, Yıllık Planda Ayrılan Ders Süreleri ve Araştırmada İncelenen Konu Anlatım İçeriklerinin Türleri ve Süreleri

Kazanımlar	Yıllık Planda Ayrılan Ders Saati	1.İçerik (Video) Süre: 6.29	2.İçerik (Video) Süre: 5.21	3.İçerik (Etkileşimli) Süre: Yok	4.İçerik (Ppt) Süre: Yok	5.İçerik (Video) Süre: 30.11	6.İçerik (Pdf) Süre: Yok	7.İçerik (Video) Süre: 26.22	8.İçerik (Etkileşimli) Süre: Yok	9.İçerik (Görsel) Süre: Yok	10.İçerik (Ppt) Süre: Yok
8.1.1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.	2		✓		✓	✓	✓				
8.1.2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.	4	✓				✓	✓				
8.1.3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.	3			✓		✓	✓	✓	✓		
8.1.4. Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.	1						✓	✓		✓	
8.1.5. Hz. Musa’nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.	2										✓
8.1.6. Ayet el-Kürsi’yi okur, anlamını söyler.	2						✓				

Tablo incelendiğinde kazanımların hedeflenen süre bazında dengeli dağıtılmadığı görülmektedir. Örneğin iki ders saati ayrılan altıncı kazanımda bir içerik bulunurken yine iki ders saati ayrılan birinci kazanımda dört içerik bulunmaktadır. Konu anlatımı içerikleri tek başına incelendiğinde de hiçbirinin kazanım için ayrılan süreye ulaşamadığı görülmektedir. Bu sebeple on konu anlatımının da yeterli olmadığı görülmüştür.

3.5.4. İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi

On konu anlatım içeriği bilgi hatası ve yazım yanlışı açısından incelenmiş ve herhangi bir hataya rastlanmamıştır. Bu sebeple on içerik de ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

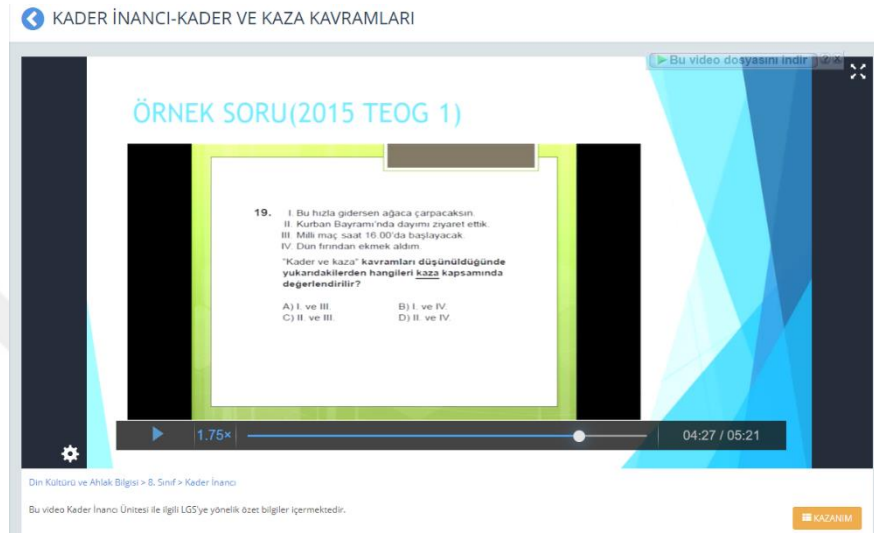
3.5.5. İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu

EBA konu anlatımı içerikleri incelendiğinde sekizinci sınıfın yaş ve sınıf seviyesine uygun olarak hazırlandığı görülmüştür. Dilin sadeliği içeriğin anlaşılabilirliği ile doğru orantılı görülmektedir. Örneğin ‘Kader İnancı (Soru Çarkı)’ başlıklı 3. uygulamada kader inancı ile ilgili kavramlar verilerek açıklanması istenilmektedir. Bu etkileşimli içerikte yer alan ‘Rızık, ecel, tevekkül, ömür’ vd. kavramların tamamı 8. Sınıf ders kitaplarında yer alan ve sınıfta konu işlenirken bahsedilen kavramlardır. Yine ‘Kader ve Kaza İnancı Soru Çözümü-3’ başlıklı 5. Uygulamaya bakıldığında örnek sorularla ünite değerlendirilmesi yapıldığı görülmektedir. Soruların tamamı bakanlık tarafından yayınlanan örnek sorular olup 8. sınıf seviyesine uygun hazırlanmıştır. Videoda soru çözümü yapan hocamız da soruları öğrencilerin anlayabileceği bir dil ile açık ve sade şekilde anlatmaktadır. İçerikler incelendiğinde dil açısından sade, anlaşılır ve açık olduğu görülmektedir. Bu sebeple on içerik ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.5.6. İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi

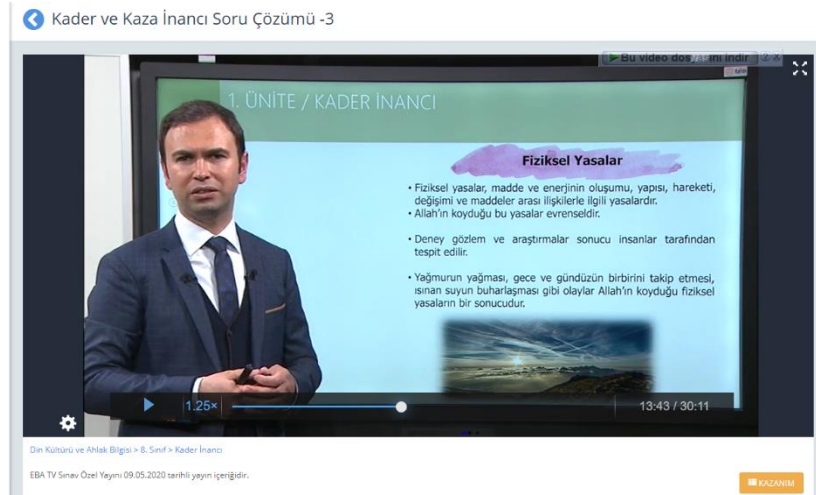
Günlük hayatla ilişkilendirilen konuların daha kalıcı öğrenmelere yol açtığından bahsedilmişti. EBA konu anlatım içerikleri incelendiğinde beş içeriğin ‘kısmen yeterli’, dört içeriğin ‘yeterli’, bir içeriğin de ‘yeterli değil’ olarak derecelendirildiği

görülmektedir. Zayıf olarak derecelenen içerik Hz. Musa'nın hayatını konu alan pdf türü içeriktir. İçeriğe bakıldığında aşama aşama Hz. Musa'nın hayatı anlatılmıştır içerik sonunda da şema olarak verilmiştir. Ancak günlük hayatla bağlantı kurularak bu kıssadan almamız gereken derslere hiç değinilmemiştir.

Şekil 3- 22: İkinci Konu Anlatımı Video Görseli

Şekil 3-22'de verildiği gibi orta olarak derecelendirilen içeriklerde ise günlük yaşamla bağlantılı birkaç örnek verilmiş ve içeriğin geneline oranladığımızda da örnekler az bulunmuştur.

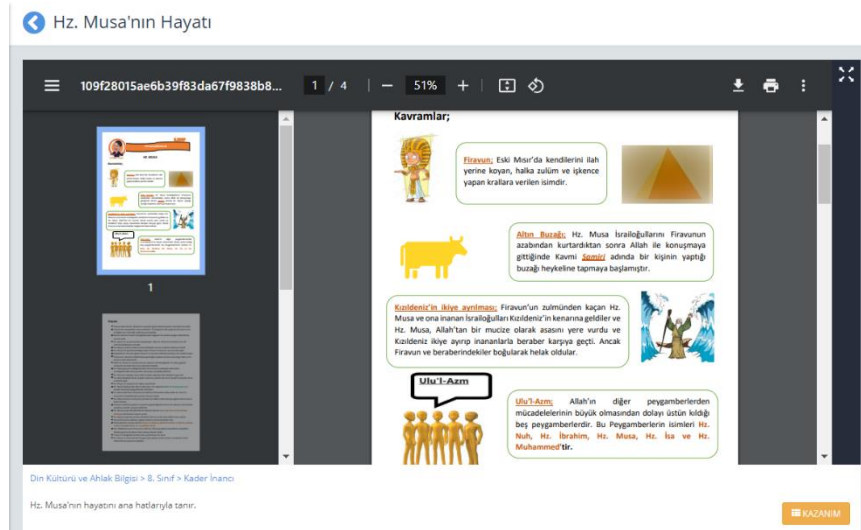

Şekil 3- 23: Beşinci Konu Anlatımı Video Görseli

Yine görselde (Şekil 3-23) verildiği üzere ‘yeterli’ olarak derecelendirilen içeriklerde konuya günlük hayatımızdan örnekler verilerek bağlantı kurulmuştur. Bu da etkili ve kalıcı öğrenme üzerinde oldukça etkilidir denilebilir.

3.5.7. Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması

Yapılan araştırma ve literatür tarama sonuçlarına dayanarak konu anlatımı içerikleri görsel ve metin uyumu açısından incelenmiştir.

Şekil 3- 24: Onuncu Konu Anlatımı İçerik Görseli

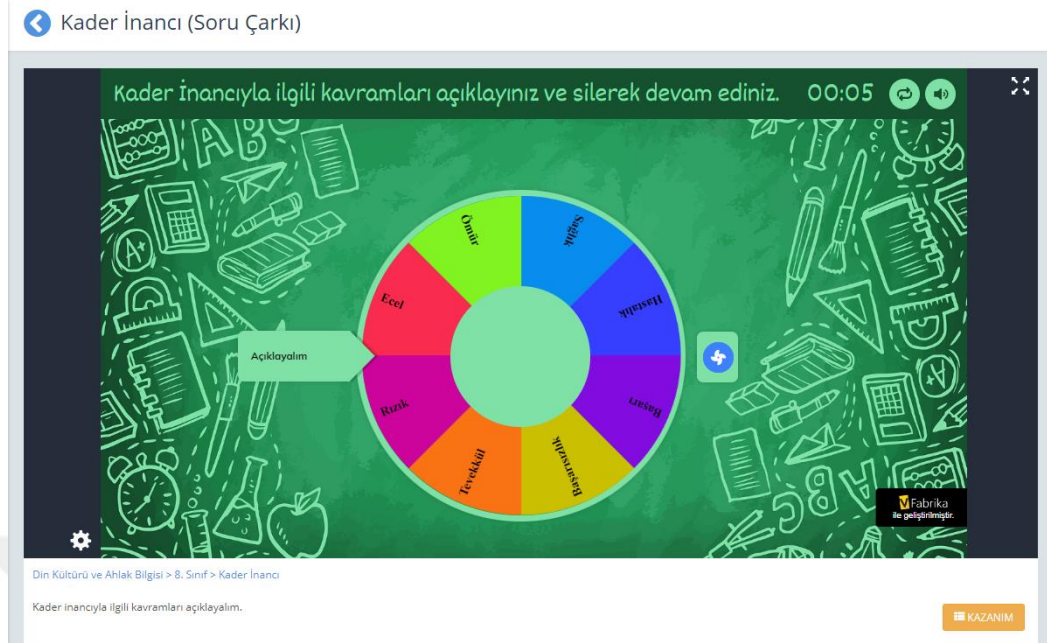
Görseli örnek olarak verilen (şekil 28) Hz. Musa'nın hayatını konu alan onuncu içerikte de görüldüğü üzere içerikler başlık ile uyumlu şekilde verilmiş ve metine uygun görseller kullanılmıştır. Bu görseller sayesinde akılda kalıcılığın artırıldığı söylenebilir. Diğer dokuz içerik için de aynı şeyi söylemek mümkündür. Metinler başlık ve kullanılan görsellerle uyumludur. Bu sebeple on içerik de 'yeterli' olarak değerlendirilmiştir.

3.5.8. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması

Konu anlatım içerikleri incelendiğinde (bkz. Tablo. 5) alınan bir ve ikinci örneğin video, üçüncü örneğin etkileşimli içerik, dördüncü örneğin powerpoint sunusu, beşinci örneğin video, altıncı örneğin pdf, yedinci örneğin video, sekizinci örneğin etkileşimli içerik, dokuzuncu örneğin görsel, onuncu örneğin de pdf türünde olduğu görülmektedir. Konu anlatım videoları yine içerisinde testler bulundurmakta, etkileşimli içerikler açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu bize konu anlatım içeriklerinin çeşitlilik açısından zengin olduğunu göstermektedir. Ancak içerikleri tek tek değerlendirdiğimizde yalnızca bir türe örnek oluşturduğu için on içerik de 'yeterli değil' olarak derecelendirilmiştir.

3.5.9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistemik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi

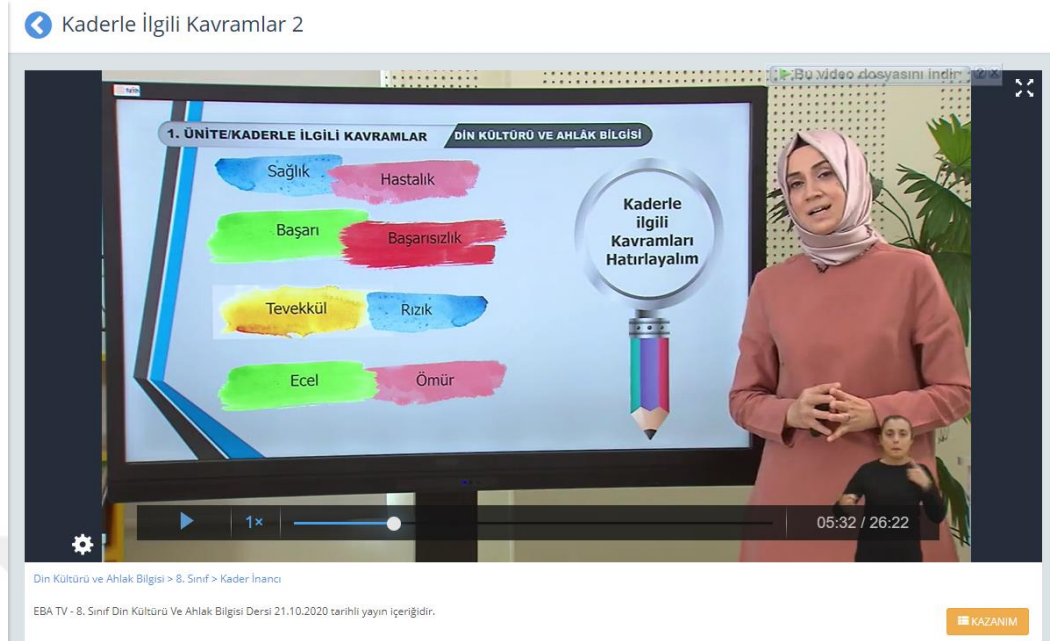
Konu anlatım içeriklerini incelendiğinde video türü içeriklerde konu anlatılıp ardından soru çözümü yapılmaktadır. Soruların doğru cevapları sebepleriyle açıklanarak geri dönüt verilmektedir. Pdf ve powerpoint türü içeriklerde ise konu açık ve anlaşılır şekilde özetlenmektedir. Alınan konu anlatım örneklerinde etkileşimli iki içerik bulunmaktadır.

Şekil 3- 25: Üçüncü Konu Anlatımı Görseli

3.5.10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması

Konu anlatımı içerikleri incelendiğinde powerpoint, görsel ve pdf türündeki içeriklerin yazılarının ve görüntülerinin oldukça net, anlaşılır olduğu görülmektedir. Etkileşimli içeriklerde de ses görüntü ile eş zamanlı ve anlaşılırdır.

Şekil 3- 26: Yedinci Konu Anlatımı Görseli

Görseli örnek olarak verilen (şekil 30) video türü içeriklerde de ses ve görüntü oldukça net anlaşıldır. Ayrıca ses görüntü ile eş zamanlı olarak devam etmektedir. EBA tv yayını olan konu anlatımı içeriklerinde profesyonel çekim yapıldığından aksini düşünmek imkansızdır. Yine bu içeriklerin metin ve renk uyumu açısından da etkili olduğu söylenebilir. Bu sebeple on konu anlatımı içeriği de ‘yeterli’ olarak değerlendirilmiştir.

3.6. EBA SORULARI

Çoktan seçmeli testler, her soruya bağlı olarak çeşitli cevap seçenekleri sunan bir sınav formatıdır. Öğrenciler, sunulan seçenekler arasından doğru cevabı veya en uygun olanı seçerek işaretlerler. Bu tür testlerde öğrencinin seçeneği belirleme yeteneği, verilen cevaplar arasından en uygun olanı bulmaya dayanır; dolayısıyla, cevapların tamamen öğrenciye özgü seçimini sağlamaz (Tan, Kayabaşı ve Erdoğan, 2002, s. 335).

"Okuduğunu Anlama Becerisinin Değerlendirilmesinde Çoktan Seçmeli Testlerle Açık Uçlu Yazılı Yoklamaların Karşılaştırılması" konulu çalışmada öğrenciler, çoktan seçmeli testlerde açık uçlu sorulardan daha başarılı olmuşlardır. Bu başarı, açık uçlu sınavlarda öğrencilerin metni dikkatlice okuyup anlaması ve yazılı olarak ifade

etmesi gereğinden kaynaklanmaktadır. Çoktan seçmeli testlerde ise öğrenci, metni okumak yerine, seçenekler arasından en uygun olanı seçmek zorundadır (Temizkan ve Sallabaş, 2015, s. 217).

Güneş (2012, s. 32-33), "Testlerden etkinliklere Türkçe öğretimi" adlı araştırmasında, Türkiye'deki Türkçe derslerinde eski uygulamaların sürdüğünü ve çoktan seçmeli testlerin hâlâ kullanıldığını belirtmektedir. Yeni öğretim programları etkinliklere ağırlık verirken, çoktan seçmeli testlerin yerine bu etkinliklerin öne çıkması gerektiğini vurgulamaktadır. Çoktan seçmeli testler, bilimsel açıdan zayıf olup, öğrencilerin dil ve zihinsel becerilerini yeterince geliştirememekte, konuşma ve yazma becerilerini değerlendirememektedir. Bu nedenle, Türkçe öğretiminde etkinlik, görev ve projelere daha fazla önem verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Çakan (2004, s. 99)'ın yaptığı araştırmaya göre, ortaöğretim öğretmenleri yazılı yoklamaları tercih ederken, ilköğretim öğretmenleri en sık çoktan seçmeli maddeleri kullanmaktadır.

Diğer bir araştırmaya göre de çoktan seçmeli testler, çocuklardaki yorumlama yeteneğini ölçmede yetersiz kalır; yaratıcı düşünme ve yorumlama yeteneğini geliştirmede etkili değildir. Bu testler, öğrencilerin problem çözme, araştırma, yorumlama, karşılaştırma, tartışma, analiz etme, çözümleme, birleştirme ve değerlendirme yeteneklerini zayıflatabilir (Üstüner ve Şengül, 2004, s. 202-204).

Buna rağmen ülkemizde, on binlerce adayın girdiği sınavların teknik gereksinimleri nedeniyle çoktan seçmeli testler dışında bir sınav yöntemi kullanma olasılığı genellikle bulunmamaktadır.

Sorular aracılığıyla öğrenciler öğrendikleri bilgiyi ezber boyutundan çıkarıp anlama ve yorumlamaya yönelik kullanabilirler. Sorular, öğrencilerin bilgileri analiz etmelerini, mantıklı çıkarımlar yapmalarını sağlayabilir. Sorular sayesinde öğrenilen bilgiler pekişerek kalıcı hale gelebilir. Kendi başına soru çözmek öğrencinin bağımsız öğrenme yeteneğinin gelişmesine katkı sağlayabilir ve problem çözme becerisini geliştirebilir. Bu sebeplerle 8. sınıfta soru çözme önemli bir öğrenme aracıdır denilebilir ve öğrencilerin sınavlara daha etkili hazırlanmalarına imkân sağlayabilir. Öğrencilerin en çok soru çözdükleri yıl olması ve zaman, mekândan bağımsız, ücretsiz bir eğitim platformu olması sebebiyle EBA 8. sınıfta oldukça etkin kullanılabilir. Bu durum da

EBA'daki soruları inceleme zorunluluğu doğurmaktadır. Sistematik örnekleme ile seçilen 10 sorunun incelemesi şu şekildedir:

3.6.1. İçeriğin Bilimselliği

EBA soruları kısmındaki on içerik de incelenmiş tamamının bilimsellik ilkesine uygun olarak objektif, güvenilir ve doğru bilgiler içerdiği görülmüştür. Lise giriş sınavına hazırlanan öğrenciler için çözdüğü içeriğin, gördüğü örneklerin bilimselliği sınava hazırlık sürecinde çelişkiye düşmemek açısından oldukça önemlidir denilebilir. Bilimsellik için kriterlerden biri olan ayet meallerine bakıldığında soru 3, soru 5, soru 6 ve soru 7'de meallerin olduğu görülmektedir. Sorularda yer alan toplam on mealin beş tanesi Diyanet'in meallerinden alınmıştır. Kalan ayetlerin mealleri ise Diyanet mealleri ile mana bakımından tutarlıdır. Bu sebeplerle on içerik de 'yeterli' olarak derecelendirilmiştir.

3.6.2. İçeriğin Öğretim Programında Yer Alan Tüm Kazanımları Karşılama Durumu

EBA soruları öğretim programındaki tüm kazanımları karşılaması açısından değerlendirilmiştir. Her bir soru açıklamasında yer alan kazanım baz alınarak derecelendirilmiştir. Sorular ve kazanımları şu şekildedir:

Soru 1:

İnsanın iradesiyle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A İnsan iradesi cüz-i iradedir.

B Allah'ın (c.c.) iradesinin yanında çok küçük bir iradedir.

C İnsanın sorumlu tutulmasının sebebidir.

D İnsan iradesi olmasaydı da yaptıklarından sorumlu tutulurdu.

Kazanım: İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.

Soru 2:

- Etle beslenen hayvanların çene yapısı ile otla beslenen hayvanların çene yapılarının farklı olması
- Güneş'in, Ay'ın ve Dünya'nın birbirlerine olan mesafeleri, kendi yörüngelerinde hareket etmeleri
- Toplumu oluşturan bireyler arasında geçim imkânları, sağlık ve eğitim gibi alanlarda şeref ve itibar açısından ayrımcılık olmamasının huzur ve güven ortamı oluşturması

Evrensel yasalarla ilgili verilen bu örneklerin doğru sıralaması aşağıdakilerden hangisidir?

A Fiziksel-Biyolojik-Toplumsal

B Biyolojik-Fiziksel-Toplumsal

C Toplumsal-Biyolojik-Fiziksel

D Fiziksel-Toplumsal-Biyolojik

Kazanım: Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

Soru 3:

I. "O, sizi bir çamurdan yaratan... Size bir yaşam süresi tayin edendir."

(En'âm suresi, 2.ayet)

II. "Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak. "

(Rahmân suresi, 26.ayet)

III. "Allah'ın sizi rızıklandığı şeylerden helal ve temiz olarak yiyin. "

(Nahl suresi, 114. ayet)

IV. "insan için ancak çalışmasının karşılığı vardır. "

(Necm suresi, 39. ayet)

Numaralanmış ayetler sırasıyla hangi kavramlarla ilişkilidir?

	I	II	III	IV
A	Ecel	Ömür	Rızık	Emek
B	Ömür	Ecel	Rızık	Emek
C	Ömür	Ecel	Emek	Rızık
D	Emek	Ecel	Ömür	Rızık

Kazanım: Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Soru 4:

Osman amca, mahallemizin manavıdır. Her sabah manav dükkanını açtığında şöyle dua etmektedir. "Allah'ım! Hayırlı ve bereketli kazanç elde etmeyi nasip et. Evime helal lokma götürmeyi nasip et."

Yukarıdaki metinde verilen kavramlardan hangisi vurgulanmıştır?

A Ömür
B Başarı
C Sağlık
D Rızık

Kazanım: Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Soru 5:

Evrendeki her şey Allah'ın kaderde belirlediği yasalara göre hareket eder. Bu yasalara sünnetullah veya âdetullah denir. Evrendeki yasalar fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalardan oluşur. Fiziksel yasalar; madde ve enerjinin yapısı, hareketi, değişimi ve maddeler arası ilişkiler ile ilgilidir. Allah'ın koyduğu fiziksel yasalar, insanlar tarafından araştırma, deney ve gözlem sonucunda tespit edilir. Biyolojik yasalar; canlıların doğması, gelişmesi ve üremesi gibi özellikleri ile ilgilidir. Bu yasalar da tıpkı

fiziksel yasalar gibi araştırma, deney ve gözlem sonucunda tespit edilir. Allah; bitkilerin, hayvanların, insanların yapı ve işlevlerini biyolojik yasalara bağlı kılmıştır. Toplumsal yasalar ise, toplumun düzenli bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için uyması gereken yasalar ile ilgilidir. Sevgi, kardeşlik, barış, adalet, kul hakkı, göç etmek, ibret almak gibi ilkeler, toplumsal yasaların kapsamındadır.

Verilen metne göre aşağıdaki ayetlerden hangisinde; fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalara örnek vardır?

A “Size tohumlar, bitkiler, sarmaş dolaş olmuş bağlar bahçeler yetiştirmek için yoğunlaşmış bulutlardan bol yağmur indirdik.” (Nebe suresi, 14-16. ayetler)

B “Yeryüzünü enine boyuna uzatan, onda sabit dağlar ve ırmaklar meydana getiren, orada meyvelerin her birinden çiftler çiftler yaratan O’dur. Geceyi de gündüzün üzerine O bürüyüp örtüyor. Düşünen insanlar için şüphesiz bütün bunlarda ibretler vardır.” (Ra’d suresi, 3. ayet)

C “O, geceyle gündüzü, Ay ile Güneş’i hizmetinize verdi; yıldızlar da O’nun emrine boyun eğmişlerdir. Bunda aklını kullanan bir topluluk için önemli ibretler vardır.” (Nahl suresi, 12. ayet)

D “Güneş’i aydınlatıcı, Ay’ı ise aydınlık yapan, yılların sayısını ve hesaplamasını yapasınız diye ona menziller belirleyen O’dur...” (Yunus suresi, 5. ayet)

Kazanım: Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

Soru 6:

Bu yasalara uygun davranmak, insanların çevresiyle uyum içerisinde olmasını sağlar. İnsanlar bu sayede birbirlerinin hak ve hukuklarını gözetir ve zarar verici davranışlardan kaçınırlar. Yapılan haksızlığın mutlaka bir karşılığının olduğu ve bundan tüm toplumun etkileneceği konusunda bir ayette şöyle buyrulur: “Birde öyle bir fitneden sakının ki o, içinizden sadece zulmedenlere erişmekle kalmaz (umuma sirayet ve hepsini perişan eder)...” (Enfal suresi - 25. ayet)

Yukarıda verilen bilgiler hangi Evrensel Yasa ile ilgilidir?

- A Fiziksel Yasa
- B Biyolojik Yasa
- C Ekonomik Yasa
- D Toplumsal Yasa**

Kazanım: Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

Soru 7:

“Kim iyi bir iş yaparsa faydası kendisinedir ve kim kötülükte bulunursa zararı kendisinedir...” (Fussilet suresi, 46. ayet)

Verilen ayette vurgulanan asıl husus aşağıdakilerden hangisidir?

- A Emek ve rızık
- B Hastalık ve sağlık
- C Sorumluluk**
- D Tevekkül

Kazanım: Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Soru 8:

Bir işi yaparken, gerekenleri yerine getirmekle birlikte, kalben Allah’a bağlanıp ona güvenmek, sonucu O’ndan beklemek demektir.

Yukarıda açıklanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A Talih
- B Takdir
- C Teşebbüs**

D Tevekkül

Kazanım: Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Soru 9:

Bilimsel veriler gösteriyor ki atmosfer tabakası olmasaydı, atmosferde yanarak parçalanan meteorlar, büyük kütleler hâlinde dünyamıza düşer ve bize zarar verebilirdi.

Yukarıdaki örneği veren bir öğrenci Allah'ın evrene koyduğu yasalardan söz ediyor olabilir?

A Toplumsal Yasalar

B Biyolojik Yasalar

C Fiziksel Yasalar

D Hukuksal Yasalar

Kazanım: Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

Soru 10:

..... yasaları bilmek, insanların çevresiyle uyum içerisinde yaşamasını sağlar. Bu, insanların birbirlerinin haklarına özen göstermesine ve birbirlerine zarar verici davranışlardan kaçınmasına yardım eder.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A Toplumsal

B Biyolojik

C Fiziksel

D Evrensel

Kazanım: Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

Sorular incelendiğinde sekiz sorunun açıklamasında yer alan kazanımla uyumlu olduğu görülmüş ve ‘yeterli’ olarak derecelenmiştir. Sekizinci sorunun kazanımı ise ‘Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.’ şeklinde verilmiştir. Öğretim programında ise bu kazanım;

8.1.3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.

⇒ *Kavramlar; ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, sağlık ve hastalık ile sınırlandırılır; kavramlar, kaderle ilişkilendirilerek ele alınır.*

Şeklinde açıklanmıştır. Soruya bakıldığında soru metninde ve seçenekler arasında öğretim programında yer alan kavramlardan tevekkül harici herhangi bir kavrama rastlanmamıştır. Bu sebeple kazanımı kapsama açısından ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir. Onuncu soruya bakıldığında ise kazanımı ‘Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.’ olarak verilmiştir. Ancak soru öğretim programında yer alan:

8.1.1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.

⇒ *Allah’ın (c.c.) her şeyi bir ölçüye göre yaratmasına,*

⇒ *Sünnetullah kavramı kapsamında evrendeki fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalara yer verilir.*

Birinci kazanıma örnek oluşturmaktadır. Soru ve kazanım uyumsuz olduğundan ‘yeterli değil’ olarak derecelendirilmiştir.

3.6.3. Belirlenen Süreye Göre İçerik Dağılımı

Ünitelendirilmiş yıllık plana baktığımızda ilk kazanım olan ‘Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.’ a 2 ders saati ayrılmıştır. Sorulara baktığımızda ise 10 sorunun 4 tanesinin açıklamasında bu kazanım yer almaktadır. Ancak onuncu

sorunun açıklamasında başka kazanım yazsa da onuncu soru da bu ilk kazanım ile ilgilidir. Böylece 10 sorunun 5 tanesinin bu kazanıma ait olduğu söylenebilir. 10 sorunun yalnızca 1 tanesi ikinci kazanım olan ve ünitelendirilmiş yıllık planda 4 ders saati ayrılan ‘İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.’ ile alakalıdır. Üçüncü kazanım ‘Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.’ e dair 5 soru bulunmaktadır. Ancak daha önce belirtildiği gibi onuncu sorunun açıklamasında bu kazanım yer alsa da soru ilk kazanım ile alakalıdır. Bu durumda ünitelendirilmiş yıllık planda üç ders saati ayrılan bu kazanım ile ilgili 4 soru bulunmaktadır denilebilir. Öğretim programında yer alan ‘Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.’ ‘Hz. Musa’nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.’ ve ‘Ayet el-Kürsi’yi okur, anlamını söyler.’ kazanımlarına ait ise herhangi bir soru örneklenmemiştir. Bu verilere bakılarak 10 soru da ‘yeterli değil’ olarak derecelendirilmiştir.

3.6.4. İçerikte Bilgi Hatası Bulunmaması ve Yazım Yanlışı İçermemesi

Bilgi hatası ve yazım yanlışı içermeme bağlamında on soru incelenmiştir. Dokuz tanesinde herhangi bir yazım yanlışı veya bilgi hatasına rastlanmamıştır. Ancak Şekil 3-27’de verilen altıncı soruda ayet başındaki ‘Bir de....’ şeklinde yazılması gereken ‘de’ bağlacı bitişik yazılarak yazım yanlışı yapılmıştır.

Soru
✖

Bu yasalara uygun davranmak, insanların çevresiyle uyum içerisinde olmasını sağlar. İnsanlar bu sayede birbirlerinin hak ve hukuklarını gözetir ve zarar verici davranışlardan kaçınırlar. Yapılan haksızlığın mutlaka bir karşılığının olduğu ve bundan tüm toplumun etkileneceği konusunda bir ayette şöyle buyrulur: "Birde öyle bir fitneden sakının ki o, içinizden sadece zulmedenlere erişmekle kalmaz (umuma sirayet ve hepsini perişan eder)..." (Enfal suresi - 25. ayet)

- Yukarıda verilen bilgiler hangi Evrensel Yasa ile ilgilidir?

☐ A Fiziksel Yasa

☐ B Biyolojik Yasa

☐ C Ekonomik Yasa

☒ D Toplumsal Yasa

Çözüm

Toplumsal Yasa

🔍 KÜNYE
📋 KAZANIM
+ SEÇ

Şekil 3- 27: 6. Soru EBA Görseli

Bu nedenle dokuz soru ‘yeterli’ olarak derecelendirilirken, altıncı soru ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.6.5. İçeriğin İlgili Yaş ve Sınıf Seviyesine Uygunluğu

Soruların genel anlamda sekizinci sınıfın yaş ve gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlandığı görülmüştür. Ancak içeriğin yaş ve gelişim özelliklerine uygunluğuna bakarken kullanılan dilin, hedef kitlenin yaşına ve dil becerilerine uygunluğu da dikkate alınmalıdır. Altıncı sorunun metnine bakıldığında “Birde öyle bir fitneden sakının ki o, içinizden sadece zulmedenlere erişmekle kalmaz (umuma sirayet ve hepsini perişan eder)..." (Enfal suresi - 25. ayet) ayeti yer almaktadır. Ayette geçen fitne kelimesi ünite kavramları içerisinde yer almamaktadır ancak öğrencinin toplumdan aşına olduğu bir kelime olabilir. Yine umum ve sirayet kelimeleri de üniteye yer almayan ve toplumda sıklıkla kullanılmayan kelimeler olduğu düşünülmektedir. Bu durum sorunun anlaşılabilirliğini güçleştirmektedir. Bu sebeple altıncı soru ‘kısmen yeterli’ diğer dokuz soru ise ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

3.6.6. İçeriğin Günlük Yaşam ile İlişkilendirilmesi

EBA sorularından alınan on örnek incelenmiştir. Yedi soruda konular günlük yaşamla ilişkilendirilerek örnekler verilmiştir. Böylece öğrenmenin daha etkili ve kalıcı olacağı düşünülmektedir. Şekil 3-28’de verilen soru buna bir örnek oluşturmaktadır:

Soru

Evrendeki her şey Allah'ın kaderde belirlediği yasalara göre hareket eder. Bu yasalara sünnetullah veya âdetullah denir. Evrendeki yasalar fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalardan oluşur. Fiziksel yasalar; madde ve enerjinin yapısı, hareketi, değişimi ve maddeler arası ilişkiler ile ilgilidir. Allah'ın koyduğu fiziksel yasalar, insanlar tarafından araştırma, deney ve gözlem sonucunda tespit edilir. Biyolojik yasalar; canlıların doğması, gelişmesi ve üremesi gibi özellikleri ile ilgilidir. Bu yasalar da tıpkı fiziksel yasalar gibi araştırma, deney ve gözlem sonucunda tespit edilir. Allah; bitkilerin, hayvanların, insanların yapı ve işlevlerini biyolojik yasalara bağlı kılmıştır. Toplumsal yasalar ise, toplumun düzenli bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için uyması gereken yasalar ile ilgilidir. Sevgi, kardeşlik, barış, adalet, kul hakkı, göç etmek, ibret almak gibi ilkeler, toplumsal yasaların kapsamındadır.

Verilen metne göre aşağıdaki ayetlerden hangisinde; fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalara örnek vardır?

☐ A "Size tohumlar, bitkiler, sarmaş dolaş olmuş bağlar bahçeler yetiştirmek için yoğunlaşmış bulutlardan bol yağmur indirdik." (Nebe suresi, 14-16. ayetler)

☒ B "Yeryüzünü enine boyuna uzatan, onda sabit dağlar ve ırmaklar meydana getiren, orada meyvelerin her birinden çiftler çiftler yaratan O'dur. Geceyi de gündüzün üzerine O bürüyüp örtüyor. Düşünen insanlar için şüphesiz bütün bunlarda ibretler vardır." (Ra'd suresi, 3. ayet)

☐ C "O, geceyle gündüzü, Ay ile Güneş'i hizmetinize verdi; yıldızlar da O'nun emrine boyun eğmişlerdir. Bunda aklınızı kullanan bir topluluk için önemli ibretler vardır." (Nahl suresi, 12. ayet)

☐ D "Güneş'i aydınlatıcı, Ay'ı ise aydınlık yapan, yılların sayısını ve hesaplamasını yapasınız diye ona menziller belirleyen O'dur..." (Yunus suresi, 5. ayet)

[Çözüm](#)

Şekil 3- 28: 5. Soru EBA Görseli

On sorunun üç tanesi ise günlük yaşamla ilişkilendirilmemiş buna bağlı olarak ‘kısmen yeterli’ olarak derecelendirilmiştir. Şekil 3-29’da verilen 8. soruya bakıldığında ‘tevekkül’ kavramının tanımı verilmiş ve kavramın hangisi olduğu sorulmuştur. Burada tanımdan sonra günlük yaşamdan bir tevekkül örneği verilerek desteklenmesi konunun kalıcılığını arttırabilirdi.

Soru

Bir işi yaparken, gerekenleri yerine getirmekle birlikte, kalben Allah'a bağlanıp ona güvenmek, sonucu O'ndan beklemek demektir. Yukarıda açıklanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A Talih
B Takdir
C Teşebbüs
D Tevekkül

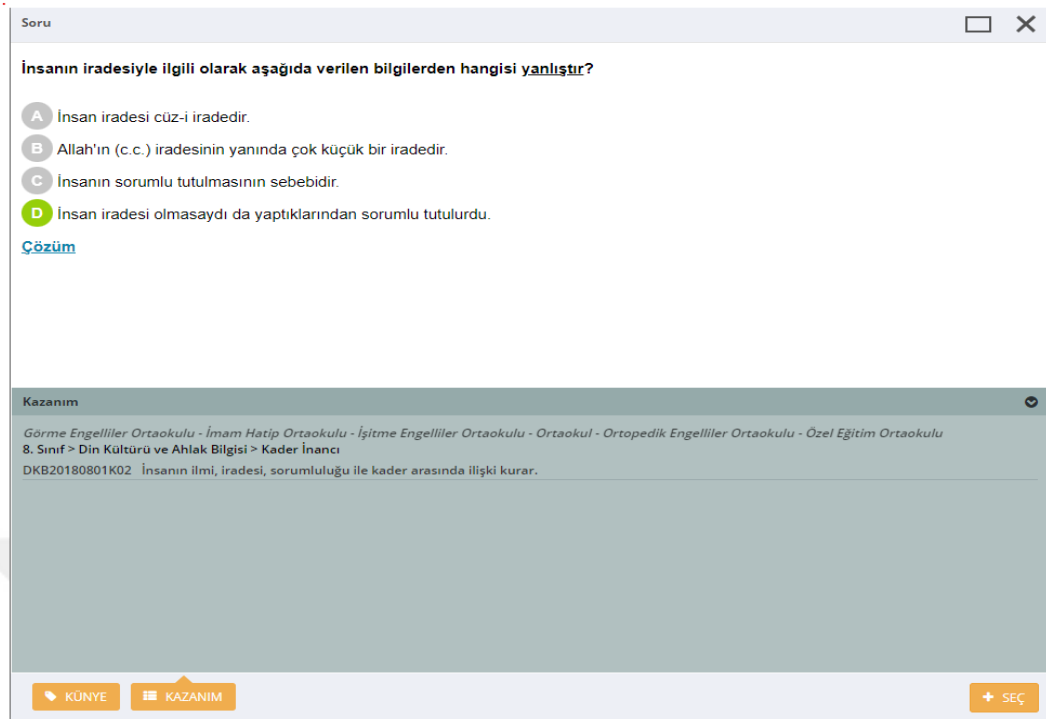
[Çözüm](#)

KÜNYE KAZANIM + SEÇ

Şekil 3- 29: 8. Soru EBA Görseli

3.6.7. Görsel ile Metni ve Alt Yazısının Uyumlu Olması

EBA soruları görsel ve metin uyumu açısından incelenmiştir. Sorular kısmında herhangi bir görsel bulunmamaktadır. Ancak Şekil 3-30'da verildiği üzere soruların alt kısmında yer alan kazanım butonuna tıklandığında sorunun hangi kazanım ile ilişkili olduğu, künye butonuna tıklandığında da soruyu hazırlayan kişinin adı ve soyadı, sorunun eklenme tarihi ve soru kodu ile karşılaşılmaktadır. On soru da içerik ve görsel uyumu açısından 'yeterli' olarak derecelendirilmiştir.

Şekil 3- 30: 1.Soru EBA Görseli

3.6.8. Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerinde Çeşitlilik Sağlanması

İlköğretim sonunda yapılan Liselere Geçiş Sınavı'nda soruların tamamı çoktan seçmeli olacak şekilde sorulmaktadır. EBA Sorular bölümüne detaylı filtrele denildiğinde çoktan seçmeli, eşleştirme ve açık uçlu olmak üzere soru seçenekleri çıkmaktadır. Ancak çoktan seçmeli 529 tane soruya ulaşılırken 7 tane eşleştirme sorusuna ve 3 tane açık uçlu soruya ulaşılmaktadır. Sonuçlara baktığımızda çoktan seçmeli soruların diğer seçeneklere göre oranla fazla olduğu görülmektedir. Sistematik sıralama ile seçtiğimiz soruların tamamı da çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. LGS hazırlık sürecinde olan öğrenciler için öğretmenlerin hazırladığı bu sorular LGS ile uyumludur. Fakat inceleme kriterimiz 'Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinde çeşitlilik sağlanması' baz alındığında tüm sorular yalnızca çoktan seçmeli sorulardan oluşup herhangi bir alternatif soru tarzı barındırmadığından tamamı 'yeterli değil' olarak derecelendirilmiştir.

3.6.9. Öğrencinin Aktif Katılacağı İçeriklerde (Etkinlik, Alıştırma, Oyun Vb.) Anlaşılır, Sistematik Yönergelere Yer Verilmesi ve Uygun Sürede Geri Bildirim Verilmesi

EBA Sorular bölümü öğretmenlerin görebildiği ve oradaki sorulardan seçip sınav oluşturup öğrencilere çalışma gönderebildiği bir bölümdür. Şekil 3-31’de görüldüğü gibi okul, sınıf, ders, ünite, kazanım olarak filtreler bulunmaktadır. Dilerse öğretmen detaylı filtreden soru tipi ve zorluk derecesini de seçebilmektedir. Seçilen filtrelerle uygun sorular sıralanmakta ve öğretmen ekle (+), çıkar (-) butonu ile soruyu kolayca seçebilmektedir. Seçilen sorulardan altta bulunan sınav oluştur butonuna tıklayarak kolayca sınav oluşturabilmekte ve oluşturulan sınav öğrencilere çalışma olarak gönderilebilmektedir. Sorular bölümünde oldukça anlaşılır, sistematik yönergeler kullanıldığı ve uygun sürede geri bildirim verildiği düşünülmektedir. Bu sebeple on EBA sorusu da ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

Ara

Ortaokul 8. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

Kader İnancı

KAZANIM / KAZANIM BİLEŞENLERİ

DETAYLI FİLTRE

SORU TİPİ

- ☒ Çoktan Seçmeli
- ☒ Eşleştirme
- ☒ Açık Uçlu

OLUŞTURULMA TARİHİ

01.01.2015 ile 01.06.2024 arası

ZORLUK DERECEŚİ

- ☒ Kategorilendirilmemiş
- ☒ Kolay
- ☒ Orta
- ☒ Zor

SONUÇLARI FİLTRELE

4 soru seçildi

SORU KODLARINI GÖR SINAV OLUŞTUR

Şekil 3- 31: EBA Sorular Bölümü Ana Ekran Görşeli

3.6.10. Elektronik İçeriklerde Ses ve Görüntü Net, Anlaşılır ve Eş Zamanlı Olması

EBA Sorular bölümü sesli ve hareketli bir içeriğe sahip değildir. Bu sebeple içerikte ses ve görüntü senkronizasyonu aranmamıştır. Bu bölüm incelendiğinde her bir sorunun açık ve net şekilde yazıldığı, görüntülerin net olduğu görülmektedir. Sorular bölümüne ait tüm içerik ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada EBA’da yer alan 8. Sınıf Kader İnancı ünitesi içerikleri belirlenen kriterlere göre incelenmiştir. Bu bağlamda öncelikle eğitim ve Türk milli eğitiminin genel amaçlarından bahsedilmiştir. Daha sonra dkab dersi öğretim programında yer alan 8. Sınıf kader inancı ünitesinin kazanımları açıklanmıştır. Ardından EBA’nın genel tanıtımı ve 8. sınıf DKAB içerikleri verilmiştir. EBA’ da yer alan 8. Sınıf içeriklerinin tamamı incelenmiş bu karmaşık yapıdan bir sınıflama yapılmıştır. İçerikler ‘oyunlar’, ‘testler ve sınavlar’, ‘uygulamalar’, ‘konu anlatım içerikleri’ ve ‘EBA soruları’ olarak sınıflandırılmıştır. Her içerikten örneklemeler sistematik örnekleme yöntemi ile seçilerek EBA içerik inceleme kriterlerine göre incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonuçları her başlık için şu şekildedir:

Oyunlar

- İncelenen iki oyunun da bilimsellik ilkesi gözetilerek oluşturulduğu ve güvenilir olduğu görülmüştür.
- Oyunlar açıklamasında belirtilen kazanım ile uyumludur fakat kazanımlarda belirtilen tüm kavramları örneklemede yetersiz olduğu görülmüştür. Oyunların içerisine kazanımda yer alan diğer kavramlarla ilgili de soru eklenerek güncellenmesi bu eksikliği giderecektir.
- Ünite ve hedeflenen süre bazında oyunlara baktığımızda yıllık planda kazanım için ayrılan sürenin aksine oyunların süresi ve oyunlardaki soru sayısı oldukça az kalmaktadır.
- Oyunlarda bilgi hatası bulunmaması platforma güvenilirliği artırmaktadır.
- İlgili yaş ve sınıf seviyesine uygunluğuna baktığımızda da anlaşılır bir dil ve yönergeler olması olumludur ancak oyunun İngilizce soru ile başlaması içeriğin anlaşılabilirliği açısından olumsuz bir durumdur.
- Oyunlarda günlük yaşam ile ilişkilendirilen örnekler kullanılmıştır bu da konunun anlaşılması ve kalıcılığı açısından etkilidir.

- Oyunlarda görseller, hedef kitlenin dikkatini çekecek, gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmıştır.
- Oyunların tamamının çoktan seçmeli sorulardan oluştuğu görülmektedir. Öğrenci için eğlenerek kalıcı öğrenme imkânı sunan oyunlar bölümünde ölçme araçları açısından çeşitlilik olması beklenmektedir.
- Oyunların nasıl oynandığı hakkında yönerge ve puanlamasında eksikler bulunmaktadır.
- Oyunlarda ses ve görüntü net, anlaşılır ve eş zamanlıdır.

Testler ve Sınavlar

- Sekiz testteki sorular incelenmiş ve hatalı genelleme, şahsi yorum, tutarsızlık barındırmadığı bilimsellik ilkesine uygun yazıldığı görülmüştür.
- Tüm testler karma kazanımlardan oluşmaktadır, tüm kazanımlara ait soru bulunduran teste rastlanmamıştır. EBA testler kısmını kullanan öğrenci birinci üniteye dair sekiz testi de çözmeyebilir. Çözdüğü test de bu durumda tüm kazanımları karşılayamamaktadır. Her testte on soru bulunmaktadır. Ünitelerin kazanım sayısı ise altıdır. Tek bir testi çözen öğrencinin tüm kazanımları görmesi açısından içeriğin tüm kazanımları karşılaması önemlidir.
- Testler incelendiğinde ünitelendirilmiş yıllık planda kazanıma ayrılan süre ile testlerde bulunan soru sayılarının dengeli dağılmadığı görülmektedir. Yıllık planda çok daha geniş sürede işlenen kazanım ile öğrenci testte çok az sayıda soru ile karşılaşırken yıllık planda iki ders saati ayrılan kazanım ile ilgili onlarca soruya yer verilmiştir.
- Bilgi hatası ve yazım yanlışı içermeme açısından testler güvenilirdir, içerik anlaşılardır.
- Testler incelendiğinde kullanılan dilin sekizinci sınıf seviyesine uygun olduğu düşünülmektedir. Sorularda yer alan kavramlar ünite içerisinde geçen kavramlardır. Testlere süre sınırı koyulmaması da öğrencilerin bireysel gelişimi

ve her birinin algılama hızlarının farklı oluşuyla uyumludur diye düşünülmektedir.

- Ünite kavramları yalnızca tanım olarak sorulmamış, günlük yaşamdaki örnekleri ile ilişkilendirerek öğrenciler için daha anlaşılır ve kalıcı hale getirilmeye çalışılmıştır.
- Testler olması gerektiği gibi gereksiz görsellerden uzak ve sınav kağıdı şeklinde hazırlanmış, başlıklar içeriği yansıtır şekilde verilmiştir.
- EBA Testler ve sınavlar başlığını incelediğimizde tamamının başlıkla uyumlu şekilde çoktan seçmeli test olduğu görülmüştür. LGS hazırlık sürecinde olan öğrencilerin pratik yapması açısından testlerin çoktan seçmeli olması avantaj olarak düşünülmektedir. Fakat inceleme kriterimiz ‘Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinde çeşitlilik’i baz aldığımızda tüm testler yalnızca çoktan seçmeli sorulardan oluşup herhangi bir alternatif soru tarzı barındırmadığından bu yönü zayıf bulunmuştur.
- Testler ve sınavlar bölümünde anlaşılır, sistematik yönergeler kullanıldığı ve uygun sürede geri bildirim verildiği görülmüştür.
- Her bir soru açık ve net şekilde yazılmış, görüntüler de oldukça nettir. Bu durum içeriğin anlaşılabilirliği açısından önemlidir.

Uygulamalar

- Uygulamaların, bilimsellik ilkesi gözetilerek oluşturulduğu görülmüştür. Tamamı güvenilir ve objektif bilgiler içermektedir. Kişisel yorumlar içerikte yer almamaktadır. Dil olarak da açık, anlaşılır ve objektiftir.
- Uygulamalar açıklamalarında yer alan kazanımla uyumlu olarak hazırlanmıştır. Ancak uygulamanın içeriğinin kazanımların tamamını kapsamadığı, bu yönüyle eksik kaldığı görülmüştür.
- Uygulamalarda yıllık planda dört ders saati ile en çok vakit ayrılan kazanıma dair de üç içerik bulunmaktadır, iki ders saati ayrılan kazanıma dair de üç içerik

bulunmaktadır. Bu duruma göre kazanımların hedeflenen süre bazında dengeli dağılmadığı görülmüştür.

- Bilgi hatası ve yazım yanlışları bulundurmadiğından güvenilir ve anlaşılırdır.
- Uygulamaların bazısında toplumda kullanımı yaygın olmayan, anlaşılması güç kelimeler kullanılmıştır. Bu durum içeriğın hedefe ulaşmasını zorlaştırmaktadır.
- Uygulamalar günlük yaşamla ilişkilendirme noktasında zayıf kalmıştır.
- Uygulamalarda kullanılan görsellerin, içeriğın akılda kalıcılığını artırdığı metnin daha kolay anlaşılmasını sağladığı ve metni süslediğı düşünülmektedir. Metin ve görsel uyumu yeterli bulunmuştur.
- Uygulamalar bölümüne bakıldığında on uygulamanın da farklı yöntem ve teknik kullandığı bu açıdan oldukça zengin içeriklere sahip olduğu görülmüştür. Ancak her bir uygulama tek tek ele alındığında yöntem çeşitliliğinin zayıf olduğu görülmektedir.
- Uygulamalarda anlaşılır, sistematik yönergeler ve geri bildirimlere yer verilmiştir.
- Uygulamalarda ses ve görüntü net, anlaşılır ve eş zamanlıdır.

Konu Anlatımı

- Konu anlatım içerikleri geçerli, güvenilir ve objektif bilgilere dayandırılmaktadır ve bilimsellik ilkesine uygundur.
- Öğretim programında yer alan kazanımların tamamını kapsayan bir konu anlatımı içeriğı bulunmamaktadır. Ancak konu anlatım içeriklerinin çoğunluğu açıklamasında yer alan kazanımı karşılamaktadır.
- Konu anlatım içeriklerinde kazanımların yıllık planda hedeflenen süre bazında dengeli dağıtılmadığı görülmektedir. Konu anlatımı içerikleri tek başına incelendiğinde de hiçbirinin kazanım için ayrılan süreye ulaşamadığı görülmektedir. Bu noktada tüm konu anlatım içerikleri yetersiz kalmıştır.

- İçeriklerde bilgi hatası ve yazım yanlış ı açısından herhangi bir hataya rastlanmamıştır.
- İçerikler incelendiğinde dil açısından sade, anlaşılır ve açık olduğu görölmüştür.
- İeriğın günlük yaşam ile ilişkilendirilmesinde zayıf kalan Hz. Musa'nın hayatını konu alan pdf türü içeriktir. İçeriğe bakıldığında aşama aşama Hz. Musa'nın hayatı anlatılmıştır, içerik sonunda da şema olarak verilmiştir ancak günlük hayatla bağlantı kurularak bu kıssadan alınması gereken derslere hiç değinilmemiştir. Oysa Peygamber kıssalarının en önemli işlevlerinden biri okuyuculara öğüt vermektir.
- Konu anlatımı içeriklerinde metinler başlık ve kullanılan görsellerle uyumludur.
- Konu anlatım içerikleri incelendiğinde video, etkileşimli içerik, powerpoint sunusu, video, pdf, görsel, türlerinde içerikler olduğu görölmektedir. Konu anlatım videoları yine içerisinde testler bulundurmakta, etkileşimli içerikler açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu durum konu anlatım içeriklerinin çeşitlilik açısından zengin olduğunu göstermektedir. Ancak içerikler tek tek değerlendirildiğinde yalnızca bir türe örnek oluşturduğu görölmüştür.
- Konu anlatım içeriklerini incelendiğinde de video türü içeriklerde konuyu anlatıp ardından soru çözümü yapılmaktadır. Soruların doğru cevapları sebepleriyle açıklanarak geri dönüt verilmektedir. Pdf ve ppt türü içeriklerde ise konu açık ve anlaşılır şekilde özetlenmektedir. Etkileşimli içeriklerde de anlaşılır, sistematik bir yönerge ile içerikten nasıl faydalanılması gerektiği açıklanmıştır.
- Konu anlatımı içerikleri incelendiğinde ppt, görsel ve pdf türündeki içeriklerin yazılarının ve görüntülerinin oldukça net, anlaşılır olduğu görölmektedir. Etkileşimli içerikler ve videolarda da ses görüntü ile eş zamanlı ve anlaşılırdır.

EBA Soruları

EBA soruları bölümünde sayıca çok fazla soru bulunmaktadır. Araştırmamızda 10 örneklem seçilerek incelenmiştir. Tüm soruların belirli kriterler dahilince

incelenmesi ayrı bir araştırma gerektirir ve daha net bir projeksiyon sunabilir.

- İncelenen EBA sorularının tamamının bilimsellik ilkesine uygun olarak objektif, güvenilir ve doğru bilgiler içerdiği görülmüştür. Lise giriş sınavına hazırlanan öğrenciler için çözdüğü içeriğin, gördüğü örneklerin bilimselliği sınava hazırlık sürecinde çelişkiye düşmemek açısından oldukça önemlidir.
- Sorular incelendiğinde çoğunluğunun açıklamasında yer alan kazanımla uyumlu olduğu görülmüştür.
- Soruların ünitelendirilmiş yıllık planla hedeflenen süre bazında dengeli bir dağılım olmadığı görülmüştür. Ayrıca öğretim programında yer alan bazı kazanımlara ait hiç soru bulunmamaktadır.
- Soruların çoğunun bilgi hatası ve yazım yanlışları içermediği görülmüştür.
- İncelenen sorulardan altıncısına baktığımızda soru metninde “Birde öyle bir fitneden sakının ki o, içinizden sadece zulmedenlere erişmekle kalmaz (umuma sirayet ve hepsini perişan eder)...” (Enfal suresi - 25. ayet) ayeti yer almaktadır. Ayette geçen fitne kelimesi ünite kavramları içerisinde yer almamaktadır ancak öğrencinin toplumdan aşına olduğu bir kelime olabilir. Yine umum ve sirayet kelimeleri de üniteye yer almayan ve toplumda sıklıkla kullanılmayan kelimeler olduğu düşünülmektedir. Bu durum sorunun anlaşılabilirliğini güçleştirebilmektedir. Diğer sorular ise sınıf seviyesine uygundur.
- Soruların çoğunluğunda konular günlük yaşamla ilişkilendirilerek örnekler verilmiştir. Böylece öğrenmenin daha etkili ve kalıcı olması sağlanmaya çalışılmıştır.
- Sorular kısmında herhangi bir görsel bulunmamaktadır. Ancak soruların alt kısmında yer alan kazanım butonuna tıkladığımızda sorunun hangi kazanım ile ilişkili olduğu, künye butonuna tıkladığımızda da soruyu hazırlayan kişinin adı ve soyadı, sorunun eklenme tarihi ve soru kodu karşımıza çıkmaktadır. Soru görsel, kazanım ve künye de metin kabul edilebilir ve görsel ile metin uyumu olduğu söylenebilir.
- İlköğretim sonunda yapılan LGS’de soruların tamamı çoktan seçmeli olacak şekilde sorulmaktadır. EBA Sorular bölümünde detaylı filtrele denildiğinde

çoktan seçmeli, eşleştirme ve açık uçlu olmak üzere soru seçenekleri çıkmaktadır. Ancak sistematik sıralama ile seçilen soruların tamamı çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. LGS hazırlık sürecinde olan öğrenciler için öğretmenlerin hazırladığı bu sorular LGS ile uyumludur. Fakat inceleme kriteri ‘Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinde çeşitlilik’ baz alındığında tüm sorular yalnızca çoktan seçmeli sorulardan oluşup herhangi bir alternatif soru tarzı barındırmadığından yetersiz görülmüştür.

- Sorular bölümünde oldukça anlaşılır, sistematik yönergeler kullanılmakta ve uygun sürede geri bildirim verilmektedir. Ancak EBA sorularının yalnız öğretmen erişimine açık olması, öğrencilerin ise öğretmenin bu sorulardan seçerek sınav oluşturup öğrenciye gönderdiği kadarını görebilmesi bir sınırlılıktır. Oldukça fazla soru örneği görmesi ve çözmesi gereken LGS’ye hazırlık döneminde öğrencilerin de bu sorulara erişiminin sağlanması faydalı olacaktır.
- Sorular incelendiğinde her bir sorunun açık ve net şekilde yazıldığı, görüntülerin net olduğu görülmüştür.

İnceleme kriterleri baz alınarak oluşturulan tabloya bakıldığında en belirgin ve dikkat çekici sonuçlar şu şekildedir:

- İncelenen 40 içerikten bir tanesi hariç diğerlerinin bilimsellik ilkesine uygun olduğu görülmüştür. Bu sonuca bakarak EBA platformunun eğitim için güvenilir bir kaynak olduğu söylenebilir. Ancak incelenen içeriklerdeki meallere bakıldığında bazı kelimelerin mealle birebir aynı değil de farklı kelimelerle ifade edildiği görülmektedir. Bu durumun içeriğin anlaşılması kolay olsun diye tercih edildiği düşünülmektedir. Ayet meallerinde anlam birliği olsa da öğrencinin meale baktığında tutarsızlık görmesi güvensizlik oluşturabilir. Ayet meallerinin hepsinin tek kaynaktan alınması anlam ve meal birliği sağlayacaktır diye düşünülmektedir.
- 40 içeriğin de dağılımının ünite ve hedeflenen süre bazında dengeli olmadığı, tabloda ‘yeterli değil’ olarak derecelendirildiği görülmüştür. Bu da bizi içeriklerin dağılımının öğretim programları ve yıllık planlarla uyumlu olmadığı sonucuna ulaştırır.

- Görsel ile metin ve alt yazı uyumu incelendiğinde 40 içeriğin tamamı ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir. Bu durum içeriğin etkileyiciliğini artırmaktadır. Metinle uyumlu görsel metnin kalıcılığını ve kolay anlaşılmasını sağlamaktadır. EBA görselleri içerikle uyumlu bir şekilde metinlerin daha kolay anlaşılmasına imkan oluşturmaktadır.
- Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinde çeşitlilik açısından 40 içerik de ‘yeterli değil’ olarak derecelendirilmiştir. EBA incelendiğinde farklı ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri mevcuttur fakat incelenen içeriklerin hepsinde tek tip ölçme değerlendirme yöntemi kullanılmıştır.
- Elektronik içeriklerde ses ve görüntünün net, anlaşılır ve eş zamanlı olması açısından incelenen 40 içerik de ‘yeterli’ olarak derecelendirilmiştir. Bu durum EBA içeriklerinin dikkatle izlenebilmesi ve yanlış öğrenmelere sebebiyet vermediğini göstermektedir.
- Ateş, M., Çerçi, A., & Derman, S. (2015) çalışmalarında EBA’da Türkçe dersi videolarını çeşitli değişkenler bakımından sistematik bir şekilde inceleyerek betimsel bir araştırma yapmışlardır. Türkçe dersi videolarının yarıdan çoğu 8. sınıflara yönelik olduğu, ders videolarının sınıflara göre dağılımı eşit olmadığı görülmüştür. Videolarda amaçlanan kazanımlar ve ders süreçleri dikkate alındığında Türkçe dersi videolarının sürelerinin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer durum bizim araştırmamız için de geçerlidir. İncelenen kırk içeriğin de ünite ve hedeflenen süre bazında dengeli dağılmadığı, içerikte ayrılan sürelerin öğretim programı ve yıllık planda yer alan süreye göre oldukça yetersiz kaldığı görülmüştür. Aynı araştırmada Türkçe dersi videolarının önemli bir bölümünün (%43.20) EBA’da yer verildiği sınıf düzeyine uygun olmadığı görülmektedir. MEB Türkçe Programındaki kazanım dağılımı ders videolarına doğru yansımamıştır. Örneğin 8. sınıfta işlenmesi gereken kazanım 7. sınıfta işlenmiştir. Konu başlıklarında da benzer durumlar söz konusudur. Bizim çalışmamızda ise bu durumun tam aksine her içerik kazanımı ile uyumlu, belirtilen sınıf seviyesinin ve ünitesinin içerikleri olduğu görülmüştür.

4.2. ÖNERİLER

Araştırma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunmaktadır:

- Bu araştırma DKAB alanında gerçekleştirilmiştir. Benzer araştırmalar diğer alanlar için de gerçekleştirilebilir.
- Bu çalışmada yalnızca DKAB dersi 8. Sınıf Kader İnancı ünitesi içerikleri incelenmiştir. Aynı dersin başka bir sınıf veya ünitesinin içerikleri incelenebilir.
- EBA’da ayetlerin ezberlenmesine yönelik içerikler yer almaktadır. Ezber yapma aşamasında etkili olabilir ancak geri dönüt anlamında içerik bulunmamaktadır. Ezberlenen içeriğin doğru mu yanlış mı olduğuna dair geri dönüt sağlayabilecek içeriklerin olması doğru ezberleme ve doğru mahreçlerin oluşmasına katkı sağlayabilir.
- İçeriklere yalnızca öğretmenlere yönelik yorum yapma kısmı açılabilir. Böylece içeriğe geri dönüş sağlanabilir ve eksiklikler düzeltilebilir.
- EBA’nın daha sistematize bir platforma dönüştürülmesi gereklidir, içerik dağılımları dengeli değildir. Eksik içerikler tespit edilerek belirlenen kriterlere göre içerik yüklenebilir.
- EBA oyunlar bölümünde oyuna kaç kişinin giriş yaptığını görmek öğrencilerin eğilimini gösterir ve yüklenmesi gereken, tercih edilen oyunlar konusunda fikir verebilir.

KAYNAKÇA

- Akman, A. (2021). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Akpınar, Y. (2003). Öğretmenlerin Yeni Bilgi Teknolojileri Kullanımında Yükseköğretimin Etkisi: İstanbul Okulları Örneği. *The Turkish Online Journal of Education Technology*. 2(2): 79-96.
- Aktay, S. ve Keskin, T. (2016). Eğitim Bilişim Ağı (Eba) incelemesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*. 2(3): 27-44.
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan Eğitim: Bir Alanyazın Taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 4(1): 1–9.
- Ateş, M., Çerçi, A., ve Derman, S. (2015). Eğitim Bilişim Ağında Yer Alan Türkçe Dersi Videoları Üzerine Bir İnceleme. *Sakarya University Journal of Education*. 5(3): 105–117. <https://doi.org/10.19126/suje.18755>
- Ay, S. (2008). *Lise Seviyesinde Öğrencilerin Günlük Yaşam Olaylarını Açıklama Düzeyi ve Buna Kimya Bilgilerinin Etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Ayas, M. (2020). “Kader-Kaza” Kavramının Öğretimi ve Kavram Yanılgıları Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Academic Research Review*. 5(3): 358–380.
- Bayat, S., Kılıçarslan, H. ve Şentürk, Ş. (2014). Fen ve Teknoloji dersinde eğitsel oyunların yedinci sınıf öğrencilerinin akademik başarısına etkisinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14(2): 204-216.
- Büyükşahin, Y. ve Demirci Güler, M. P. (2014). Kırsal ve Kentsel Bölgelerde Yaşayan İlkokul Öğrencilerinin Günlük Hayatta Karşılaştıkları Biyolojik Kavramlara İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(14): 148-166.
- Çakan, M. (2004). Öğretmenlerin Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları ve Yeterlik Düzeyleri: İlk ve Orta Öğretim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 37: 99-114.
- Çakmak, V. (2016). Çocuk ve Dijital Oyun Etkileşimine Etiksel Bir Bakış. *ICHACS*, 1(1): 444-174.
- Çelikçapa, F. O. (1992). Teknoloji ve İnsan. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1-2): 95-102.
- Daş, A., Yıldırım, G., Bölen, M. C. ve Çeliker, O. (2013). Etkileşimli E-Kitapların Tasarım Aşamalarının İncelenmesi ve Tasarım Farklılıklarının Belirlenmesi. *Akademik Bilişim*.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya* (24. Baskı). Pegem Akademi.
- Dikmen, S. ve Bahçeci, F. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri: Fırat Üniversitesi örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*. 7(2): 78-98.

<https://doi.org/10.33907/turkjes.721685>

- Dinler E. F. ve Dinç A. P. (2022). Eğitim Bilişim Ağı'ndaki (EBA) Ortaokul Matematik İçeriklerine Yönelik Hazırlanan Videoların Çoklu Ortam Tasarım İlkelerine Göre İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim EFED Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 13 (2): 13-27.
- Doğan, F. Z. (2022). *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde "Kaza ve Kader İnancı" Öğretiminin Öğretim Programları Ders Kitapları ve Öğretmen Görüşleri Bağlamında İncelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim Çağındaki 10-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13): 155-187.
- Dulda, İ. (2009). *Mesleki Teknik Eğitimde Etkileşimli Elektronik İçeriklerin Kullanımı* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Eğitim Bilişim Ağı, (2016). EBA Nedir?. <http://www.eba.gov.tr/hakkinda/tam> (Erişim tarihi: 13.06.2025)
- Erdem, A. (2000). Eğitim Sistemini Geliştirme Planı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7): 153-161.
- Erensayın, E. ve Güler, Ç. (2017). EBA Platformundaki Ders Materyallerinin Eğitsel Yazılım Değerlendirme Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18(1): 657–678.
- Göktaş, Y., Yıldırım, Z., ve Yıldırım, S. (2008). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim fakültelerindeki durumu: Dekanların görüşleri. *Eğitim ve Bilim*. 33(149): 30-50.
- Gül, E., Gül, Ç. D., Bökeoğlu, Ö. Ç., ve Özkan, M. (2017). Temel eğitimden ortaöğretime geçiş matematik alt testi asıl sınav ve mazeret sınavlarının madde tepki kuramına göre eşitlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 17(4): 1900-1915.
- Günbaş, N. ve Öztürk A., N. (2022). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) içeriklerinde yer alan dijital matematik oyunlarının Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 9: 253-278. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.1009879>
- Güneş, F. (2012). Testlerden Etkinliklere Türkçe Öğretimi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 31-42.
- Hazar, Z. (2018). Eğitsel Oyunlara Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Yeterliliklerinin İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1): 52-72.
- İlhan, E. ve Yazar, İ. (2021). Temel eğitim Türkçe ders kitaplarındaki metin-görsel ilişkisinin görsel tasarım unsurları bağlamında incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 52: 744-763.
- İşcan, A. ve Kanca, E. (2021). Yabancılarla Türkçe öğretimi ders kitaplarında görsel-metin uyumu. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*. 6(1): 133-160.
- Kadıoğlu, H. (2021). Evren ve Örneklem. <http://sbf.marmara.edu.tr/dosya/sbf/ders%20notlar%20C4%20B1/evren%20ve%20C3>. (Erişim tarihi: 18.06.2024)

- Kana, F. ve Aydın, V. (2017). Ortaokul öğretmenleri ve öğrencilerinin eğitim bilişim ağı hakkında görüşleri. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*. 4(13): 1494–1504. <https://doi.org/10.26450/jshsr.230>
- Kaymakcan, R. (2009). *Öğretmenlerine göre din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri*. Değerler Eğitim Merkezi Yayınları.
- Keskiner, E. (2018). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarındaki Kader Öğretisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2): 50-65.
- Kıyıcı, F. B. ve Aydoğdu, M. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının günlük yaşamları ile bilimsel bilgileri ilişkilendirebilme düzeylerinin belirlenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*. 5(1): 43-61.
- Kingiz, A. (2024). *Lise Öğrencilerinde Deizm Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: Tokat Örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Koğar, E. Y. ve Aygün, B. (2015). Temel eğitimden orta öğretime geçiş sınavı (TEOG)'nın matematik temel alanına ait testlerin kapsam geçerliğinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*. 5(5): 667-680.
- Korkmaz, Ö. ve Korkmaz, Ö. (2019). Ortaokul öğrencilerinin oyun bağımlılık düzeyleri, oyun alışkanlıkları ve tercihleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 20(3): 798-812.
- Maden, S. ve Önal, A. (2020). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) içerik modülündeki türkçe dersi ile ilgili dokümanların değerlendirilmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*. 10(1): 25-50. <https://doi.org/10.17943/etku.553517>
- MEB (2018), T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)
- Menküç, D. (2019). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Görüşleri Işığında Liselerde Deizm Düşüncesi* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). EBA, EBATV, Mesleki Gelişim, Eğitim Bilişim Ağı. <https://www.eba.gov.tr/>
- Mücahit, M. (2020). Dördüncü Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabının Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu Üzerine Bir Değerlendirme. *Tasavvur Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, 6(1): 201-230.
- Öner, G. (2022). TEOG'dan LGS'ye Geçiş Süreci: 8. Sınıf Branş Öğretmenlerinin Deneyimleri. *Educational Academic Research*, 45: 11-23.
- Özalp, H. ve Çetinkaya, B. A. (2012). *Bilim-Din İlişkisinde Uzlaşmacı Yaklaşımlar*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Özdemir, S. M. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Araçlarına İlişkin Yeterlikleri ve Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4): 787-816.
- Özel, N. (2016). Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Etkisiyle Değişen Bilgi Kaynakları, Hizmetleri ve Öğrenme Ortamları. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(209): 270-294.

- Özenç, M., Doğan, C. ve Çakır, M. (2017). Sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30: 588-607.
- Özkan, N. ve Yılmaz, B. (2001). Çocuk kitaplarında dil sorunu. *Bilgi Dünyası*. 2(2): 147-168. <https://doi.org/10.15612/BD.2001.469>
- Palancı, A. (2021). Oyun tabanlı öğrenme nedir?. <https://www.protopars.com/oyuntabanli-ogrenme/> (Erişim tarihi: 07.06.2024)
- Sağlam, M., A. Adıgüzel ve Ö. Güngör (2008, Haziran 23-25). *İlköğretim Okullarında Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Öğretmenlerin Bu Davranışlarla Baş Etme Yaklaşımları* [Sunum]. International Conference on Educational Sciences, Famagusta, North Cyprus.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). *Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi*. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <http://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Savaş, S., Güler, O., Kaya, K., Çoban, G. ve Güzel, M. S. (2021). Eğitimde dijital oyunlar ve oyun ile öğrenme. *International Journal of Active Learning*. 6(2): 117-140.
- Şaşan, H. H. (2002). Yapılandırmacı Öğrenme. *Yaşadıkça Eğitim*, 74(75): 49-52.
- Tan Ş., Kayabaşı Y. ve Erdoğan A. (2002). *Öğretimi planlama ve değerlendirme* (3. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Temizkan, M. ve Sallabaş, M. E. (2015). Okuduğunu anlama becerisinin değerlendirilmesinde çoktan seçmeli derslerle açık uçlu yazılı yoklamaların karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 30: 207-220.
- Tetik, H. (2018). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 2010-2018 Öğretim Programı Ünite ve Kazanımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Universal Journal of Theology*, 3(1): 64-86.
- Toprak, F. (2011). Yabancılar Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Okuma Parçaları ve Diyaloglar Üzerine Bir Değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 29: 11-24.
- Tutar, M. (2015). *Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Sitesine Yönelik Olarak Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu. *Türkçe Güncel Sözlük* içinde. 18.01.2024 tarihinde erişildi, <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk Diyanet Vakfı. (t.y.). *Dalalet. TDV İslam Ansiklopedisi* içinde. 14.05.2024 tarihinde erişildi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/dalalet>
- Türkçe Kur'an Mealleri. 30.10.2024 tarihinde erişildi, <https://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=53&ayet=39>
- Tüysüz, C. ve Çümen, V. (2016). Eba ders web sitesine ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(27/3): 278-296.
- Uça-Güneş, E. P. (2016). Toplumsal Değişim, Teknoloji ve Eğitim İlişkisinde Sosyal

- Ağların Yeri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 191:206.
- Uskan, S. B. ve Bozkuş, T. (2019). Eğitimde oyunun yeri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 5(2): 123-131.
- Uslu, F. (2011). Bilimselliğin Kriteri Ve Sınırları Problemi- Bilim, Bilim Olmayan Ve Sahte Bilim. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(19): 5-35.
- Ünlü, A. G. S., Öztürk, A. G. H. ve Tağa, A. G. T. (2014). Türkçe dersinde uygulanan sınavlar üzerine bir değerlendirme. *Deleted Journal*. 8(28): 513-513. <https://doi.org/10.9761/jasss2530>
- Üstüner, A. ve Şengül, M. (2004). Çoktan seçmeli test tekniğinin Türkçe öğretimine olumsuz etkileri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(2): 197-208.
- Varış, F. (1968). Eğitim Programlarının Temel Alanları ve "Fen Muhtevasının Seçiminde Prensipler ve Amaçlar". *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 1(1): 253-264. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000222
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2021). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim Bilişim Ağı'na (EBA) İlişkin Tutumları. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18: 189-202. <https://doi.org/10.34085/buifd.1012322>
- Yılmaz, H. ve Sünbül, A. M. (2004). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. (2. Baskı). Çizgi Kitabevi.
- Yılmaz, N. (2008). *İlköğretim Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Sınıfları Lise Birinci Sınıf ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Fen Bilgisindeki Temel Bilgilerle Günlük Hayatı İlişkilendirme Becerileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yürük, T. ve Topchubaev, K. (2022). Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*. 22(1): 415-436.